

31/10 38

SODUR

XX AASTAKÄIK • 21. 10. 38. • NR. 41-42

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI „SÕDUR“

Nr. 41-42 — 1938.

Sisustik:	Lk.	Sommaire:	Pages.
<i>Major F. Jünes:</i> Jaapani operatsioonide iseloom praeguses Hiina-Jaapani sõjas	1001	<i>Commandant F. Jünes:</i> Caractère des opérations japonaises dans le conflit sino-japonais actuel	1001
N.: 3. Diviisi sügismanööver	1011	N.: Les manoeuvres d'automne de la 3-me division	1011
<i>Major R. Vaharo:</i> Kodanliku õhukaitse õppused Raplas	1015	<i>Commandant R. Vaharo:</i> Exercices de protection aérienne civile à Rapla	1015
<i>Kapten A. Rääk:</i> Veel käsirelvade laskeasjanduse väljaõppe seisukorrast meie suurtükiväes	1019	<i>Capitaine A. Rääk:</i> Encore sur l'état de l'instruction de tir d'armes à feu portatives dans l'artillerie	1019
N.: Mõtteid militari korraldamisest meie oludes	1025	N.: Réflexions sur l'organisation des épreuves „Militari“ en nos conditions	1025
A. <i>Kümmel:</i> Koolapähklike mõju võitleja organismile raskete füüsiliste pingutuste ja üleväsimuse korral	1029	A. <i>Kümmel:</i> Influence des noix cola sur l'organisme du combattant en cas d'efforts corporels et de surmenage	1029
BIBLIOGRAAFIA:		BIBLIOGRAPHIE:	
— <i>m:</i> Kauge õppesõit	1033	— <i>m:</i> Voyage à l'extérieur	1033
— A. N.: Väeosaarsti ülesandeid spordi-arstina	1034	— A. N.: Le médecin du corps de troupe et ses missions comme médecin de sports	1034
— Poola „Przeglad Piechoty“, aprill-mai 1938	1036	— Pologne: „Przeglad Piechoty“, avril-mai 1938	1036
— Leedu „Musu Žinynas“ nr. 4, 5 ja 6 — 1938	1039	— Lithuanie: „Musu Žinynas“ Nos 4, 5 et 6 — 1938	1039
Sõjaväelisi teateid välisriikidest	1040	Informations militaires de l'étranger	1040
Juriidilisi küsimusi	1042	Questions juridiques	1042
Vabadussõja veteraan jutustab	1043	Récit d'un vétéran de la Guerre d'Indépendance	1043
Perekondlikke teateid.		Informations familiales.	
Male.		Echecs.	

Kaanepilt: Jalavägi lahingurännakul 3. Diviisi sügismanöövril.

Vastutavtoimetaja major **Alfred Luts.**

Telefon nr. 477-20/40.

Tegevtoimetaja kapten **Martin Nurk.**

Telefon nr. 477-20/163.

Kodune tel. nr. 477-20/13-22.

Väljaandja: „SÕDUR“, Sakala nr. 33, Tallinn.

Tegevtoimetaja kõnetunnid
iga päev k. 0800—1200.

Talitus avat. iga päev kella
0800—1500 ja laupäeviti
0800—1300.

Telefon — Sõjaväe 163.

Tarvitamata ja tagasisaat-
miseks märkimata käsi-
kirju alal ei hoita.

„Sõdur“ ilmub kuni 4 korda kuus.

„SÕDURI“ TELLIMISE HIND:

Aastas — kr. 6.00.

Poolaastas — kr. 3.00.

Veerandaastas — kr. 1.50.

Üksiknumber — kr. 0.20.

KUULUTUSTE HINNAD:

Lehekülg — kr. 40.

Tekstis — kr. 60.

Jaapani operatsioonide iseloom praeguses Hiina-Jaapani sõjas.

Major F. Jänes.

Sissejuhatus.

Jaapani operatsioonide iseloomustuseks praeguses Hiina-Jaapani sõjas on võetud sissejuhatavate lahingute periood ja rida operatsioone Põhja- ning Kesk-Hiinas. Need operatsioonid võimaldavad saada selge vastuse teemas ülesseatud küsimuse üle.

Töö ülesehitamise juures eeldatakse, et jaapanlaste sõja-eesmärgid on enamvähem teada, mispärast neid käsitletakse vaid möödaminnes. Kuna ka sõjaliste sündmuste üksikasjaline kirjeldus käesoleva teema eesmärk pole, siis sõjalist sündmustikku kirjeldatakse vaid niipalju, kui võrra see ühe või teise operatsiooni iseloomustamise üle selge pildi saamiseks on hädavajalik.

Sõjaliste sündmuste kõik ja operatsioonide iseloom on täiel määral sõltuv võitlevate poolte relvastatud jõududest ja omadustest, mispärast algame ka nende vaatlemisega.

I. POOLTE JÕUDUDE ARV JA ISELOOMUSTUS.

Poolte jõudude üldine arvuline koosseis on peagu igas allikas isesugune.

Üldjoontes siiski võib ütelda, et mõlema poole relvastatud jõudude arv inimestes on peagu võrdne, kalduvusega Hiina kasuks, kuid analüüsides teisi faktoreid leiame siin suure hulga erinevusi, mis räägivad Hiina kahjuks.

Relvastatud jõudude tublidus ja lahinguvõime on täiel määral sõltuv rahva moraalist, mentaliteedist, riiklikust korrast,

väljaõppest, relvastusest jne. Vaadeldes neid faktoreid näeme, et siin kõik räägib Hiina kahjuks.

Jaapan kui tugev ja põliste sõjaliste traditsioonidega keiserriik evib äärmiselt tsentraliseeritud valitsemiskorda. Sõjavägi ja rahvas on kasvatatud maast-madalast peale patriootilises vaimus. Langemist lahinguväljal isamaa eest peetakse suurimaks auks. Võidukad sõjad on rahva ja sõjaväe moraali üha tõstnud.

Ajakohane väljaõpe ja relvastis, tugev moraal, hea organisatsioon ja juhtimine on taganud, et Jaapan kaasajal evib ajanõuete kõrgusel seisvat moodset, hästi kasvatatud, tugevat rahvuslikku armeed.

Vabariiklik Hiina pärast 1912. a. toimunud revolutsiooni pole seni veel suutnud end organiseerida tervikuliseks riigiks. Rahva madal hariduslik tase, madal moraal, sõjaliste traditsioonide puudus, kohapealsete juhtide intriigid, kõhklev ja teinekord otse reetev riigitruudus on loonud Hiinas olukorra, kus Nankingi keskvalitsuse kui kaasajal kõige tugevama võim oli maksev sõja puhkemise momendiks vaid Hiina võrdlemisi väikesel alal.

Selle võimu detsentralisatsiooni tulemusena on ka seletatav Hiina armee organiseerimatus ja nõrkus.

Kui mõned vaatlejad loevad Hiina armee poliitilis-moraalset seisukorda kõrgel tasemel seisvaks, siis seda võib mainida vaid Nankingi keskvalitsuse ja kommunistlike vägede suhtes. Keskvalitsuse vägede tugevust on aidanud tõsta ka välismaa instruktorid, eesotsas saksa kindrali v. Seecktiga.

Ei või salata, et armee moraal seisab kõrgemal kui 1894/95. ja 1932. aastatel. Selleks on eriti hoogu andnud võitlused Šanghai all 1932. a. ja ka 1937. a. alanud võitlused ise. Sündmuste moraalne mõju poliitilistele ja sõjalistele sündmustele on kindlasti olemas, mida tõestab eri provintside armeede ja isegi kommunistliku armee ühinemine keskvalitsuse rahvuslike vägedega. Positiivse omadusena tuleb nimetada hiina sõduri vastupidavust, surmapõlgust ja leppimist piskuga. Ehkki Hiina vabariiklik armee mitmekordselt ületab Jaapani rahu-aegse armee, ei ole ta oma juhtimiselt, ettevalmistuselt ja relvastuselt viimasega üldse võrreldav. Erilise komistuskivina siin tuleb alla kriipsutada sõjalise vaimu puudumist hiina rahvas, eesotsas tema intelligentsiga.

Sõjatehniliselt tuleb lugeda vabariikliku armee suurimaks puuduseks arvuliselt mitteküllaldast ja ajanõuetele mittevastavat relvastist, eriti aga lennuväe ja mereväe nõrkust.

Nõrgajõuline merevägi pole suuteline isegi rannakaitse ülesannete täitmiseks, allveelaevade puudus soodustab vastasel täita dessantoperatsioonide ettevõtmist karistamata. Selle tagajärjel Hiina merevägi operatsioonide algul pidi viibima redus ja ei toonud oma vägedele mingit kasu.

Vastase ülekaal õhus võimaldab temal terroriseerida sügavat tagalat, raskendades vägede koondamisi ja tugevasti alla kiskudes rahva ja sõjaväe moraali.

Ka jalaväe relvastis jaapanlastel on kõigiti ajakohane. Seevastu Hiinas ainult keskvalitsuse väed evivad enamvähem ühtlast relvasüsteemi, kuna teistes armeeses see on väga kirju. Suurtükivägi peale oma arvulise vähesuse kannatab laskemoona puuduse ja isikliku koosseisu puuduliku ettevalmistuse all.

Ka autotransport ja vägede küllastamine muude tehniliste vahenditega on hiinlastel palju nõrgem jaapanlastest.

Mis puutub sõjatööstusse, siis ka siin Jaapan on paremas seisukorras, sest ta evib küllaldasel arvul produktiivseid vabrikuid. Kuid sõjatööstus on osaliselt sõltuv sisseveetavaist toorainest. Hiinas sõjatööstus seevastu on arenemisstaadiumis ja evib sõjategevuse alguseks vaid 19 töövõimelist arsenalit, millistest 7 sõjategevuse esimestel päevadel langes Põhja-Hiinas jaapanlaste kätte. Arsenalides valmistati peamiselt vintpüsse, kuulipildujaid, kergeid välikahureid, miinipildujaid, padruneid, mürske ja püssirohtu. Kuid nende arsenalide produktsioon

ei suuda rahuldada Hiina vajadusi. Jääb järele vaid muretseda relvi välismaalt. Kuid relvade kohaletoomine mereteed kaudu on ohtlik ja seotud suure riisikoga jaapanlaste valitsemise tõttu merel. Raudteid on äärmiselt vähe ja nende läbilaskevõime on nõrk ning Venemaaga ühenduse pidamine mannermaad kaudu on äärmiselt raske halbade teeolude ja nende pikkuse tõttu.

Kokku võttes vastaspoolte jõudude lühikest iseloomustust näeme, et Jaapani armee on igati parim kui Hiina oma. Paistaks loomulikuna, et sellase suurepärase sõjaväe tegevus oleks pidanud sundima vastast lühikeses aja jooksul alistuma. Kuid seda meie ei näe. Kõigist puudustest hoolimata Hiina armee, eriti keskvalitsuse väed, sõja puhkedes olid jõudnud teataval määral liituda. See valmistas kogu maailmale, ühtlasi aga ka jaapanlastele suure üllatuse.

Poolte lahingudoktriin.

Et edaspidi iseloomustada sõjalisi operatsioone, selleks peame tundma ka vastaspoolte lahingudoktriini, sest see mängib määravat osa operatsioonide tulemustes. Eriti huvitab meid käesoleva teema kohaselt jaapanlaste lahingudoktriin.

Meie teame, et Jaapani püüdeks on vallutada maailm,*) eeskätt aga Hiina, et välja pääseda kitsaks jäänud saarestikust. See väljapääs on teostatav vaid jõu, s. o. sõjalise aksiooni kaudu. Sõltuvalt sellest tema lahingudoktriin on välja kujunenud peamiselt ka pealetungi ja vastase jõudude hävitamist taotlevaks.

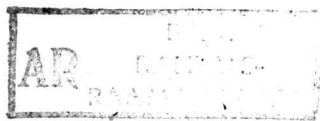
Äärmine aktiivsus ja vastase hävitamise põhimõte leiab käsitlemist ka väikseimate üksuste juures.

Nii juba kompani väljaõpet käsitlev vastav käsiraamat kriipsutab seda alla, nõudes:

1. kohtamislahingus — kiiret lähenemist, vastasest varem hargnemist, haarava seisukorra võtmist, löögi andmist tii-vale ja seljataha, laialdaselt kasutades selleks kohalikke haaramisi ja möödumisi sügavusse;
2. pealetungil — vastase tulejõu täpset arvestamist, võitlust vastase tulepunktidega (eriti flankeerivatega), suitsukatte ja manöövri vajadust, jalaväe-suurtükiväe tule mõjuvust, täpsusküttide tegevust, tegevust lahinguis öösi jne.;
3. kaitsel — aktiivse kaitse teostamist.

Aktiivsus baseerub sellele, et organiseerides kaitset võtta lahinguintsiatiiv enese

*) „Sõdur“ nr. 1-2 — 1937. a.

kätte ja aegsasti ette valmistades kasulikud vasturünnaku tingimused purustada sügavais lahingukordades pealetungiv vastane. Eriliselt kriipsutatakse alla vajadust vastast purustada ja hävitada, aga mitte teda lihtsalt vastupanupositsiooni eelservalt tagasi tõrjuda.

Tähelepanu vääriv on ka asjaolu, et kompani evib varus kuni 50% elavjõust.

Mis puutub Jaapani lahingueeskirja nõuetesse, siis see äärmine aktiivsus on siin alla kriipsutatud veel reljeefsemalt.

Kokku võttes võib kinnitada, et Jaapani lahingudoktriin on kohandatud agressiiv-sõja pidamiseks, eesmärgiga kiiremini saavutada poliitilisi ja strateegilisi eesmärke.

Jaapanlaste lahingudoktriini aluseks on kiirus tegevuses, pealetung ja vastase haaramine ning ümberpiiramine igas olukorras, vastase purustamine ja hävitamine.

Mis puutub hiinlaste lahingudoktriini, siis võib väita, et üldiselt on ta sama, sest rida kõrgemaid sõjaväejuhte on saanud sõjalise hariduse Euroopa kõrgemais sõjakoolides. Kuid neid teadmisi ei osata võita ei suudeta kohapeal ellu viia. Nende lahingudoktriini pilgu heitmist võimaldab meile edaspidi ka operatsioonide iseloomustus. Võib eeldada, et hiinlaste lahinguline väljaõpe, eriti keskvalitsuse armees, seisab küllalt kõrgel järjel, mille põhjustajaks on välisriikide instruktorid ja tõestajaks võitlused Šanghai all.

II. JAAPANLASTE OPERATSIOONIDE ISELOOM.

A. Operatsioonide iseloom Põhja-Hiinas.

1. Jaapani sõjaplaan.

1931. a. Jaapan okupeeris Mandžuuria, millele peatselt järgnes Jeholi provintsi alistamine. Sellele pidi järgnema viie lõunapoolse provintsi: Šantung, Hopei, Šansi, Suiyuani ja Tšahari kuulutamise autonoomseks ühikuks. Inglismaa ja P.-Am. Ühendriikide energiliste protestide tõttu jäi see tookord teostamata ja saavutati vaid poolik kokkulepe, mille tulemusena moodustati Hopei-Tšahari poolautonoomne „nõukogu“ hiina 29. armee juhataja eesistumisel.

1937. a. arvas Jaapan olevat saanud soodse hetke oma 1931. a. teostamata jäänud kava realiseerimiseks, sest seda soodustas Euroopa segane poliitiline olukord. Ka Hiina järkjärguline kõvenemine oli jaapanlastele pinnaks silmas.

Eespooltähendatud viie Hiina provintsi vallutamine ja nende eraldamine Nankingi valitsuse mõjupiirkonnast on eriti tähtis, sest need provintsid on rikkad maapõuevarade poolest. Nendes provintsidel elab kokku ka umbes 90 miljonit inimest, kes peale alistamist oma ostujõuga suuresti kaasa aitaksid Jaapani kaubandusele.

Peale territoriaalse ja majandusliku tähtsuse need provintsid evivad ka puhtstrateegilist tähtsust Jaapani tulevaste kavade realiseerimisel, sest nad:

- kindlustavad Mandžukuo julgeolekut lõunast,
- kaitsevad Mandžukuo ja Jaapani huvi- piirkondi N. Vene võimalike kallaletungide eest läbi Välis-Mongoolia,
- Jaapani ülemvõimu all olles takistavad tunduvalt N. Vene ja Hiina vahelist ühendust nii majanduslikult kui ka sõjaliselt,
- soodustavad Jaapanile platsdarmi loomist tema tegevuse puhul N. Vene vastu,
- Jaapani ülemvalitsuse all olles sunnivad Hiinat tihedamale majanduslikule ja poliitilisele „koostööle“ esimesega.

Vastavalt sellele Jaapani sõjaplaan, nagu näitasid edaspidised sündmused, seadis eesmärgiks:

1. Baasi loomise, vallutades Peiping, Tientsin rajoon ühes raudteega.
2. Loonud baasi, arendada edasitungi läände, eesmärgiga vallutada Kalgan ja sinna viiv raudtee kuni Paotu'ni; likvideerida hiina 13. armee vasaku tiiva ja 8. kommunistliku armee vastupanu. Üldise tulemusena oleks Sise-Mongoolias Suiyuani ja Tšahari provintside vallutamine ja ohu kõrvaldamine peajõudude kaitseks Välis-Mongooliast.
3. Arendades pealetungi üldiselt Peiping, Hankou ja Tientsin, Nanking raudteede suunas murda hiina 13. armee peajõudude ja 29. armee vastupanu, mille tulemuseks oleks Šansi, Hopei ja Šantung provintside vallutamine.

Peiping, Hankou suunas pealetungiva grupi tiiva pidi tagama pealetung Tatung, Taiyuan, Huaiking suunas.

2. Peiping, Tientsin rajooni vallutamine.

Operatsioonide alguseks Hiinal on elavjõus vähemalt 4-kordne ülekaal, kuid rõhuv enamus tema jõudust on veel laiali ja koondumisel. Lahinguvälis olevaid vägesid oli Hiinal vaid 1,5 korda rohkem jaapanlastest.

26. 07. 37. jaapanlased algasid üldist sõjalist tegevust. Lähenedes kirdest jõudsid nad välja Peipingist põhja ja kagu poole. Peipingit kaitses 38. diviis, kuid tänu hiina miilitsavägede juhataja reetmisele langes Peiping võrdlemisi kerge saagina jaapanlaste kätte.

Tientsinis algasid võitlused 29. 07. Hiinlaste kangelasliku vastupanu tõttu jaapanlastel läks korda puhastada linn vastasest vaid 02. 08. õhtuks. Hiinlased kaotasid siin 15 000 meest, üksikud suurtükid ja kuni 200 klp., kuna jaapanlaste kaotused piirdusid 200 surnu ja 900 haavatuga. Sellastest kaotustest võib järeldada jaapanlaste sõjatehnilist võimsat ülekaalu, sest erilist kahju sünnitasid just pommitamised õhust. Mereranniku vabaduse ja julgeoleku tagamine ida suunas sündis Tangku ja Taku sadamate okupeerimisega.

Seda operatsiooni iseloomustab kiirus ja läbiviimise ja vallutatud punktide strateegiline tähtsus. Nädala jooksul vallutatakse ca 40 000 km² suurune maaala, võetakse enda valdusse äärmiselt tähtsad raudtee sõlm-punktid Peiping ja Tientsin ning kindlustatakse julgeolek merelt. Seega jaapanlastel on tee lõunasse ja läände vaba.

Kuid enne kui asuda sõjakäigule lõuna suunas, tuli tagada julgeolek läänest. Selleks pidi realiseeritama sõjaplaani teine eesmärk.

3. Nankau, Kalgani operatsioon.

Kahe Sise-Mongoolia provintsi Tšahari ja Suiyuani okupeerimiseks tuli vallutada kõigepealt Tšahari provintsi tähtsam keskus Kalgani linn.

Peiping, Kalgan suunal asusid hiina 13. armee osad, kes Nankau mäekitsuse juures sulgesid jaapanlaste edasipääsu Kalgani.

Operatsiooni läbiviimiseks eraldasid jaapanlased erilise 15—20 000 mehest koosneva operatiivgrupi kindral Itagaki juhatusel. Operatiivgrupi käsutada oli peale tankide ja lennukite ka raskesuurtükivägi.

Peiping, Tientsin rindeosale jäeti ainult niipalju jõude, kuipalju oli vaja võidetud seisukohtade käeshoidmiseks ja püsimiseks üldiselt Hunho jõel.

05. 08. jaapanlased vallutasid Nankau raudteejaama, kuid Nankau mäekitsuse vallutamine ebaõnnestus. Katse vallutada mäekitsus lõõgiga rindelt ei andnud tulemusi kolme nädala jooksul.

Parajasti aga Dolonnoris (Tšaharis) oli lõppemas Kvantungi armee osadest koosne-

va operatiivgrupi koondamine. Grupp koosnes umbes 2 jal-diviisist, ratsaväeosadest, motomehh-vägedest, suurtükiväest ja lennukiväest. See op-grupp sai ülesandeks teotseda haaravalt Kalgani ja Nankau vägede vastu, suunates löögi kirdest edelasse vastase sügavasse seljatagusesse.

Op-grupp algas tegevust 23. 08. pealetungiga Kalganile, milline ägedate lahingute tagajärjel 28. 08. langes. Jõude ümber grupeerunud, jaapanlased saatsid osa neist Nankau vägedele seljataha. Mäekitsust kaitsnud hiinlased, keda siin selleks ajaks oli juba 5 diviisi, taandusid 30. 08. edela suunas, pääsedes löksust õigeaegselt.

Operatsiooni iseloomustuseks võib kinnitada, et Nankau all ilmnnes esmakordselt jaapanlaste edaspidises tegevuses reeglipäraselt esinev püüe — haarata vastast ja püüda teda hävitada, katkestades ta ühendusteid sügavale seljataha suunatud löögiga.

Nankau, Kalgani operatsioonis ilmnenuid hiinlaste vastupanu näitas ühtlasi jaapanlastele, et Hiina vallutamine ei kujune neil „sõjaväeliseks jalutuskäiguks“. Võib kinnitada, et lahingud Nankau mäekitsuse pärast tähistasid „väikese koloniaalsõja“ meetoditest „suurele“ kaasaja sõjale üleminekut.

Nankau, Kalgani operatsiooni õpis muutub siit peale jaapanlaste edaspidises tegevuses põhjanevaks. Tema taktikaline tegevus baseerub edaspidi vastase sidumisele rindelt ja sügavale haaramisele tiivalt.

4. Taitšou operatsioon.

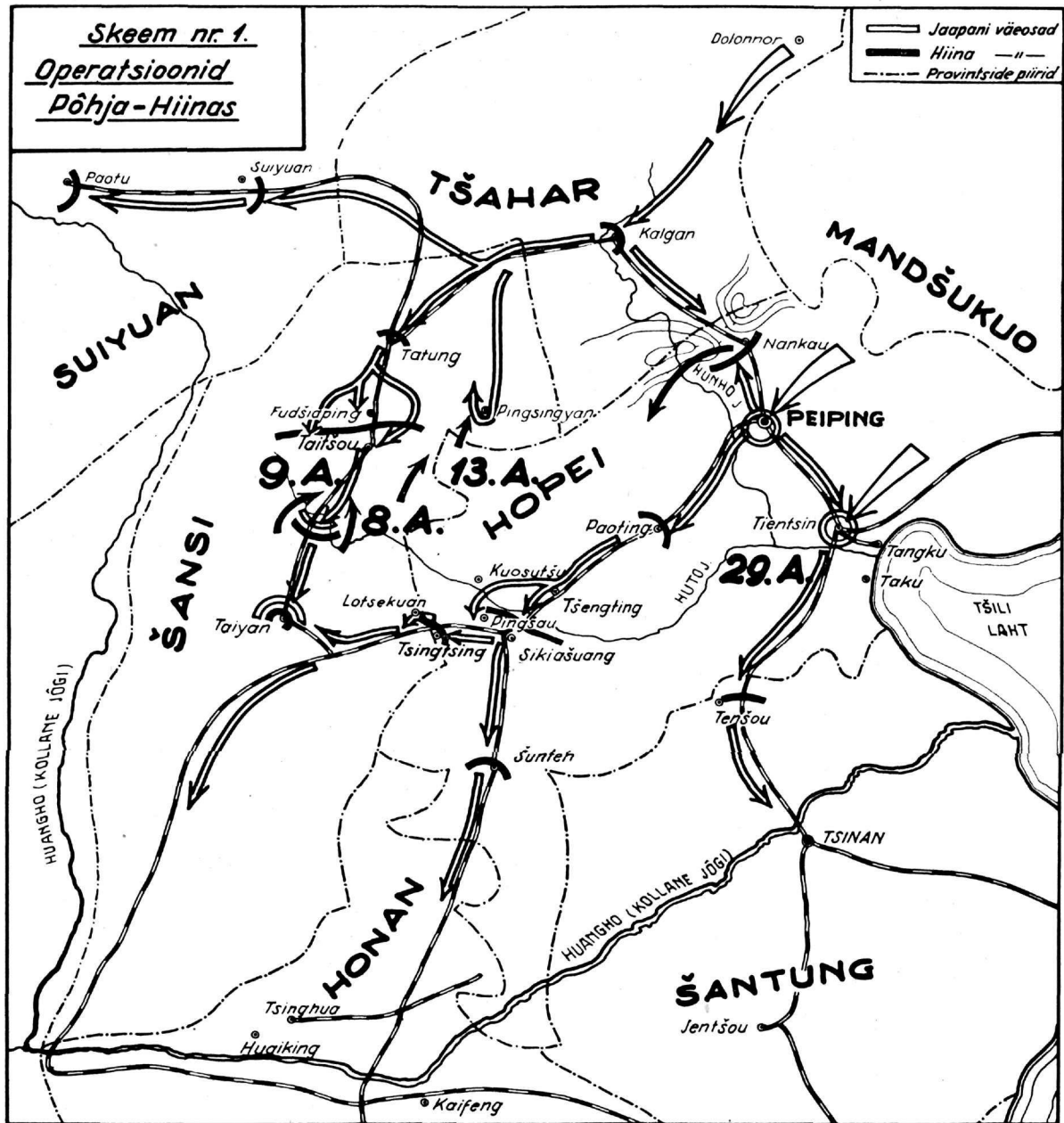
Jaapani sõjaplaani kolmandaks eesmärgiks oli Šansi, Hopei ja Šantung provintside vallutamine. Tegevus siin arenes:

1. Tatung, Taiyuan, Huaiking (Šansi),
2. Peiping, Tšengting, Kaifeng (Hopei),
3. Tientsin, Tsinan (Šantung) suundades.

Esimesel suunal pakuvad huvi operatsioonid Taitšou ja Taiyuani juures.

Tatung, Taiyuan suunal teotsesid Kvantungi armee peajõud umbes 1½ diviisi ja Nankau vallutamisest osavõtnud kindral Itagaki grupp. Esimene grupp tungis peale Tatungi raudtee suunas, teine veidi ida pool.

Läänepoolne grupp võideldes hiina 9. ja 13. armee osadega vallutas 13. 09. Tatungi. Hiinlased üritasid tugevamat vastupanu vast Taitšoust põhja pool Fudšiapingi mäekitsuses, Hiina sisemise müüri juures. Kuid sidudes hiinlasi rindelt ja haarates neid mõ-

lemalt tiivalt vallutasid jaapanlased kitsuse ja seejärele 30. 09. ka Taitšou.

Idapoolne kindral Itagaki grupp oli jõudnud vahepeal hõlpsasti edasi, kogu aeg tagasi surudes hiina 13. armee osi. Vastane taandus kiiresti Taitšou kõrgusele Pingsingyan mäekitsusele, kus asus kaitsele, eesmärgiga takistada jaapanlaste edasitungi selle kaudu Taiyuani peatee ääres võitlevate 9. armee osade tiivale ja seljataha. Hiinlastele jõudis siia abiks 8. armee häid võitlusvõimelisi osi. Idapoolse grupi tegevus tõkestati ja ta oli sunnitud isegi taanduma. See hiinlaste edu ei jäänud püsima

kauaks, sest jaapanlased said lisajõude ja nende poolt peatee suunas tehtud edusammud hakkasid ähvardama 8. ja 13. armee tiiba, isegi seljatagant. Nad pidid taanduma.

Taitšou vallutamine saavutati kahepoolse haaramisega tiibadelt, üheaegse sidumisega rindelt ja hiinlaste parema tiiva ohustamisega kirdest. Selle tulemuseks oli hiina vägede tangidesse haaramine, millest ainsaks väljapääsuks jäi kiire tagasitõmbumine. Seega see operatsioon läheneb oma vormilt haaramisele (ümberpiiramisele) kahelt tiivalt.

5. Taiyuan'i operatsioon.

Jaapanlased välja jõudnud Taitšoust edela poole, hiinlased asusid abivägesid saades suurejoonelisele vastupealetungile, milline algas 13. 10. peatee ääres ja mõlemal poolel seda. Vastupealetungist võttis osa 150 000 meest. Eriti hästi võitlesid siin 8. kommunistliku armee osad, kes jõudsid välja Taitšou kõrgusele, vähemaid osi isegi Tatungi lähedale. Sellane hiinlaste tegevus häiris suurel määral jaapanlaste tagalat. Jaapanlased olid siin Huto jõe orus eriti raskes olukorras, kus nad oma jõul edasi ei saanud ja kaitsesid endid kuni kuu lõpupooleni. Taiyuan'i vallutamise otsustas jaapanlaste 20. diviisi pealetung Tšengting rajoonist Taiyuan'i suunas. See diviis jõudis 12. okt. Tsingtingi rajooni, kuid siin, eriti aga suurel hiina müüri peeti ta kinni üleolevate hiina jõudude (8. armee) poolt tervelt kolm nädalat. Saanud kõvenduseks veel ühe diviisi, suutis ta edasitungi jätkata tänu läbimurdele hiinlaste vasakul tiival Lotsekuan juures.

06. 11. see grupp loob side jaapanlaste loodegrupiga. Taiyuan vallutati 8. novembril pärast 73. ja 78. hiina diviiside hävitamist tänavlahinguis.

Pärast Taiyuan'i langemist jaapani kerged osad jälitasid hiinlasi umbes 40 km. Suuremaid operatsioone sellel suunal enam ei esine.

Šansi võitlused, nii teisejärguliseks kui neid algul peeti, olid väga sitked ja olukorrad vahelduvad.

Taiyuan'i operatsiooni iseloomustab sügav tiivamanööver, mis suunatud Tšengtingist Taiyuan'ile, ja Taiyuan'i ümberpiiramine. Nagu näeme, taotlevad ka siin jaapanlased oma armsamat tegevusviisi, s. o. sügavat haaramist.

6. Tšengtingi operatsioon.

Jaapanlaste võitlustest Hopei provintsis Peiping, Hankou suunas on huvitav jälgida Tšengtingi operatsiooni.

Paotingi vallutamise järele jaapanlaste järgmiseks eesmärgiks oli Tšengtingi ja temast edelas asuva Sikiašuang raudteesõlmepunkti vallutamine. Erilist tähtsust evis just viimane, kuna siit läks kitsarööpmeline raudtee Taiyuan'i.

Tšengtingi all, lõunapool Huto jõe hiinlastel oli võimalik kahel pool raudteed 60 km laiuses kindlustatud positsioone ette valmistada. Eriti tugev pidi olema kindlustatud positsiooni keskkoh. Ühes juurdetoodud abivägedega küündis kaitsjate arv 200 000 mehele.

Jaapanlased, truuks jäädes tiivamanöövri põhimõttele, haarasid hiinlasi, ületades Huto jõe ja sundisid nad 10. 10. taanduma. Taandumine kujunes osaliselt isegi paaniliseks põgenemiseks kuni Sunteh'ni (120 km lõuna pool).

Erilise üllatuse valmistas hiinlastele jaapanlaste poolt nende vasaku tiiva sügav haaramine, kus jaapanlased ületasid jõe väljapool hiinlaste valvepiirkonda Kuosutšu juures. 09. 10. jaapanlased ületasid siin jõe ja nende kolonnid ilmusid hiinlastele täiesti ootamatult Pingšau alla, kust hiinlased põgenesid. Kasutades hiinlaste seas tekkinud segaduse momenti jaapanlastel läks korda ületada jõge ka 8 km lääne pool Tšengtingi. Keskpäevaks vallutati kitsarööpmelise raudtee joon. Põgenevat vastast jälitas jaapanlaste lennuvägi. Tšengtingi operatsioon tõstab meie silme ette jällegi kujukalt jaapanlaste oskuse haaramises, — tiivamanöövri organiseerimisel. Tähelepanu väärib ka kiirus tegevuses ja soodse momendi (segaduse) kasutamine. Sellase bravuurse löögiga vallutati tähtis strateegiline raudtee, mis keskmiist kolonni ühendas läänepoolsega.

Sündmused idakolonn juures (Tientsin, Tsinan suunas) olid samuti hiinlastele ebasoodsed. Jaapanlaste ülesanne oli kiiresti välja tungida Huang (Kollase) jõeni. Hiinlased olid asunud positsioonidele Tenshou juures. Neid positsioone loeti eriti tugevaks, kuid jaapanlased haarasid neid seljagant ja hiinlased põgenesid Kollase jõe taha.

Kokku võttes jaapanlaste operatsioonide iseloomu sõjategevusel Põhja-Hiinas näeme, et nende operatsioonid baseeruvad peamiselt kas kontsentriliste löökide organiseerimisele või tiivamanöövrile ühes sügava haaramisega kas ühelt või mõlemalt tiivalt.

Sellaste manöövrivate organiseerimist soodustab nende oskuslik juhtimine, sõjavägede kõrge moraal ja väljaõpe, sõjatehniline, eriti lennuväe ja soomusosade ülekaal, vastav lahingudoktriin ja manöövrivabadus suurel maaalal.

Jaapanlaste operatsioonide iseloomu vaatlemisest Põhja-Hiinas ei jätku terviklise pildi saamiseks, mis pärast tuleb tutvuda ka operatsioonidega Kesk-Hiinas.

B. Operatsioonide iseloom Kesk-Hiinas.

1. Põhjusi sõjategevuse üleviimiseks Kesk-Hiinasse.

Jaapani valitsus nägi, et Põhja-Hiina vallutamisega ta ei suuda sundida Hiina

keskvalitsust veel alistuma. Jaapani väejuhatus otsustas siis rööbiti Põhja-Hiinas edeneva pealetungiga vallutada Hiina elulised keskused Šanghai ja Nanking. Nende vallutamise taotleli eesmärgid:

- mõjutada Hiina valitsust ja rahvast, asetades pealinn Nanking otsese sõjaohu alla;
- nõrgendada Hiina vägede vastupanu Põhja-Hiinas, sest viimane pidi sealt tõmbama osa vägesid Šanghai alla;
- anda tugev hoop Hiina majandusele, vallutades maa tähtsama tööstus-kaubandusliku keskuse — Šanghai;
- leida siin sõja kiire otsustavus;
- näidata tervele maailmale jaapanlaste kindlat kavatsust asuda valitsevale seisukohale Kaug-Idas, m. s. hoolimata inglasi ja väliskapitali mõjust.

2. Šanghai operatsioon (skeem nr. 2).

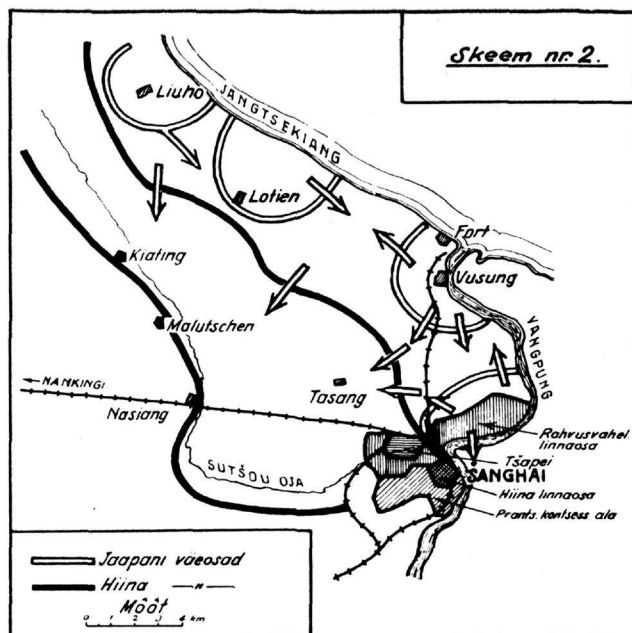
Šanghai asetseb suure Jangtsekiangi jõe ja selle lisajõe Vangpungi vahelisel neemel. Mõlemad jõed on kõlblikud laevasõiduks.

Rannakindluste puudus võimaldas jaapani sõjalaevadel ohutult läheneda linnale. Rahvusvahelisi alasid kasutades maabus 12. augustil ootamatult Šanghais jaapani 10 000 meest koosnev mereväe dessantsalk, ettekäändel kaitsta seal Jaapani kodanike huvisid. Ettetulnud segaduses sai surma üks jaapani ohvitser. See oligi ettekäändeks sõjategevuse algamiseks.

Hiina 87. ja 88. diviisi osad surusid aga maabunud dessandi suurte kaotustega tagasi. Täielisest hävingust pääses dessant jaapani sõjalaevade tugeva tuletoetuse tõttu. See esimene kokkupõrge tähistab visade ja vihaste võitluste algust Šanghai all, mis kestsid järjest 3 kuud.

Kuna jaapanlased ei saavutanud esimese löögiga ootamatust ja kandsid isegi suuri kaotusi, siis oli neil selge, et siin tuleb asuda tegevusse kavakindlalt ja suuremate jõududega.

Algas Jaapani vägede kõvendamine otse Jaapanist kohale transporditud vägedega, millised hakkasid järele saabuma alates 20. 08. Sõjategevus Šanghai all aga algas 13. 08. See laseb oletada, et jaapanlased hiinlaste tõsisemat vastupanu juba ette arvestasid, ehkki riskeeriti 10 000-mehelise salga ootamatu rünnakuga linn vallutada. 23. 08. maandus esimene väekoondis Vusung'is ja Liuho's. Hiinlased avaldasid tugevat vastupanu, kuid 30 sõjalaeva tapva tuletoetusel jaapanlastel läks korda 26. 08.

õhtuks maale saata 20 000 meest. Sillapeade laiendamise eesmärgil ettevõetud rünnakud ebaõnnestusid. 14. 09. kasvas jaapanlaste arv kitsastel sillapea-positioonidel 30 000 mehele.

Hiinlaste katsed jaapanlasi jõkke visata ebaõnnestusid laevastiku võimsa suurtükiväe tule tõttu. Et pääseda tule alt, hiinlased 13. 09. taandusid ettekatsetult esimesele kaitsepositsioonile, mis asus väljaspool laevastiku mõjuvat tuld. Nüüd, pärast 22 päeva kestnud ägedaid võitlusi, jaapanlaste maabunud ja ka linna põhjaserval võidelnud mere-jalaväeosad löid omavahel side. Sademeterohke septembri lõpp tõmbas aktiivsele tegevusele kriipsu peale ja võitlused võtsid puht-positiivsõja iseloomu. Sellega ka lõppes Šanghai kaitsmise esimene periood.

Jaapanlased organiseerisid uue manöövri, idee seisis löögi andmises kirdest edelasse oma parema tiivaga, kusjuures Šanghai mängis telje osa. Eesmärgiks oli ka Nankingi viiva raudtee läbilõikamine. Selle manöövri õnnestumise korral Šanghai juures olevad jõud saanuks ümber piiratud ja vabanenuks tee pealinna. Selle idee alusel alustati tegelikku pealetungi 03. 10. See tähtpäev tähistab ühtlasi ka Šanghai kaitsmise teise perioodi algust.

Kolm päeva kestsid lahingud mõlemal pool Lotieni, kuid jaapanlaste pealetungid ebaõnnestusid. Ebaõnnestumise peamiseks põhjuseks osutus vastase alahindamine.

12. 10. algas uus ja võimsam rünnak rohkem kagu pool (Tasangi suunas).

Rünnaku eel käis 12-tunnine suurtükiväeline ettevalmistus. Kuid ka siin olid nigelad tulemused, sest 7-päevase võitluse järele lähenes rinne vaid 1,5—2 km kaugusele Tasangist.

Oktoobri keskpaigast alates jaapanlased tõid siia jõude vahetpidamata juurde ja uue pealetungi alguseks 24. 10. neil oli siin umbes 170 000 meest. Pealetung teostus umbes 20-km rindel. Pealetungi toetas umbes 100 tanki ja 100 lennukit. 26. 10. vallutati Tasang ja lõigati läbi ka Šanghai, Nanking raudtee. Öösel 27./28. 10. hiinlaste juhatus andis käsu taandumiseks Šanghaist läänes olevale Sutšou ojale.

06. 11. jaapanlased tõrjusid hiinlasi veel mõnevõrra tagasi Sutšou ojalt, kuid otsustavust ei saavutatud.

Otsustavuse tõi aga 05. 11. jaapanlaste poolt sooritatud üllatav maaletulek Hangtšou lahes (skeem nr. 3), kus Tšapu's maabus 2 diviisi. Need diviisid, rünnakuga hiinlaste parema tiiva seljataha, tegid viimaste püsimise senistel positsioonidel võimatuks. Selle kiire rünnakuga lõigati läbi ka Šanghai kaitsjate ainus raudteeühendus seljatagusega, nimelt Šanghai, Hangtšou raudtee.

08. 11. algas hiinlaste taandumine ettevalmistatud kaitsepositsioonile Tai järvest ida pool, joonel Kašing, Sutšou, Fušan või nn. „rahvuslikule kaitsepositsioonile“. Šanghai langes lõplikult jaapanlaste kätte 12. 11.

Analüüsides Šanghai operatsiooni, tuleb imestada hiina sõduri tublidust ja vaprust, sest käsivõitluses rind rinna vastu ei jäänud hiina sõdur jaapani omast sugugi maha. Hiinlasi terroriseeris aga kõige rohkem jaapani masendav laevastikutuli ja võimsad lennukivõimurid, mis põhjustasid lahingurindidel ja tagalas. Seega on ka seletatav hiinlaste suur kaotus inimestes, mida hinnatakse 200 000 mehele, jaapanlaste omi 20% sellest.

Edasi selgub, et augusti lõpust septembri keskpaigani (13. 09.) käib sillapeade loomine ja katsed neid laiendada. Oktoobri algusest novembri alguseni jaapanlased püüavad teostada juba haaramismanöövrit, võttes teljeks Šanghai. Seega oleks saavutatud Nankingi viiva raudtee katkestamine, Šanghai ümbruses olevate vägede ümberpiiramine ja hävitamine ja tee avamine pealinna.

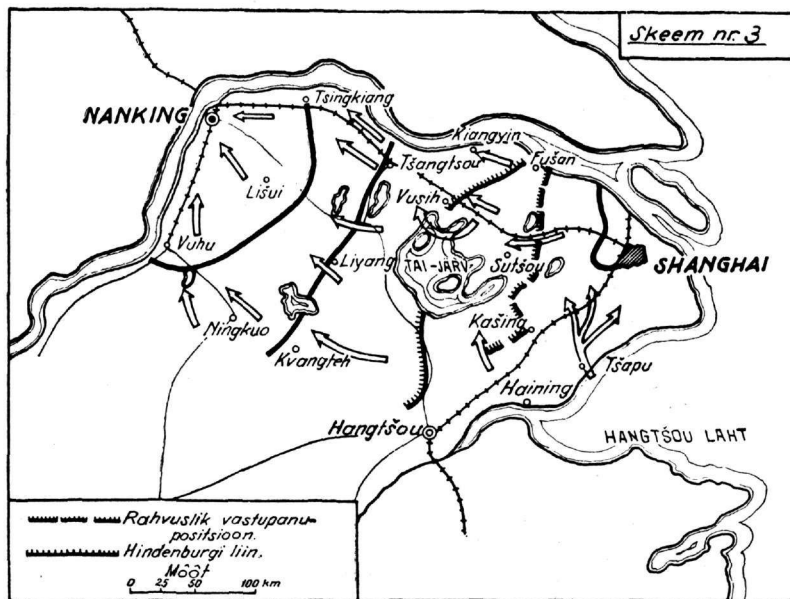
Kuna hiina vasak tiib toetus jõe ja jaapanlastel ei olnud võimalik sügavalt haarata seda tiiba ega saata uusi jõude maale väljaspool seda tiiba, siis nende kavatsetud manööver eeldas hiina positsiooni läbimurdmist tema vasakul tiival. Seda jaapanlased oktoobri algul üritasidki mõlemal pool Lotieni, kuid tulemusteta.

Edaspidised läbimurdekatsed kaldusid rohkem rinde keskkoha poole, millega ühtlasi kadusid väljaavaat haarava manöövri teostamiseks ja olukord võttis lõplikult frontaalse löögi ilme. Suurte jõupingutustega suruti hiinlasi küll tagasi, kuid otsustavust ei saavutatud.

Otsustavuse tõi aga tiivamanööver hiina parema tiiva vastu, milleks eraldati rindelt jõude ja saadeti laevadega Hangtšou lahte, kus nad maabusid ja kiirelt välja jõudsid hiinlaste paremale tiivale ja selle seljataha. Ka hilines hiinlaste taandumine, mille tagajärjel Sutšou ojast lõuna pool olnud väed kandsid suuri kaotusi. Taandumise hilinemine kutsus ühtlasi esile ka hiinlaste „rahvusliku kaitsejoone“ korratu ja hilise sissevõtmise tema lõunaosas. „Rahvusliku kaitsejoone“ pidevus oli sellega kadunud ja tema vallutamine toimus võrdlemisi hõlpsasti, s. o. vähem kui nädalaga. Ka Šanghai all jaapanlaste tegevusviisis ilmneb põhimõte, et kui frontaalsed läbimurded operatsiooni ei otsusta, siis otsustab seda tiivamanööver.

3. Nankingi operatsioon.

Šanghai vallutamise järele jaapanlaste järgmiseks eesmärgiks oli pealinn Nankingi vallutamine.

Nankingi asend pole kaitse mõttes sugugi soodne, kuna Jangtse jõgi võimaldab laevastiku tegevust. Nankingi juures polnud ka ühtegi silda üle laia jõe. Üleveoks vajalik laevade arv hiinlastel puudus. Hiinlased ei püüdnudki organiseerida siin visa vastupanu, vaid soovisid võita aega linna tühjendamiseks ja peajõudude äraviimiseks. Need võisid siirduda osalt jõe põhja- ja läänekaldale, osalt vastuvett jõe edelarannale Vuhu kaudu. Viimati mainitud suund on strateegiliselt tähtsaim, sest seal võidi taandumistee ära lõigata kõige hõlpsamini. Nankingi tühjendamine algas 18. 11.

Edasitung Nankingile sooritati neljas grupis:

- parempoolne tungis peale piki Jangtse kallast Kiangyin kaudu Tšingkiangi peale;
- peagrupp — Nankingi raudtee suunas üle Tšangtšou — otse Nankingi peale. Mõlemas grupis kokku umbes 100 000 meest;
- kolmas grupp, 40 000 meest, tungis edasi Tai järvest edela poolt Hutšou'd — suunaga Liyang, Lišui. Selle kolonni ülesandeks oli teetseda Nankingi ees oleva hiinlaste positsiooni vastu tiivalt;
- neljas grupp, 40 000 meest, kuid kõvendatud arvukate soomusosadega ja õhujõududega, sai ülesandeks vallutada Kvangteh, Ningkuo ja Vuhu, s. o. katkestada hiinlaste taandumisteed edelasse ja läände üle jõe.

Jaapani vasakut tiiba tagas juba 21. 11. Hangtšou lahe lääneossa Haining'i siirdunud laevastikuosa ja Hangtšou suunda julgestas 2—3 jal-brigaadi. Varus Šanghais 30 000 meest ja Vusih'is 30 000 meest. Kokku jaapanlastel umbes 250 000 meest.

Jaapanlaste pealetung algas kohe pärast hiinlaste 3. kaitsepositsiooni (nn. Hindenburgi pos.) vallutamist. Tugevamat vastupanu nad kohtasid vaid 30. 11. Tšangtšou, Kvangteh üldjoonel. Siit oli Nankingi veel 120 km ja rinde laius 150 km.

Jaapanlaste pealetungi ajutine pidurdamine sellel joonel oli tõsisem vaid vasakul tiival, kus teetsed hiinlaste peajõud.

Jõudude äravedu Nankingi rajoonist algasid hiinlased 4—5 dets. paiku.

Rünnak Nankingi vastu algas 10. detsembril ja lõplikult sattus ta jaapanlaste kätte 15. detsembril. Visa vastupanu Vuhu juures (kuni 13. 12.) aitas hiinlastel viia oma jõud Nankingist välja.

Nankingi operatsiooni eesmärgiks, nagu teame, oli vallutada Nanking ja katkestada peajõudude lahkumine Vuhu kaudu. Kõik

see pidi teostuma jaapanlaste liikumisega mitmes kolonnis, kusjuures tugevad jõud läksid otse Nankingi peale, nõrgem osa Vuhu peale. Seega näeme siin jõudude valejaotust, mis ei vasta olukorrale ja tegevuse üldideele.

Kõigepealt oli vaja vallutada nn. „Hindenburgi kaitsepositsioon“. See sündis hõlpsasti, sest ta evis Tai järve ääres lahtist tiiba. Järve ja Jangtse jõe vahelise positsiooni jaapanlased vallutasid kiiresti tiivamanoövri abil, teostades selle manöövri järve kaudu, kuid teetsedes samal ajal energiliselt ka rindel. Hiina vasakul tiival saavutati läbimurre laevastiku tule tõhusal toetusel.

„Hindenburgi kaitsepositsiooni“ teisel osal lõuna pool Tai järve hiinlased ei suutnud üldse tugevamat vastupanu korraldada, põhjustel nagu „rahvuslikul kaitsepositsioonilgi“.

Edasitung pärast „Hindenburgi joone“ vallutamist toimus analoogiliselt tegevusele Põhja-Hiinas: laial rindel üksikud kolonnid, millede vahel suured vabad maaalad. Sellane liikumine on üldse iseloomustav selles sõjas.

Jaapanlastel ei läinud korda purustada hiinlasi ka Nankingi all, sest operatsiooni otsustava punkti Vuhu vallutamine jäi hiljaks (jaapanlased Nankingi värvates 08. 12., aga Vuhu vallutati 13. 12.). Erilist tähelepanu väärrib jaapanlaste teotsemises suur kiirus, kus ühe kuu jooksul liigutakse edasi umbes 300 km, millise aja jooksul vallutatakse „rahvuslik kaitsejoon“ ja ka „Hindenburgi kaitsejoon“, kuigi seda viimast loeti võitmatuks.

Kesk-Hiina operatsioonide tulemusena jaapanlased vallutasid:

- suure maaala, ühes tähtsama sadama ja tööstus-kaubandusliku keskusega — Šanghai,
- vastase pealinna Nankingi ja
- hävitasid osaliselt vastase võitlevaid jõude.

Jaapanlaste operatsioonides domineerib endiselt tiivamanoöver, mis neile ka alati annab häid tulemusi.

Tähelepanu väärrib ka suur kiirus tegevuses, mida omapoolt suuresti soodustab tehniline ülekaal.

Šanghai juures lahingud kestsid ligi kaks kuud, kuid jaapanlaste rinde läbimurdekatsed, vaatamata sõjaväe paremusel ja sõjatehnilisele ülekaalule, ebaõnnestusid ja kaotusrikaste ja ägedate lahingute tulemused

- pole nimetamisväärsed. Kuid kui jaapanlased asusid teotsema haaravalt, siis nad:
- murdsid vastase vastupanu Šanghai juures,
 - vaevalt kuu aja jooksul tungisid edasi keskmiselt 300 km, lüües kogu aeg veel lahinguid,
 - kiire edasitungi jooksul vallutasid sama kuu jooksul ka kaks hästi kindlustatud hiina positsiooni.

III. KOKKUVÕTE JA ÕPISED.

Praeguses Hiina-Jaapani sõjas võitlevad kaks üksteisest erinevat rahvast ja armeed. Võitlus toimub maastikul, mis on lõpmata suur, kuid tihedalt asustatud, kus teedevõrk (eriti raudteed) on arenenud äärmiselt nõrgalt, kus on palju tugevaid looduslikke takistusi võimsate jõgede, mägede ja mäekitsuste näol.

Üks võitlevaid pooli evib suhteliselt väikest, kuid moodselt relvastatud ja varustatud, hästi väljaõpetatud ja juhitud, tugeva patriotismiga, kõrge sõjaväelise eetikaga ning vanade traditsioonidega, pealetungi-vaimuga läbiimbunud lahingudoktriiniga, riigi- ja rahvatruu ning kõrge moraaliga armeed ja laevastikku.

Teine seevastu, olles küll suurearvuline kui rahva nii ka sõjaväe arvult, ei evi peagu ühtegi ülaltähendatud omadust üldises maastabis. Temal puuduvad kaasaja sõjatehnilised vahendid vastavalt armee koosseisule, tal puudub ka sõjalisi sündmusi merel mõjutada suutev laevastik ja lennuvägi. Juhtkond suures enamikus on ette valmistamata ja nende rahva- ning riigitruudus on nõrk, mõnikord otse reetev. Armee mass, sõdurkond, on sõjaväeteenistuse ja sõdimise vastu passiivne, lugedes oma mentaliteedilt sõjaväeteenistust häbiasjaks. Armee ettevalmistus on väga nõrk, välja arvatud üksikud osad, mis moodustavad kogumassist vaid murdosa. Toorjõu täiendamise ressursid seevastu aga on väga suured.

Need omadused ja tegurid on vajutanud omapärase pitseri ka üksikuile operatsioonidele ja ka kogu sõjategevusele.

Arvatud välja mõned üksikud kohaliku tähtsusega vastuaktsioonid, mis üldist sõjategevust ei takista, teostab strateegilist pealetungi kogu aeg arvuliselt väiksem armee.

Pealetung ise on olnud väga energiline ja edukas. Energiline tegevus on tingitud tahtest saavutada kiiremini otsustavus ja sõja lõpp.

Sõjategevus algab ühel rindel (P.-Hiina), kuid kuu aja pärast kandub ka üle ruumis,

esimesest võrdlemisi kaugel eraldatud teisele suunale, mille tulemusena on kahe rinde tekkimine. Need rinded ühinenud, näeme juba jällegi uue rinde tekkimist kaugel lõuna pool.

Sõjateatri tohtu ulatus ja määrava tähtsusega suunad ei võimaldanud pideva rinde tekkimist. Pidevat rinnet ei suuda luua isegi arvuliselt palju suurem hiina armee. Pealetungi kujunemine tegevuseks üksikuis suundades rinde terviku seisukoha vaatepunktist kujutab üldiselt frontaalset pealetungi. Tegevus üksikuis suundades kutsus esile paratamatu nähte lahtiste tiibade näol. Lahtiste tiibade olemasolu pakkus soodseid võimalusi tiivamanöövrite organiseerimiseks ühes sügavate haaramistega vastase seljataha. Seda jaapanlased ei jäta ka kasutamata, pealegi kui sellane tegevus viis nende lahingudoktriini printsiipidele on lähim.

Organiseerides tiivamanöövreid jaapanlased ei unusta selle manöövri vormi strateegilisi nõudeid kiire, julge ja võimsa teotsemise ning vastase elavjõu märgiks andmise suhtes. Nõrga ja vastava ettevalmistuseta ja paanikale kalduv hiina juhtkond ning väheliikuv hiina sõjavägi polnud suuteline pareerima jaapanlaste kiireid haaramisi vastulöökidega — reservidega sügavusest. See hiinlaste nõrkus tiivamanöövri suhtes ongi peamiseks jaapanlaste edasi liikumise põhjuseks Põhja-Hiinas.

Seda tegevust üksikuis suundades üldiselt võime võrrelda ka meie Vabadussõjaga, kuna ta viimasest erineb vaid peamiselt oma suurte mõõtudega.

Väärrib tähelepanu ka üksikuis suundades teotsenud jaapanlaste kolonnide vastastikune abistamine üle laiade vahemaade (Taiyuani operatsioon). Vastastikune abistamine ja kiire tegevus, tiivamanöövri harastamine on jaapanlasile soodustanud küll suure maaala vallutamist ja taktikaliste võitude saavutamist, kuid neil ei ole korda läinud lüüa hiinlasi otsustavalt.

Laiaulatuslik ja avar sõjateater, nõrk teedevõrk, sügav tagala ja seoses viimasega nõrk side baasidega on asjaoluks, mis jaapanlaste tegevust mõjutavad suuresti negatiivselt. Otsustavuse kiire saavutamine Hiina sõjaväe elavjõu hävitamise näol ja sõja enese pikalevenimine võib asetada jaapanlasi väga raskesse seisukorda ja neil tuleb tõsiselt arvestada asjaolu, et nende sõjakäik ei muutuks Napoleoni tragöödiaks Moskva all. Hiina tühjaksammutamatu inimmaterjali reserv, välisriikide (P.-Am. Ühend-

riige, Inglismaa, N. Vene) huvid, nende kapitalide paigutus ja sõjaline abi ning hiina rahva tärkav enesetunne, vastupanutahe, keskvalitsuse positsiooni kõvenemine, üksikute nõrgas seoses olnud provintside valitsejate ja nende vägede ühinemine on tõsis- teks tundemärkideks, mis Jaapani sõjatege- vust Hiinas raskendab.

Hiina rahvuslik ärkamine ja jaapanlaste kaugenemine oma põhibaasidest on esile kutsunud jaapanlaste tagalas energilise sis- sisõja. Et see hädaoht on paisunud suu- reks, näitab juba see asjaolu, et nende vastu võitlemiseks on moodustatud eriväeosad (ettekäände all võitluseks kommunistlike salkadega).

Jaapanlaste julges ja kiires strateegilises tegevuses väärib märkimist ka otstarbe- kas veekogude kasutamine operatsioo- ni eduks, eriti ootamatuse saavutamiseks. Kui harilikult veekogusid loetakse kaitset soodustavaks teguriks, siis siin kujunes see vastupidiseks. Vee- kogude kasutamine paistab eriti reljeefselt silma „Hindenburgi kaitsejoone“ vallutamise- sel Tai järve kaudu.

Üldiselt näeme, et selles sõjas arvuliselt väiksem, kuid hästi väljaõpetatud ja relvas- tatud armee operatiivses tegevuses on üle oma suuremast vastasest. Hiina määratu- suur maaala ja inimmass loovad talle suuri strateegilisi eeldusi vastase kulutamiseks ja kurnamiseks.

Kui ei raage rahva vastupanutahe, kui ei lakka sõjavarustise saamine välismaalt, kui

jät kub riigi ühinemisprotsess, kui vähene- vad üksikute juhtide egoistlikud püüded, siis võime kinnitada, et sõja lõppemist Hiina- nas pole peatselt ette näha.

Hiina-Jaapani sõda, nagu eespool nägi- me, pakub meile hulga strateegilis-operatiiv- seid ja taktikalisi õpiseid, kuid peamise õpi- sena peame siit kaasa võtma tõsiasja, et rahvas, kel puudub:

- mentaliteet oma olemasolu kaitsmiseks,
- vastav juhtidekaader,
- sisemine liitumine ja distsipliinitunne, ei ole võimeline ennast kaitsma.

A l l i k a d :

1. **Kindral Otto Wiesinger. Der Konflikt in Ostasien.** Avaldatud „Militärwissenschaftliche Mitteilungen“, 1937. a. novembri- ja 1938. a. jaanuarikuu numbrid.

2. **Kapten Ruokonen. Ülevaade Jaapani ja Hiina vahelisest sõjast.** „Sotilasaikakauslehti“ nr. 2 ja 3 — 1938. a.

3. **S. Višnev. Japonskaja agressia v Kitaje.** „Mirovoe hozajstvo i mirovaja politika“. nr. 1 — 1938. a.

4. **Kolonel Rudolf Ritter v. Xylander. Von Konflikt im Fernen Osten.** „Militär-Wochenblatt“ nr. 8, 10, 13, 20, 21, 22, 23, 24, 26, 28, 31, 37, 41 — 122-ne aastakäik.

5. **Novõe metodõ boja japanskoi pehotõ.** Moskva 1937. a. Vojengiz.

6. **Polevoi ustav japanskoi armii.** Moskva 1929. a. Vojengiz.

7. **Kindralmajor H. Brede. Strateegia.** Loengud Kõrgemas Sõjakoolis 1937/38. a.

8. **Kolonel A. Traksmaa. „Kaug-Ida konflikt“.** „Sõdur“ nr. 1—2, 1938.

3. Diviisi sügismanööver.

Käesoleval sügisel seni teostatud suure- maulatuslikest sõjaväeliseist väliõppusist ära- tas laiema rahvahulkades suurt tähelepa- nu 3. Diviisi poolt 06.—10. 10. 38 Rapla rajoonis korraldatud manööver.

Kahtlemata oli selle tähelepanu üheks põhjuseks asjaolu, et manöövri ettevalmistamise ja organiseerimise aeg langes ühte ärevate sündmustega Kesk-Euroopas. Üht- lasi oli manöövrise kaasa tõmmatud peale tavaliste sõjaväeüksuste ka veel üks reserv- väelastega komplekteeritud väeosa, kaitselii- du üksusi ja osaliselt isegi ka kohalikke elanikke, viimaseid kodanliku õhukaitse õp- puse läbiviimise otstarbel. Kõik need süm- ptoomid olid küllaldased selleks, et teatavais

ringkondades tekitada arvamust, nagu olek- sime ka meie end valmis seadmas kaasa lööma Kesk-Euroopa konflikti. Tegelikult aga ei olnud midagi sellesarnast. Manöövri korraldamine ulatuses, nagu see tegelikult läbi viidi, oli ette kavetatud juba kaua aega enne kriitilise olukorra tekkimist Kesk- Euroopas. Manöövrise osavõtnud reservla- sed ei olnud mitte eriti selleks puhuks te- gevteenistusse kutsutud, vaid kuulusid ta- valises korras igal aastal kordamisõp- puste kutsutavate reservväelaste hulka, missugune otsus tehakse tavaliselt juba aasta varem, — eelarve koostamisel. Sa- muti ka kaitseliidu üksuste osavõtt sõja- väeõppustest on meil päris tavaline nähe.

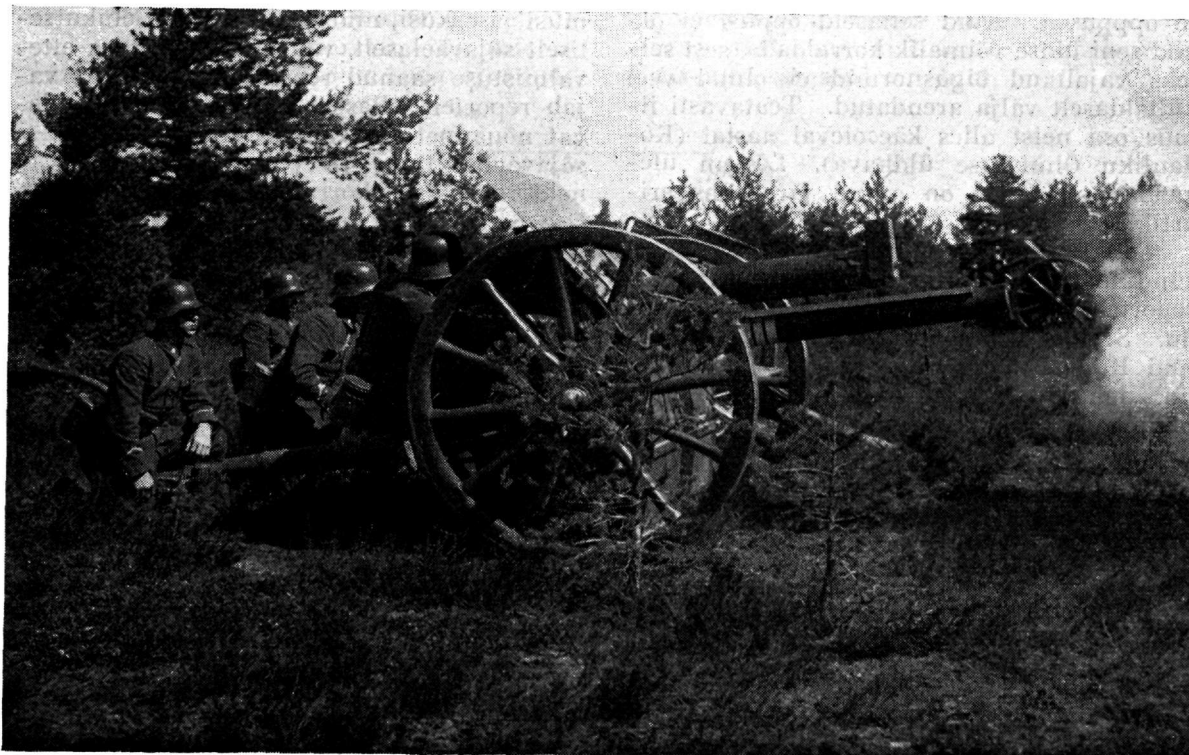

Punaste rk. katmas taanduvaid laskuriosi.

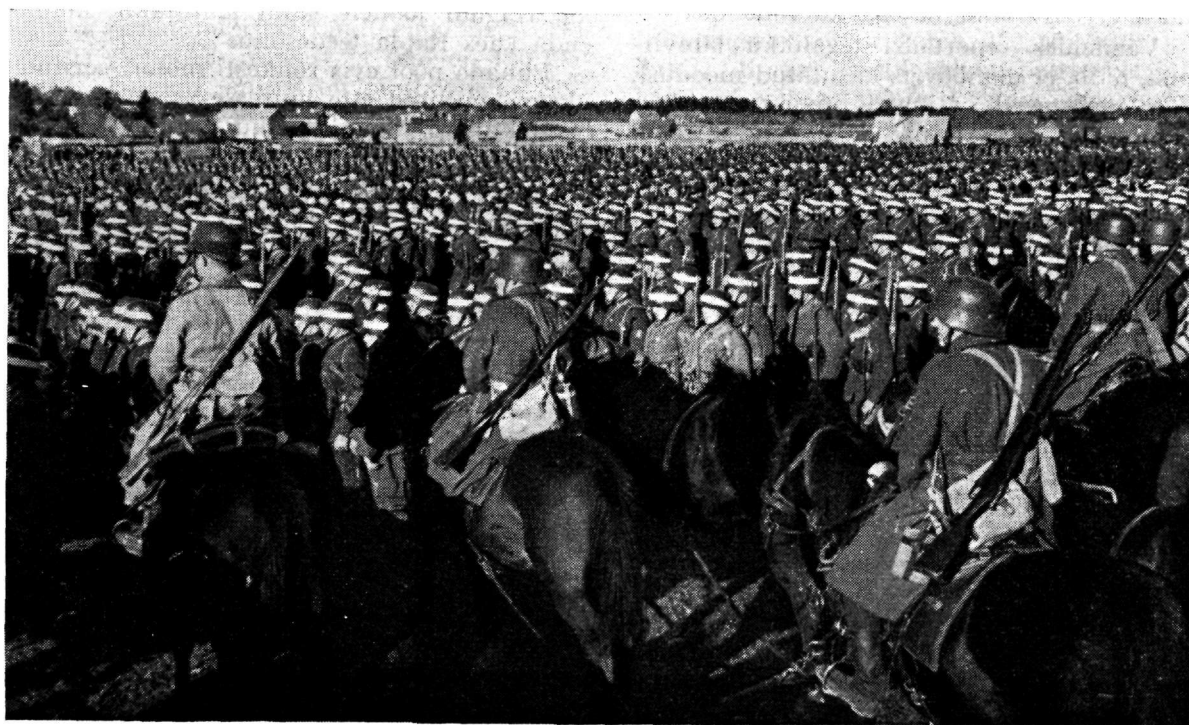

*Välisriikide sõjaväeesindajaid paraadi jälgimas.
Esiplaanil vasakult alates: Briti, Leedu, Rootsi, Jaapani ja Prantsuse sõjaväeesindajad.*

sügismanöövrit.

Siniste poolel teotsev patarei tulepositsioonil.

Manöövris teotsenud üksusi koondumas paraadiks.

Uudsuseks oli vaid Rapla aleviku ja selle ümbruskonna elanikele seoses manöövriga korraldatud sunduslikud kodanliku õhukaitse õppused. Kuid sellaseid õppusi ei olnud seni üldse võimalik korraldada, sest selleks vajalikud õigusnormid ei olnud veel küllaldaselt välja arendatud. Teatavasti ilmus osa neist alles käesoleval aastal (Kodanliku õhukaitse üldkava). Lähem ülevaade õppustest on antud järgnevas eriaiklikus.

Teiseks uudsuseks manöövril oli see, et sündmustikust valmistati kohapeal raadioreportaaz edasiandmiseks ringhäälingu kaudu. Selleks oli juba varakult kohale ilmunud Riigi Ringhäälingu reportaaziauto või nn. „lendav stuudio“ ning manöövri käigu heliplaadile jäädvustamise teel oli võimalik manöövri päevaste sündmustega tutvustada kogu rahvast juba sama päeva õhtul. Olgugi et see oli esmakordne sellelaadiline üritus, võib tulemustega täiesti rahule jääda. Peab tõesti nentima, et ei ole sugugi kerge ette näha sellases manöövris kohta ja aega, kus ja millal arenevad kõige huvitavamad sündmused. See kõik oleneb kahe vastaspoole vabast tahtest ning veel väga paljudest muudest asjaoludest, nagu: liikumiskiiruste kõikumistest ettenägemata taktistuste puhul, alluvate juhtide algatusvõimetest ja leidlikkusest jne. Lühidalt, sündmuste käigu reguleerimine kõigis üksikasjades ei ole võimalik ega ka mõeldav.

Vaadeldes reportaazi tegelikku läbiviimist, näib, et manöövris kasutatud moodust, s. o. reporteerib Ringhäälingu repoprter, kellel alatise saatjana ja nõuandjana on kaasas asjaga kursisolev ohvitser, tuleb lu-

geda otstarbekaks. Ettenägemata sündmuste arengust huvitava pildi loomiseks Ringhäälingu kuulajaskonnale on vaja kogemusi ja oskusi, mida ei saa nõuda elukutseliselt sõjaväelaselt, vaid ainult vastava ettevalmistuse saanud reporterilt, küll aga vajab reporter sellase reportaazi juures pidevat nõuannet ja selgitust eriteadlaselt, s. o. sõjaväelaselt. Jäeb veel vaid soovida, et neid reportaaze korraldataks ka tulevikus, sest nad aitavad tublisti kaasa riigikaitsega seoses olevate küsimuste selgitamisel laiemais rahvahulkades ja süvendavad rahva huvi oma sõjaväe vastu.

Mis puutub manöövri läbiviimisse, siis üldjoontes kujunes see järgmiseks:

6. ja 7. oktoobril pooled koondusid lähterajoonidesse. Sinine pool, moodustatud Tallinna ja Haapsalu garnisonide väeosadest ja kaitseliidu Tallinna ja Harju malevatest kol. J. Järver'i juhtimisel, koondus Hageri, Kohila rajooni. Punane pool, kuhu kuulusid Pärnu-Viljandi Sõjaväeringkonna väeosad ning kaitseliidu üksused kol. A. Saueselg'i juhtimisel, koondus Kehtna, Keava rajooni.

8. oktoobri hommikul mõlemad pooled alustasid liikumist. Sinine pool sai ülesandeks võtta õhtuks enda alla Koikse, Rapla joon, kust järgmisel hommikul pidi jätkuma pealetung Keava, Lelle üldsuunas. Punase poole ülesandeks oli välja jõuda õhtuks Raka, Hagudi joonele, kuid igal juhul hoida enda käes Rapla teedesõlm.

Punane pool evis rõhkesti motoriseeritud üksusi, millised ette luuresse saadetuna läbisid kiiresti Rapla aleviku ja tungisid sellest kaugele põhja poole, kohates siniste

luureosi alles Rabilvere küla rajoonis. Peajõududest kaugele ette liikunud punaste eelosad ei saanud aga nii kiiresti abi kui siniste luureosad ja olid sunnitud tagasi tõmbuma Hagudi, Raka joonele, kus asusid kaitsele, tagades peajõududele kaitsepositsiooni organiseerimist Tapupere, Aranküla joonel.

9. oktoobril sinised algasid kallaletungi, murdsid läbi punaste kaitsepositsiooni ja jätkasid edu arendamist. Rapla aleviku valutamisel katkestati õppus, mille järele mõni tund hiljem peeti Rapla turuplatsil manöövrist osavõtnud üksuste paraad.

*Raadioreportaaz manöövrilt.
Reporteerib K. Kesa.*

Paraadi võttis vastu manöövri üldjuht 3. Diviisi ülem kindralmajor H. Brede koos Siseminister R. Veermaaga, kes juba varem oli saabunud Rapla alevikku, et jälgida eriti kodanliku õhukaitse õppusi.

Kindralmajor Brede oma sõnavõtus mär-

kis, et manöövri tulemustega võib jääda täiesti rahule, sest selleks ülesseatud eesmärgid olid kõik saavutatud.

Väeosade ja üksuste lahkumine manöövri rajoonist oma alatistesse asupaikadesse algas juba sama päeva õhtul. N.

Kodanliku õhukaitse õppused Raplas.

Major R. Vaharo.

3. Diviisi sügismanöövri lahutamatu osana teostusid 8. ja 9. oktoobril s. a. Rapla piirkonnas kodanliku õhukaitse (KÕ) õppused, millest võtsid osa Rapla aleviku ja selle ümbruskonna elanikud kohaliku politseikomissari juhtimisel.

Kuna need olid meil esimesed sunduslikud õppused KÕ alal ja kuna nende läbiviimine teostus sõja-õhkkonnas kahe manöövri vahel, siis pole huvitusest märkida mõne sõnaga nende ettevalmistamist, läbiviimist, kodanike suhtumist õppustesse ja neilt õppustelt saadud õpiseid.

Õppuste ettevalmistamine.

Rapla alevik asub paari kilomeetri kaugusel samanimelisest raudteejaamast. Alevikus elab 1000 inimest ja seal on 130 elamut. Enamik ehitisi on puuhooned. See pärast tuli pöörata erilist tähelepanu tulekaitse korraldamisele. Peale selle tuli võtta abinõusid tarvitusele kild- ja fugasspommi-de, samuti keemilise ründaine vastu.

Põhimõtteks võeti, et õppus peab läbi viidama kohapealsete jõududega ja kohalike võimude juhtimisel. Vaid gaasikaitse abinõud andis Tallinna-Harju prefektuur ja osalt KÕ ja tuletõrjeosakond ning osa sanitaarabinõusid saadi Punaselt Ristilt.

Kodanike ettevalmistamine teostus KÕ ja tuletõrjeosakonna tehnilise kaadri poolt koosseisus: keemik, arst, tuletõrje-eriteadlane ja 2 KÕ-instruktorit. Ettevalmistus algas 2. oktoobril ja lõppes 7. oktoobri õhtul. Kõigepealt korraldati Rahvamaja saalis kodanikele loeng, milles selgitati nõuded, mida kodanikud peavad täitma õhukallaletungide mõju vähendamiseks, kuidas käituda õhürünnaku korral ja pärast selle möödumist.

Pärast loengut moodustati vabatahtlikest järgmised KÕ tegevkonnad.

1. korra- ja julgeolekuks 2 patrulli	10 isikut
2. 3 tuletõrje lentsalka	45 „
3. tuletõrje-, pääste- ja remont- tööde varu	120 „
4. abihaiгла	10 „
5. 3 esmasabipunkti	15 „
6. 3 esmasabisalka	15 „
7. 4 gaasiluure tegevkonnda	20 „
8. 2 degaseerimise tegevkonnda	60 „
9. virgatsid ja vaatlejad	15 „

Kokku 310 isikut

Peale selle moodustati igasse majja tulevalve, mis koosnes tulevalvurite vanemast ja 2 valvurist.

Tegevkondate moodustamisel ja nende väljaõpetamisel selgusid huvitavad nähted, missugusele kohale sobib üks või teine kodanik. Korra- ja julgeoleku patrullide juhi kohused võttis endale kohalik jaoskonna kohtunik, kes oma valikul komplekteeris ka vastavad tegevkonnad. Tuletõrje-, pääste- ja remonttööd langesid tuletõrjekompanile. Abihaiгла moodustas jaoskonnaarst, kasutades haiглаks koolimaja ja sanitaarpersonali samariitlasi. Üks esmasabipunkt leidis ulualuse jaoskonnaarsti vastuvõturuumides, kus selle punkti juhiks oli jaoskonnaarsti abikaasa. Teist esmasabipunkti juhtis kohalik advokaat, kes juristi kutse kõrval on ka väljaõppinud velsker. Kolmanda esmasabipunkti komplekteeris kohalik naisarst. Esmasabisalgad moodustasid sanitaarettevalmistuse saanud kodanikud, nagu velskerid, ämmaemandid jne.

Raskusi oli gaasiluure ja degaseerimise tegevkondate moodustamisel, sest need nõuavad eriettevalmistusega inimesi ja gaasitorbikuis ning gaasikindlais kehakatteis töötamine nõuab füüsilist vastupidavust. Esialgu moodustati meeskonnad vanemaist inimesist. Paari harjutuse järele selgus, et need selleks ei kõlba. Nad ei osanud koha-

neda tööle õhutihedais ülikondades, rebisid varsti gaasitorbikud peast ja nende kasutamisest tuli loobuda.

Umbse kehakattega kohanesid aga kiiresti noored inimesed, 16—30 aasta vanuseni, kelle hulgas eriti tragid olid kohaliku keskkooli vanemate klasside õpilased. Mõnepäevase harjutuse järele nad võisid püsida gaasitorbikuis ja gaasikindlais kehakatteis järgemööda mitu tundi ja nad omandasid imekiiresti gaasiluure ja degaseerimiskunsti saladused.

Degaseerimispunkti juhtimise võttis endale kohalik apteeker ja korraldas oma saunas päris eeskujuliku mürkärastamise punkti kõigi tarvilike abinõudega ja kõrvalruumidega.

Virgatsite ja sidevaatlejate salgad moodustati kohalikest 11—15-a. poistest. Noored olid väga kohusetruud ja kärmed. Gaasitorbikus jooksmine ja rattasõit oli nendel mänguasi. Kuigi telefonikaablid olid rikumata, jõudis virgatsiga saadetud teade varem kohale kui telefoniteel edasiantud kõne. Ka näisid noored olevat väsimatud. Ikka ja alati olid nad valmis teateid laiali kandma mööda alevikku hajutatud KÕ punkte, mis asusid KÕ juhtimiskeskusest 1—2 km kaugusel.

Rapla raudteejaamas viidi läbi kõik õhuohu puhuks vajalikud ettevalmistustööd Raudteevalitsuse poolt, sest KÕ üldkava kohaselt raudteede KÕ korraldamine kuulub Raudteevalitsuse direktori kompetentsi.

Õppuste läbiviimine.

Rapla alevik ja raudteejaam loeti õhuohu olukorras olevaks 8. oktoobri hommikul kella 0800 alates. Selleks ajaks neis kohtades elanikkond oli ette valmistatud õhuohu vastu; oli moodustatud ja välja õpetatud vastavad KÕ tegevkonnad, sisse seatud abihaigla, degaseerimispunkt ja sanitaarpunktid, keldrid kohendatud pelgupaikadeks, põõningud puhastatud vanast kraamist ja põõningu põrandad kaetud liivakorraga, tänava lambid asendatud tumesiniste lampidega, aknaklaasidele kleebitud risti-põigiti peale paberiribad ja aknad varustatud tumedate katetega.

Elu alevikus arenes üldiselt normaalselt. Igapäevast tänavaelu pilti muutsid vaid alevikku suunduvad ja sealt väljuvad sidemootorratturid ja juhtide sõidukid; õhus oli kuulda lennukimootori põrinat, millesse aegajalt segunes põhja poolt kostev suurtükimürin ja kuulipildujaragin. Maainimesi oli näha vähe. Nad pidasid paremaks jääda koju, kui et sõita piirkonda, mis oli kuuluta-

tud õhuohu olukorras olevaks ja mida iga minut võidi „rännata“ vastaspoole lennuväe poolt.

8. oktoobril kell 1610 kohalik politseikomissar sai Operatiivstaabist teate vastase pommituseskadrilli lähenemisest Rapla suunas. Ajaviimatult komissar laskis anda õhualarmi signaali käsisireeniga, mida kordasid kolme minuti kestes patrullide käsisireenid ja kirikukellad sagedate löökidega.

Sireenide undamise järele jäi alevikus normaalelu seisma. Sõidukid keerasid tänava parempoolsele äärele. Hobusõidukid juhti lähemasse õue, kus hobune rakendati lahti ja seoti lühidalt posti või lasila külge. Inimesed ruttasid tänavailt ja õuedelt hoonetesse varjule. Aknad ja ukсед suleti. Tulevalve majades asus oma kohtadele. Tuletõrjujad ja KÕ tegevkonnlased ruttasid kogunemispaikadesse. Sidevaatlejad asusid oma kohtadele. Virgatsid ilmusid oma juhtide käsutusse. Patrullid sulgesid alevikku suunduvad teed erasõidukeile ja jalakäijaille. Sõjaväesõidukeid hoiatati vaid lähenevast õhuvaenlasest ning lasti neil edasi liikuda takistamatult.

Kell 1630 oli kuulda raudteejaama suunast tugevat lennukimootorite põrinat, millesse segunesid valjud kargatused — fugassommide lõhkemised. Õhukaitsesuurtükid ja -kuulipildujad tulistasid vahetpidamata. Samas liikus umbes 700—800 m kõrgusel pommitajate kiilrivi aleviku suunas. Jõudnud aleviku kohale, pommitajad lasksid alla paarkümmend valget, punast ja kollast raketit, märkides sellega fugass-, süüte- ja gaasipomme. Raketitele järgnesid fugasside kargatused ja termiitelektroon- ning gaasipommide plahvatused, tekitades purustusi ja näilisi tulikahjusid ning levitades pisaragaasi aleviku tänavail.

Sidevaatlejad tegid kindlaks pommide lõhkemiskohad ja tekkinud tulepesad ning teatasid sellest KÕ rajooni juhtidele. Viimased saatsid kohale gaasiluure-, tuletõrje- ja remonttegevkonnad ning esmasabi salgad, kes asusid kiiresti kahjude kõrvaldamisele ja vigastatute päästmisele. Pommikildude läbi vigastatud ja keemilise ründainega mürgitatud toimetati rikkadel vastavasse esmasabipunktidesse, kust raskemad haiged saadeti edasi abihaiglasse. Degaseerimise tegevkonnad katsid mürgitatud kohad kloorlubjaga. Tuletõrje lendsalgad astusid võitlusse levivate tulikahjudega. Tulevalve majades likvideeris üksikud põõningule langedud süütepommid.

Pärast poolteist tundi kestnud pingutatavat tööd õhuohu välised tagajärjed olid likvidee-

*Abihaigla ees.
Sanitaarpersonaal 3. esmasabipunktist.*

ritud. Abihaiglas käis töö edasi, kuna sinna oli saabunud kümnekond raskesti kannatanud isikut. Öhuuhu möödudes politseikomissar laskis anda lõppalarmi signaali, mida kirikukellad aeglaste löökidega kordasid 2 minuti jooksul.

Pärastlõunasele õhurünnakule sarnanevad rünnakud kordusid öhtul kell 2230 ja 9. oktoobri hommikul kell 0940. Eriti märkimist väärib hilisõhtune rünnak, mis teostus sügava ööpimeduse kattel. Imestamisväärt täpsusega õhuvaenlane leidis üles pimeduselinikuga kaetud aleviku ja laskis 300 kuni 350 m kõrguselt alla fugass- ja süütepomme tähistavad raketid. Raudteejaama leidmine osutus aga raskemaks, kuna õhuvaenlane oli kaotanud eelmistel orientiiridel aleviku peale võetud otsese suuna ja kohapeal puudusid valgustatud esemed, mille järelle oluiks võimalik ümber orienteeruda.

Kodanike suhtumine õppustesse.

Rapla aleviku ja ümbruskonna kodanikud võtsid möödunud õppust kõige suurema tõsidusega, milleks arvatavasti mõjus tunduvalt kaasa Siseministri poolt antud sellekohane sundmäärus. Ettevalmistavale loengule oli tung seevõrra suur, et Rahvamaja ruumikas saal ja esik ei suutnud kõiki kokutulnuid kuulajaid vastu võtta, mispärast tuli korraldada järgmisel päeval teine loeng.

Vabatahtlikult komplekteeritud meeskondadest harva mõni üksik jäi õppetundi tulemata ja seda väga mõjuvaid põhjusil. Loenguil soovitatud tegevused, nagu keldrite kordaseadmine, akende kleepimine, pööningute puhastamine, elamu tulevalve moodustamine jne. viidi täide vasturääkimatult. Öhudistsipliini reegleid täitsid Rapla elanikud sajaprotsendiliselt. Aleviku pimendamine

öösi oli täielik. Isegi ümbruse talud katasid oma elamute aknad tumedate eesriietega või õlest mattidega. Ka kõik Raplale lähenevad mootorsõidukid ja jalgratturid kustutasid valgustustuled. Samuti läbisid Rapla raudteejaama kõik rongid pimendatult.

Kontrollijad, sõites õhualarmi ajal KÕ tegevuspunktidesse, leidsid seal KÕ tegevkonklasi kõige asjalikumalt oma ülesannete täitmise juures. Sedasama võib ütelda maja tulevalvurite kohta, kes tegevusvalmilt seisis pööninguil, labidas käes ja liivapang kõrval, et võitlusse astuda pööningule sattuva süütepommiga. Uudishimulikke akendel ja ustel polnud üldse ning korralvalvureil ei tulnud teha sel alal kodanikele ühtki märkust.

Õpiseid.

Kuigi õppus viidi läbi maa-oludes, väikese aleviku piirkonnas, andis ta väga palju õpiseid, millistest peamised on järgmised:

1. Teatava asula elanikkonda on võimalik KÕ alal ette valmistada 5—6 päeva jooksul, kui on kasutada vastavad õppejõud ja kui on välja anda elanikele tarvilik varustis. Väiksemas linnades ning alevikes suudavad läbi viia selle ettevalmistustöö 4—5 KÕ õppejõudu. Suuremas, üle 3000 elanikuga asulais õppekaadri arv peab olema vastavalt suurem.

2. Rahuaegseks kodanike ettevalmistuseks läheb tarvis igale prefektuurile üks KÕ-instruktor, kelle juhtimisel teostub prefektuuri piirkonna kodanike väljaõpe. Tema ülesandeks on ka KÕ jaoskondade kavade koostamise juhtimine ning järelevalve KÕ ülesannete täitmise järele.

3. Meie rahvas suhtub väga tõsiselt KÕ töösse ja saab aru selle tarvidusest. Kodanik ei taha aga enda algatusel KÕ ettevalmistustöödega end tülitada, nagu kartes, et naaber seda ei tee ja tema üksinda peab nä-

Degaseerimise tegevuskond tegevuses Rapla sillal.

gema vaeva ja tegema kulusid. Seepärast KÕ ülesannete läbiviimine on teostatav vaid sundkorras vastava määruse alusel. Siis täidavad kodanikud KÕ nõudeid heatahtlikult, teades, et see on kõigile kohustuslik.

4. KÕ demonstratsioonid suurte rahvahulkade pealtvaatamisel on vaid propaganda. Siin ei õpi kodanikud palju. KÕ väljaõpet tuleb teostada praktiliste harjutustega, millest asula elanikud võtavad ise osa kohustuslikul alusel. Paremaiks õppeaegadeks on õppuste sidumine sõjaväe õppustega. Sõjaväeosade tegevus asulas ja tema ümbruses viib rahva sõjameeleollu ning äratub temas alateadlikult endakaitse instinkti. Neil puhkudel pakuvad kodanikud end ise võimude käsutusse ja õppetöösse suhtutakse sama tõsiselt nagu tegelikus sõjaolukorras.

5. Rapla KÕ õppustel kodanikele kohustuslik oli vaid liiklemise ja pimendamise distsipliin. Järgnevail õppusil võiks teha kohustuslikuks ka pööningute puhastamise, keldrite kordaseadmise pelgupaigaks, akende kleepimise ja kodanike sundusliku osavõtu 15—60 a. vanuses.

6. Akende kleepimisel paberiribadega on suur tähtsus. Fugasside lõhkemise läheduses asuvad kleebitud aknaruudud jäid terveks, kuna kleepimata ruudud purunesid isegi kaugemal elamuil.

7. KÕ tegevkondate komplekteerimisel tuleb pidada silmas vastava erioskusega kodanikke. Iga KÕ kohustuslikus asulas tuleb varakult koostada KÕ tegevkondate nimikirjad. Gaasikaitse tegevkondate komplekteerimisel tuleb arvestada ainult noori ning terveid kodanikke. Kõige kohasemaiks selleks on mobilisatsiooni alla mittekuuluvad kehaliselt arenenud noormehed või tugevad naised. Füüsiliselt nõrgad kodanikud ei suuda tundide kaupa kanda gaasikindlat riidetust ja gaasitorbikut.

8. Käsitsi veetavad või hobusõidukil liikuvad tuletõrjeabinõud jäävad tulikahjule hiljaks. Öhuuhu korral tuletõrjeüksuste kasutada tuleb anda mehhaniseeritud vokeid, muidu ei suuda nad oma ülesannetega toime tulla.

9. Avalikeks degaseerimispunktideks tuleb kasutada saunasid, kus juba rahu ajal olemas vannid, dušid ja muud pesemise või-

malused. KÕ jaoskondate kavades on tarvis vaid ette näha nende kasutamise kord, personaal ja abinõud.

10. Tumesinistest elektripirnidest on kasu vaid väga pimedail ööl, millal nad nõrgalt tähistavad tänavate suuna ning ristlemiskohad. Tumesinise klaasiga KÕ laternad on väga praktilised ja nemad võivad järgemööda põleda kuni 8 tundi.

11. Pimendatud rongide liiklemine on täiesti läbiviidav. Valveta ülesõidukohtade juure tuleb seada pimedal ajal valve, 10—20 m raudteest eemale, ja varustada ta kaetud laternaga, mille ühte külge valvur sõiduki lähenedes võib kergesti avada.

12. Üksiku asula pimendamisest pole suurt kasu, kui teised asulad ümberringi on valgustatud. Öhuvaenlane võtab lähema valgustatud asula pealt otsesuuna varjatud asulale ja õppused näitasid, et ta võib sel moel kohale tulla suure täpsusega, arvestamata madalat pilvitust. Loomulikult peab lendama öhuvaenlane sel puhul väga madalalt.

Teatava asula peitmiseks öhuvaenlase eest peab läbiviidama üldine pimendamine. Pimendamise distsipliinile peavad aluma ka raud- ja maanteedel liikuvad sõidukid.

13. Madalail kõrgusil liikuvaid lennukeid suudavad kerge vaevaga üles leida ja neid valgusvihi sees hoida ka nõrgemajõulised helgiheitjad.

14. Öhuuhu puhuks ei saa tugevaid elanikke linnadest maale saata, siis pole enam, kellega linna kaitsta. Evakueerida tuleb need, kellel linnas pole vajalikku tööd ja ülesannet linna kaitse teostamisel.

Kokku võttes võib ütelda, et kuigi õppused KÕ alal viidi läbi vaid väikeses asulas, andsid nad palju õpiseid nii juhtidele kui ka kodanikele enestele. Oleks soovitatav, et suuremaist sõjaväeõppusist võimaldataks ka edaspidi osa võtta KÕ organeil. Seega saavutatakse tihe koostöö sõjaväe ja kodanlike juhtide vahel ja sõjaväeülemad õpiksid lähemalt tundma neid kodanlike jõude ja abinõusid, mis lähevad nende käsutusse sõjategevuse korral.

Veel käsirelvade laskeasjanduse väljaõppe seisukorrast meie suurtükiväes.

Kapten A. Rääk.

„Sõduris“ nr. 29-30 s. a. kapten A. Nõmm, vastusena minu kirjutisele „Sõduris“ nr. 20-21, avaldab mõtteid käsirelvade laskeasjanduse korraldamisest.

Nende õiendamiseks toon siin mõningaid andmeid.

1. Õppekavad ja aeg.

A. N. arvates laskeväljaõppe tase on eb täielikult ajast, mis nähtud ette laskealale õppekavades.

Vaadeldes lähemalt „Õppekava sõduri aastaseks ettevalmistamiseks suurtükiväes“ (Srv. Õ. 12), selgub, et selles on mõnel alal palju teemasid, millega ajateenijal kunagi ei tule praktiliselt tegemist teha. Näiteks laskeasjanduse alal on ette nähtud teemad numbritele ja sõitjatele derivatsiooni, mürskude hajumise, laskekauguse jne. kohta. Need teemad võiksid õppekavast välja jääda. Need on alad, millega tegeleb ja mida arvestab tulejuht, kuid mitte suurtüki juures töötav number või sõitja.

Materjalosa alal on samuti ette nähtud igasuguste mehhanismide ehitus üksikasjaliselt, nende koostöötamine, ettetulevad rikked ja nende kõrvaldamine. Seda nõuda on liigne, sest sõdur kunagi iseseisvalt ei hakka neid rikkeid otsima ja kõrvaldama. See kuulub suurtükiülema, suurtükitehnika või -meistri kohustesse.

Üldhariduslikuks ettevalmistuseks ja üldteadmisteks noorte õppekavas on ette nähtud 44 ja reameestel 30 tundi. Kuna need nn. „rääkimise“ tunnid sõdurile tegelikult ei anna peagu mitte kui midagi, siis jätkuks selleks küllalt 10 kuni 15 tunnist.

Eespooltoodu ei ole ainus liigne ballast, mis leidub õppekavas.

Teisest küljest aga õppekavast on välja jäetud mõned väga tähtsad alad, nagu harjutused soomusmasinate tulistamiseks, koostöö lennuväega, õhukaitse, sõjaväe veod jne.

Seea Srv. Õ. 12 on vananenud. Tegelik elu ja nõuded on kavast ette jõudnud.

Käsirelvade laskeasjandusele on pühendatud suurtükiväeõppekavas noortele 42 ja reameestele 40 tundi.

Õppekava kohaselt sõjapüssi materjalosa ja käsitemise algõppus võetakse läbi „Ül-

dise õppekava noorte 4-kuiseks ettevalmistamiseks (Ü. Õ. 4)“ piirides. Aega, mis sellest algõppusest üle jääb, võib kasutada suurtükiväes nn. „püssilaskmiseks“.

On õige, et välisuurtükiväe ajateenijail kulub palju aega talliteenistuseks. Suhteliselt veel rohkem hobuseid on aga ratsaväes. Siiski viimase kahe aasta jooksul noorte klassikatsel saavutasid ratsamehed:

— 1936. a. sügisene kutse	645 punkti,
— 1937. a. kevadine	715 „
— 1937. a. sügisene	696 „
— 1938. a. kevadine	715 „

s. o. kaks korda hea (ühtlane hindamine ja laväega), kaks korda rahuldava hinde, kusjuures ühel kutsel hea hinde minimaalnõudest jäi puudu ainult neli punkti.

Seejuures ratsamehed käsirelvade laskeasjandusele ettenähtud tundidel peale „püssilaskmise“ peavad läbi võtma:

- a) kergekuulipilduja, püstolkuulipilduja ja käsigranaatide materjalosa ja käsitemise;
- b) tangitõrjerelvade ja -miinide käsitemise ja kasutamise;
- c) laskekursuse kergekuulipildujast ja püstolkuulipildujast,
- d) õhumärkide tulistamise ettevalmistavad harjutused püssist.

Rk-üksuses on kk. asemel rk. materjalosa käsitemine ja laskeharjutused.

Maksimum aega, mida ratsamehed saavad kulutada toodud programmi läbivõtmiseks, on noortekursusel 110 tundi. On kahtlane, kas sellest ajast püssile jääbki niipalju aega kui see on ette nähtud suurtükiväes, s. o. 42 tundi.

Suurtükiväe noorte õppekava nõuded käsirelvade alal kursuse lõpuks peaksid olema järgmised:

- a) T u n d a:
 - sõjapüssi materjalosa, osade ülesandeid ja koostööd;
 - hooldamise nõudeid igas olukorras;
 - hooletusest tekkinud vigade ja rikete mõju sõjapüssi korralikule töötamisele ja lasketäpsusele.

b) O m a n d a d a j a o s a t a :

- käsitemises õiged võtted;
- vajalised lasketehnilised oskused tabava lasu andmiseks;
- sõjapüssi koost võtta puhastamiseks, puhastada ja kokku panna;
- kõrvaldada lasketakistusi;
- teostada enesekaitset kuni 150 m püsti, 200 m põlvelt ning kuni 300 m lamades asenditest.

Peale selle laskeharjutused ja õhumärkide tulistamise ettevalmistavad harjutused erikava kohaselt. Väikekaliiberpüssi materjalosa ja käsitsemine tuleb võtta läbi koos sõjapüssiga.

Reameestekursusel toimuks kõige õpitu süvendamine ja viimistlemine. Edasi tuleb arendada laskeharjutusi ja õhumärkide tulistamise ettevalmistavaid harjutusi.

Reameestekursuse lõpuks aga ajateenijad peavad suutma teostada enesekaitset kuni 200 meetrini püsti ja põlvelt ning kuni 300 m lamades asendites (lasketegede kasutamisega ja ilma).

Neist nõudeist allapoole minek meie oludes on juba ohtlik, tegelikus olukorras kõigepealt suurtükiväelasele enestele.

Sarnaselt nagu toodud eespool, suurtükiväe ajateenijate õppekavad on kohandatud ka SM § 50 ja L. E. I-A. § 20.

A. N. kirjutab: „kas A. R. (s. o. mina) ei annaks juhiseid ja näitaks praktiliselt, kuidas saab harilikku noorsõdurit, kes enne sv-teenistust pole püssi kätte saanud, õpetada 42 tunniga niivõrra, et ta suudab täita II klassi täiskatse, nagu seda A. R. soovib oma kirjutises. Minu arvates see pole teostatav.“

Suurtükiväe ajateenijate praegune lasketase sõjapüssist on heade laskeõpetajate ja õppuse hea korralduse juures saavutatav mitte 42 tunniga, vaid juba kahe teistkümnega tunniga. Üks hästi organiseeritud ja teostatud õppetund annab mitmekordselt rohkem tagajärgi kui tavaline nn. „numbritäitmine“. Pealegi veel, kui lonkab sihtimise ja asendite algõppus ja relvade sisselaskmine.

Seega suurtükiväes noortekursusel käsirelvade laskeasjanduseks ettenähtud 42 tunnist jätkub täielikult nende eesmärkide saavutamiseks, mida taotleavad maksivad eeskirjad.

Relvade juures töötavate laskurite väljaõpe nõuab ainult otstarbekalt organiseeritud ja asjatundlikult juhitud drilli ja veelkord drilli. Igasugune teoretiseerimine on siin puhas ajakaotus. Masinlikkus on laskurile tarvilik. Lahingus jääb püsima ainult mehaaniline oskus, refleks, kõik teoreetilised targutused haihtuvad.

2. Laskeasendid.

A. N. leiab, et lahingus peagu kõik laskmised teostatakse lamades asendist või eriasendeist ja seega lahingu jaoks pole vaja õppida ega harjutada laskmist põlvelt ja püsti käelt. Püsti käelt laskmise oskust olevat vaja ainult vahi- või valveteenistuses olevail sõdureil, kus vaja teosteda kiiresti ja lasta üksikuid näpslaske 50 m, maksimum 100 m kaugusele. Seega peamiseks laskeasendiks suurtükiväe ajateenijaile peaks olema esmajärjekorras lamades ja teises järjekorras püsti asend, kuna põlvelt asend võiks õppekavast hoopis välja jääda.

Samas aga kirjutab A. N.: „Ühtlasi vaja meenutada, et suurtükiväelased peavad enesekaitseks oskama püssi kasutada ka madalalt ründavate lennukite tulistamiseks. Lennukite laskmine teostub aga erelistest laskeasenditest, mida L. E. I-A üldse ei käsitle.“

„Ajutine juhend õhukaitse teostamiseks sõjapüssiga“ § 31 ütleb aga: „õhumärgi tulistamiseks on sobivamateks laskeasenditeks püsti ja põlvelt asendid, sest nendes asendites on soodne jälgida kiire nurkliikumisega märke.“

Samuti juhendi § 25 nõuab, et väeosades esmajärjekorras tuleb välja koolitada õhuküttideks rivi- ja rivituil kohtadel teeniv kaader rühmaülematest allapoole ja harilikus väljaõppe korras õpetada kõiki riviüksuste sõdureid käsitsema sõjapüssi lennukitõrjeks. Staapides ja tagalatenistuses olevate isikute väljaõpet rõhutatakse veel eriti.

Seega näib olevat ikkagi hädavajaline, et ka põlvelt asend tuleb jätta suurtükiväe õppekavasse.

3. Klassikatsed, kontroll-laskmised ja nende hindamise alused.

Klassikatsed ei ole mitte selleks, et väeosade vahel ellu kutsuda ja õhutada konkurentsi. Selleks on olemas võistlused. Klassikatsed aga peavad kindla, ühtlase mõõdupuuna standardiliselt välja selgitama iga laskuri võimed ja kindlaks määrama

laskuri ja üksuse laskeoskuse taseme. Nad peavad andma ka selge kujutluse terve sõjaväe laskeosavuse üldisest tasemest, peavad andma selge kujutluse sellest laskeoskusest, mida võime arvestada lahingus.

Klassikatsete ja kontroll-laskmiste tagajärjed igal juhul tuleb teha teatavaks väeosadele ja väekoondistele, andes neile seega võimalusi lasketaseme võrdlemiseks. Kui aga midagi avalikult ei ütelda, tagajärjed aga ikka koonduvad keskasutisse, siis hõlpsasti võivad tekkida väärselused.

A. N. kahtleb, kas seni kasutatud klassikatsete ja kontroll-laskmiste saavutiste hindamise alused on ametlikud.

Et see nii on, seda näitavad: L. E. I-A § 41 viimane lõik, § 68 kolmas lõik, Sõjaministri käskkirja 03. 04. 37. a. nr. 51 lisa § 4 p. b. ja Sõjavägede Ülemjuhataja käskkirja 16. 01. 36. a. nr. 7 § 8 viimane lõik.

Üles seatud nõuded ei ole lihtse fantaasia saavutised, vaid nad on tuletatud praegusaja lahingu karmidest nõuetest. Iga sõdur väeliigile vaatamata, kes neid minimaalnõudeid ei suuda täita, ei suuda lahingus isikliku relvaga teostada enesekaitset (ka meeskonna kaitset), olgu ta muidu muul alal nii hästi väljaõpetatud ja distsiplineeritud kui tahes.

Noortekursuse lõpul teostuvail klassikatseil nõutakse suurtükiväe noortelt vähemalt 500 punkti saavutamist. Selleks oleks tarvis saavutada sõjapüssist keskmise silmana umbes 4,50, mis annaks 450 punkti. Puuduvad 50 punkti tuleb saavutada II klassi täiskatse sooritanute protsendiga ja tasuta klassimärkide saajatega. Kui II klassi täiskatse sooritanute protsent on 20, mis annab 40 punkti, ja tasuta klassimärke on saadud 2%, mis annab 10 punkti, siis 500 punkti ongi saavutatud.

A. N. kirjutab: „Käskkirjades võib leida andmeid, kus suurtükiväe ajateenijatelt nõutakse samu tagajärgi kui jalaväelastelt. Näiteks 1935. a. suvise kutse noortekursuse klassikatsete üleriigiliste tagajärgede avaldamisel käskkirjas on toodud 2. Suurtükiväegrupi saavutisena 596 punkti ja 4. Suurtükiväegrupi saavutisena 503 punkti ning nende kohta üteldakse käskkirjas sõnasõnalalt: „nõrkadena esinesid siin jälle 2. ja 4. Suurtükiväegrupp.“

2. ja 4. Suurtükiväegruppide 1935. a. suvise kutse klassikatsete tulemused on toodud Sv. Ülemjuhataja käskkirjas 16. 01. 36. nr. 7 § 3 p. B kus on:

- 4. Suurtükiväegrupp 479 punkti,
- 2. „ „ 470 „

A. N. poolt toodud arvud käivad 1935. a. suvise kutse kesk- ja kõrgema haridusega noorte lasketulemuste kohta (Ksk. nr. 7 § 3 p. C2). Need mehed on hoopis teisest liigist, nad on kõik koolides läbi teinud sunduslikud sõjalised õppused, neist on enamik juba enne sõjaväeteenistust klassilaskurid ja nende kohta olid ka teised nõuded.

A. N. kirjutab, et väeosade saavutised arvestatakse klassikatsetel saavutatud sõjapüssi lasketagajärgede järgi punktide kogusummana, milleks on kõigi katsealuste poolt lastud laskude keskmine silm korrutatud sajaga + 2 lisapunkti iga laskuri pealt, kes sooritas II klassi täiskatse, ja + 5 lisapunkti iga tasuta klassimärgi saaja eest.

Nii arvestada ei või, sest siis ei annaks see punktide summa mingit pilti väeosa lasketasemest. Niisuguse arvestamisviisi juures oleks esikohal alati see väeosa, kus on arvuliselt rohkem ajateenijaid, sest mida rohkem ajateenijaid, seda enam võib leida ka arvuliselt II klassi täiskatse sooritajaid ja tasuta klassimärkide saajaid.

Näiteks võtame kaks väeosa, kus noorte arv on erinev, kuid keskmine silm ja II klassi täiskatse sooritanute ning tasuta määrgisaaajate %% on võrdsed.

	1. väeosa.	2. väeosa.
— Noorte arv sõjapüssi III kl. katsel	120	300
— Keskmine silm sõjapüssist III ja II kl. katsel	6,30	6,30
— II klassi täiskatse sooritanute arv	80	200
— Tasuta määrgisaaajate arv	10	25

Arvestades lisapunkte igalt II klassi täiskatse sooritanult kaks ja tasuta klassimärgi saajalt viis, saaksime järgmised tulemused:

Punkte:	1. väeosa.	2. väeosa.
— keskmise silma eest	630	630
— II kl. täiskatse sooritanute eest	160	400
— tasuta määrgisaaajatelt	50	125
Kokku punkte	840	1155

Seega väeosa, kus rohkem noori, saavutab 315-punktilise ülekaalu, vaatamata, et on võrdsed keskmine silm, II klassi täiskatse sooritanute ning klassimärkide saajate protsendid.

Õige arvestus oleks järgmine:

	1. väeosa.	2. väeosa.
— Noorte arv sõjapüssi III kl. katsel	120	300
— Keskmine silm sõjapüssist III ja II kl. katsel	6,30	6,30
— II kl. täiskatse sooritanute % III kl. sõjapüssi katsete osavõtnud laskurite arvust	66,7	66,7
— Tasuta klassimärkide saajate % III kl. sõjapüssi katsetest osavõtnute arvust	8,33	8,33
Punkte:		
— keskmise silma eest	630	630
— II kl. täiskatse sooritanutelt (2 punkti sooritanute igalt protsendilt)	133	133
— tasuta märgisaajatelt (5 punkti märgisaajate igalt protsendilt)	42	42
Kokku punkte	805	805

Analoogiliselt toimub ka väeosa punktide arvestamine ajateenijaile teenistusaja lõpul korraldatavail kontroll-laskmisil, erandiga, et jäävad ära lisapunktid tasuta klassimärkide saajate eest.

Samuti pole alates 29. 03. 36. a. ükski sõjaväelane väikekalibri püssist 100 silmaga pääsenud II klassi, nagu kirjutab A. N.. Selleks on tarvis vähemalt 105 silma. Sellest normist on ka alati kinni peetud kõigis väeosades. 105 silma nõue on toodud esmakordselt E. L. VKM-36 § 20 p. 2 ja korratud E. L. VKM-38 § 20 p. 2 ning on maksev sõjaväelaste suhtes Sv. Ülemjuhataja ksk. 09. 05. 34. a. nr. 71 § 1 eelviimase lõigu ja E. L. VKM-38 § 23 kohaselt.

4. Kaader.

A. N. ei saa olla nõus sellega, et kaadri kontroll-laskmistel ei tehta mingisugust vahet väeliikide vahel. Ta kirjutab selle kohta: „Lähemal uurimisel selgub aga, et see põhimõte pole õige ja see väide ei pea paika.“

Sõjavägede Juhataja käskkirja 10. 05. 37. a. nr. 2 lisana avaldatud: „Sõjapüssi laskeharjutuste miinimum-kava“ § 1 ütleb aga sõnasõnalt:

„Käesolev miinimum-kava on eeskätt maksev kõikide väeliikide kaadri sõjaväelastele, kusjuures on aluseks ja ettevalmistuse ulatuse määrajaks:

- Sisemäärustiku § 50,
- Laske-eeskiri I-A §§ 20, 86—98 ja
- Sv. Ülemjuhataja ksk. 1935. a. nr. 41 § 15.“

Suurtükiväe kaadri isiklikud minimaal-laskevõimed väeosas kasutamisel olevaist isiklikest relvadest seega peavad küündima sama tasemeni kui teiste väeliikide kaadri sel alal. See ei ole sugugi mõttetud, vaid karmidest tõsioludest tingitud tarvilikkus. Muidugi ei nõua keegi suurtükiväe kaadri oskust kk-st laskmises ja lahingulaskmises ning püssitule juhtimiseks kaugustele kuni 1500 m, nagu jalaväe kaadri.

A. N. leiab, et suurtükiväe kaader, eriti ohvitserid, peavad oskama meisterlikult käsitada püstolit mitte ainult jalgsi, vaid ka ratsa. Seetõttu suurtükiväe kaader tulevat vabastada kontroll-laskmistest ja tulevikus pöörata rohkem rõhku püstoli käsitsemisele ratsa.

Nõue, et kaader peaks oskama meisterlikult käsitada püstolit ka ratsa, on täiesti õige. See aga ei või olla põhjuseks kontroll-laskmiste ärajätmiseks suurtükiväes, küll aga annab põhjuse kontroll-laskmise nõuete tõstmiseks, sest ratsa laskmisel püstoli käsitsemine peab olema eriti kiire ja täpne. Parajaks harjutuseks on selleks kiirlaskmise harjutused tingimustel nagu toodud E. L. VKM-38 § 38, L. J.-35 §§ 29—33 või Öplahhar — 1/37 p. C.

Nii et massilise ratsa laskmise harrastamise mõttest suurtükiväes tuleb loobuda veel seniks, kuni ei ole loodud selleks vastavad eeldused, s. o. suurtükiväe kaadri lasketase püstolitest, eriti kiirlaskmises, viidud tasemeni, millega üldse on mõeldav sellaste raskete harjutuste sooritamine, ilma et see saaks ümbrusele hädaohtlikuks.

Suurtükiväe kaadri esitatavad nõuded peaksid olema õigupoolest tunduvalt kõrgemad kui nõutakse jalaväe kaadri, sest püstoli käsitsemine ratsahobuselt nõuab palju põhjalikumat drilli ja kiiret ning kindlat relvakäsitsemist.

Ühest küljest seega A. N. seab üles raske nõudmise — ratsahobuselt püstoli käsitsemise, teiselt küljest aga tahab vähendada aega, mis suurtükiväe kaader kulutab käsirelvade laskeväljaõppele. See ei ole aga kokkukõlas A. N. väidetega, et laskeväljaõppe edukuse peamiseks eelduseks on kasutadaolev õppeaeg.

Suurtükiväe laskespordiühingul pole tarvis võistelda teiste väeliikide ühingutega. On küllaldane, kui suurtükiväe laskepordiühingud võistleksid omavahel ja paneksid eriti rõhku oma liikmete lasketaseme tõstmisele, korraldaksid klassikatseid jne.

5. Püsside vajadus suurtükiväes.

A. N. toob etteheitekena, et mina ei ole põhjendanud väidet, miks hõreda ja väikese sügavusega rinnete juures peavad olema varustatud püssidega kõik sõdurid väeliigile vaatamata.

Arvasin, et see on selge ka põhjendusteta, pealegi põhjendus, eriti kui siduda seda meie oludega, viiks alale, mida ei käsitleta avaliku ajakirja veergudel.

Kui ka tulevikusõjas meie rinne on mitmekordselt tihedam ja suurema sügavusega kui ta seda oli Vabadussõjas, siis ikkagi peab pidama meeles, et Vabadussõja olukord, eriti mis puutub vastase poolt väljapandavatesse jõududesse, tehnilisesse ja relvavarustisesse, ei kordu vist küll enam kunagi.

A. N. väidab, et Vabadussõjast pole teada juhtumeid, kus suurtükiväelased püssitulega oleks löönud tagasi vastase rünnaku.

Mina tean ühe patarei tegevusest, et see patarei korduvalt mitte ainult ei löönud püssitulega tagasi vastast, vaid osa patarei meeskonnast eesotsas patareiülemaaga sooritas ise tarbe korral edukaid rünnakuid ja retki. Võib olla oli sellaseid juhtumeid ka teiste patareidega, kus leidsid energilised juhid. Vabadussõja olukord võimaldas sellast tegevust ja peagu alati oli see ka tingitud hädavajalikkusest.

A. N. jõuab ka ise tulemusele, et suurtükiväest sõjapüsse hoopis ära võtta ei saa ja et esmajärjekorras suurtükimeeskond peab oskama ja suutma edukalt tulistada lennukeid.

Õhuküti kandidaat enne kütikursuse algust peab sooritama laskekatse, mille tingimused on toodud Aj. juhend õk. teost. § 28.

Olen kindel, et eespooltoodud laskekatset täidavad ainult mõned üksikud suurtükiväelased.

Suurtükiväe ajateenijaid tuleb õpetada käsitsema sõjapüssi lennukitõrjeks harilikus väljaõppe korras. Selle väljaõppe lõpul ajateenija peab jõudma laskeosavuselt umbes sellele tasemele, mida nõutakse õhuküttide kandidaatidelt enne kütikursuse algust, vastasel korral ei ole neil mingisugust lootust lennukite edukaks tulistamiseks.

6. Püsside kvaliteet ja hooldamine.

A. N. leiab, et mina kahjuks ei ütle, kuidas, missuguste abinõudega ja milliste töömeetoditega III või IV järgu püssidest saab valmistada I järgu või täpsuspüssi.

Täpsuspüsse neist muidugi ei saa, küll aga on võimalik püssidel sobitada vintraud õigesti laele, seada korda püssi kirp ja sihik ning toimetada püssi täpne sisselaskmine. See on päris igapäevane töö ja pole mingi kunsttükk, kuid tõstab lasketulemusi palju.

Sõjapüssi pealtnäha väikestest vigadest olenebki peamiselt püssi jooksutihedus, täpsus ja stabiilsus. Olen veendunud, et suurtükiväes varustusel olevate püssidega võib saavutada tunduvalt paremaid tagajärgi, kui need püssid ainult asjatundlikult korda seada ja see on eeskätt patareide (väeosade) endi töö.

A. N. kirjutab, et suurtükiväes pole relvurohvitseri ega relvurallohvitsere. Nime-tuse järgi neid küll ei ole, küll on aga suurtükitehnikuid, kelle kohuseks ei ole mitte ainult hoolitsemine suurtükkide ja nende varustise eest, vaid ka käsirelvade hooldamise ja remondi eest. See nõue suurtükitehnikute kohta on toodud „Väeosa majapidamise seadluse“ §§ 90—94, kus ei ole tehtud käsirelvade alal mingit vahet relvurohvitseri ja suurtükitehniku kohustes. Suurtükimeistri (s. o. relvurallohvitsere) kohused on nähtud ette sama seadluse §§ 109 ja 110. Samuti on suurtükitehnikute suhtes täielikult maksvad Sisemäärustiku §§ 277—279.

Nii et käsirelvade hooldamisele suurtükitehnikuil ja -meistrel tuleb pöörata samapalju tähelepanu kui suurtükkidele ja nende varustisele. Ka on neile korraldatud Sv. Varustusvalitsuse Relvalaos sel alal õige põhjalikke oskuskursusi.

Aega seadluses ettenähtud kohuste täitmiseks peab jätkuma.

7. Meie ja välisriikide olude võrdlemine.

Võrreldes meie ja välisriikide olusid suurtükiväe ajateenijate väljaõppe alal vintpüssidest laskmises, leiab A. N., et välisriikide suurtükiväe laskeharjutuste tingimused on palju kergemad kui meil. Vaatame, kas see on nii.

Saksa suurtükiväe II laskurklass laseb harjutusena nr. 2: kaugus 100 m, püsti käelt, 12-ringiline ringmärk, ringedevahe 5 cm, padruneid 3. Harjutus on täidetud, kui iga lask on vähemalt 5 silma või on 3 tabamust ja 16 silma. Seega ühelgi juhul märgist möödalaskmist üldse ei tohi olla.

Käesoleva aasta jaanuaris noortekursuse lõpul korraldatud klassikatseil suurtükiväeosade noortest II klassi katsele pääsenud meie suurtükiväe paremad laskurid lasksid 35% laskudest mööda, samuti

püstitasendist 150 m peale ringidega püstkujusse. Teatavasti on meie püstkuju kõrgus 170 cm, suurem laius 42,5 cm, üldine pindala 5000 cm².

Sakslaste nõudeid täita on palju raskem kui 150 m peale kümneringilise püstkuju tabamine, kusjuures osa laske võib minna hoopis mööda, mis sakslaste nõuete juures on täiesti lubamatu.

Soome suurtükiväelased lasevad sõjapüssist teise harjutusena 150 m lamades käelt peakujuga 10-ringilisesse ringmärki, padruneid 5. Hindamine: eeskujulik — 35, hea — 30 ja rahuldav 25 silma, seega keskmine silm mitte alla viie.

Soomlaste märk on küll kümneringiline (ringidevahe 5 cm), kuna meil on seitsmerringiline, kuid meil antakse iga tabamuse eest märgil olevasse rinnakujusse kolm lisasilma. Seega võib meie ja Soome märke lugeda võrdseiks. Vahe on ainult laskekauguses, kuid vahe on ka keskmises silmas, mida nõuavad soomlased oma suurtükiväelasilt ja mida seni on saavutanud meie suurtükiväe ajateenijad. Laskekauguse iga 50 m vähendamine ei tõsta iialgi keskmist silma kuni kaks silma lasult.

Läti kavast on 8. harjutus: 300 yardi (ca 270 m) lamades käelt, padruneid arv 4. Püstkuju liigub kiirusega 2 m/sek. 30 sek. vältel.

Iga laskeharjutuse rahuldava täitmise nõudeks on vähemalt 40% saavutamine võimalikkusest, s. o. toodud harjutuse juures kuni kaks tabamust.

Lätlased lasevad lamades käelt, kuid selle eest on ka laskekaugus kaks korda suurem ja kuju ei seisa paigal, vaid liigub kiirusega 2 m/sek. ja laskmiseks on võrdse laske arvu juures antud aega kolm korda vähem kui nõuame meie oma ajateenijailt II klassi katsel.

Läti suurtükiväe ajateenijailt nõutakse ka lahingulaskmist, mida meie suurtükiväelased üldse ei harjuta.

Nagu eestoodust näha, välisriikide nõuded sõjapüssi lasketaseme suhtes pole mitte nõrgemad kui meil, vaid tihti isegi kõrgemad.

A. N. leiab, et välisriikides pööratakse peamist tähelepanu lamades laskmisele, kuna aga meie nõuame oma ajateenijailt laskmist kõigist põhiasendeist. Samas aga A. N. poolt toodud välisriikide laskekavades on püsti käelt ja põlvelt harjutusi: prantsuse kavast 66,7%, leedulasil 50%, lätlasil 33% ja sakslasil 33%, nii et nende sõjavägede suhtes küll ei saa kõnelda ainult lamades laskmisest.

Ameerika eeskirjad ei tunne 200 yardini ühtegi harjutust, mis lastakse lamades. Järelväelased lasevad isegi 7,9 kg kaaluvast automaadist õppeharjutusil distantsidel kuni 200 yardi ainult põlvelt ja istudes ilma vähemagi toeta.

Kokkuvõte.

Eespooltoodust selgub, et suurtükiväe praegune õppekava Sr. O. 12 on iganenud ja vajab asendamist ajakohase õppekavaga.

Sõjapüssi väljaõppe aega suurtükiväes võiks vähendada ainult siis, kui suurtükiväes loobutakse käsirelvade laskeasjanduse alal praegusest õppemeetodist ja minnakse üle otstarbekalt drillipärasele tööõppusele.

Kavasse peavad jääma kõik põhiasendid.

Klassikatseist ja kontroll-laskmisist ei võid loobuda, sest siis langeks suurtükiväelaste lasketase.

Kaader õppetöö edukamaks muutmiseks peab panema erilist rõhku oma lasketaseme ja instruktorlike oskuste tõstmiseks.

Suurtükiväe käsirelvad tuleb seada korda; mis on võimalik, see oma töökodades; mida oma töökojad ei suuda, see kesktöökodades.

Mõtteid militari korraldamisest meie oludes.

Militari on hobusele parimaks katseks sõjaväe ratsavõistlustel, sest siin nõutakse hobuselt kõiki neid omadusi, milliseid peab evima sõjaväe hobune, s. o. 1. ratsastamise alal alistumist heatahtlikult ja kuulekalt ratsaniku tahte, 2. maastikul häid käike ja 3. vastupidavust ja kiirust. Mitte üksi hobuse ettevalmistamiseks, vaid ka ratsanikule on mainitud võistlused kasulikud ja suure tähtsusega, sest ühelgi ratsaspordi võistluslal ei nõuta ratsanikult nii mitmekülgeid võimeid, „mõistusega“ ratsasõitu, kui just militaris. Militari hobuste ettevalmistamine (treening) tuleb lugeda raskemaks kõigist ratsaspordi distsipliinidest.

Nimetus „militari“ on küll võõrapärane, nii kuidas mainib „Ratsasportlane“ „Sõduris“ nr. 37—38, kuid ratsaspordimaailmas see on muutunud rahvusvaheliseks mõisteks. Võiks ju kasutada ka nimetust „sõjaväe ratsahobuse põhikats“, nagu seda klambrite vahel märgib ka IX üleriigiliste ratsavõistluste üldkava, kuid pika nimetuse kasutamine on väga tülikas. Kuidagi ei tohiks aga militarit nimetada kolmevõistluseks ja lisada sinna juurde veel laskmine püstolist või midagi muud. See oleks hoopis teine võistlusala, mida tuntakse ratsaspordimaailmas viievõistluse nime all (The modern Pentathlon). Ka viimane võistlusala on huvitav ja isegi soovitatav, kuid seda ei tohiks kunagi segada militariga.

Militari korraldamine on väga raske järgmistel põhjustel: 1. militari korraldamist raskendab vastava maastiku leidmine; 2. suured raskused organisatsiooni alal; 3. suur abijõudude ja kohtunike arv; 4. suur tehniliste abinõude hulk ja 5. sissetuleku puudus, millega võiks õigustada kulusid, mis on seoses militari korraldamisega. Seepärast eriti tuleb tervitada ratsaväe inspektori algatust militari korraldamisel IX üleriigilistel ratsavõistlustel ja tuleb loota, et nimetatud võistlus ka edaspidi saab eksisteerima meie üleriigiliste võistluste kavades.

Arvesse võttes, et mainitud võistlus toimus esmakordselt, siis puudusid korraldajail kui ka võistlejail suuremad kogemused. Seepärast siin ei saadud täita ka mõningaid nõudeid. Näiteks: 1. ratsastamise kohtunikeks võivad olla isikud, kes ratsastamist tunnevad põhjalikult, 2. murdmaastiku tee korraldajaks peaks olema isik, kes varem ise on militarist osa võtnud jne.

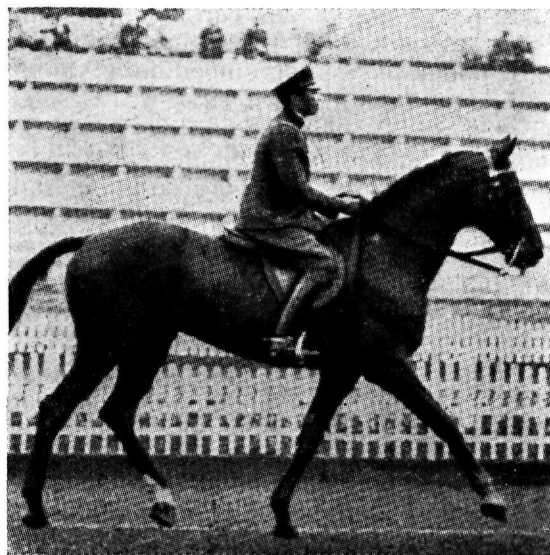
Vaatamata sellele, et võistlus oli esma-

kordne nii korraldajaile kui ka võistlejaile, õnnestusid võistlused hästi. Siiski oleks tänuväärne, kui Ratsaväeinspektor avaldaks militari tagajärjed üksikasjaliselt, et võistlejad tulevikus saaksid kasutada neid andmeid treeningul.

Nüüd vaatame võistlusalasid eraldi.

I. R a t s a s t a m i n e.

Ratsastamine peab toimuma väljakul, mis piiratud aiaga, või ratslas; viimases ainult halva ilmaga. Meie võistlusel aga kah-

Ratsastamine.*)

Väga kena moment lühendatud traavist: allüür väga elav; täielik harmoonia hobuse ja ratsaniku vahel; trenslite mõju veidi väheldane. Rittmeister Nishi (Jaapan) hobusel „Ascot“.

juks puudus aed, mis ei võinud mõjuda tagajärgedele soodselt. Ka oleks soovitatav, et mainitud võistlus toimuks edaspidi publiku ees, aga mitte hommikul vara.

II. M a a s t i k u s õ i t.

Raskemaks alaks tuleb lugeda maastikusõidu korraldamist. Siin oleks soovitatav, et takistused sarnaneksid rohkem looduslikele takistustele. Ülesseatud 12-st takistusest oli 4 püstaedu, mis meie hobustele väga rasked. Kuid oli ka väga õnnestunud takistusetüüpe, nagu nr. nr. 3, 8, 10 ja 12. Sõidutee tähistamisele tulevikus tuleks rohkem

*) Käesolevas artiklis toodud pildid on ülesvõetud Berliini olümpiamängude militarivõistlusil.

rõhku panna, et vältida eksimisi. Rahvusvahelise määruse kohaselt sõidutee peab olema tähistatud kollaste lippudega. Peale selle seatakse üles suuna muutustel kollased suunanäitajad ja umbes 100 m enne takistust suured punased hoiatuskettad. Samuti peavad olema numbrid takistuste juures. Eksimiste vältimiseks tuleb teha kõik, sest sõit ei taotle orienteerumist, vaid hobuse käikude reguleerimist ja hobuse jõu ratsionaalset kasutamist ratsaniku poolt. Murdmaastiku sõidu lähtel peab olema suurel tahvil selle teeosa skeem. Samuti tuleks varustada sõitjad selle skeemiga, millel märgitud ka takistused mõõdus 1:5000. Kõik kohtunikud peaksid olema ühendatud omavahel telefonidega. Aja võtmine peaks sündima stopperuuriga, mitte aga taskukelladega, nagu see sündis möödunud võistlusel. Seal, kus tegemist üksikute sekunditega, ei ole mõeldav sekundiline täpsus, kui aega mõõdetakse taskukelladega. Maastiku teeosa hindamisel iga alanud 10 sek. andis 3 väärispunkti. Näiteks: 1-minutilise eksimise juures võistleja võis saada 18 vääris-

Ratsastamine.

Pikendatud traav, hobuse võimete piirini küündiv. Leitnant Moussaye (Prantsuse) hobusel „Iroise“.

Maastikusõit.

Suurepärase ratsaniku istak, segamata hobuse selga ja suud. Leitnant Campello (Itaalia) hobusel „Inn“.

või karistuspunkti, mis kohade järjestuse juures võib olla väga mõõduandev.

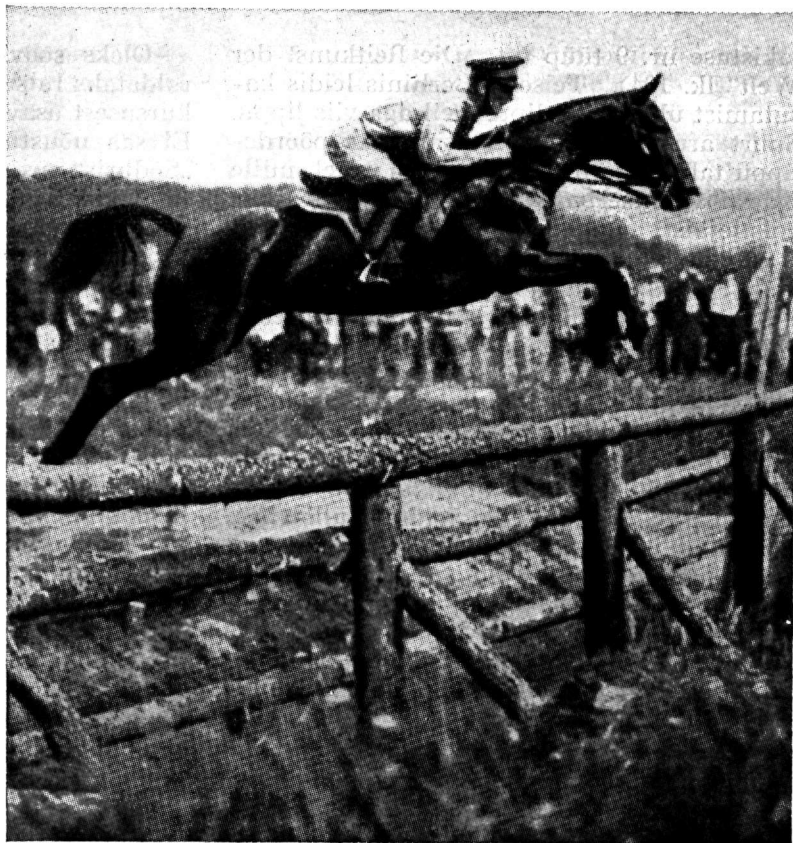
Jahivõidusõidu tee militarivõistlustel oli valitud väga hästi, samuti ei jätnud midagi soovida ka takistused.

Üldiselt see võistlusosa peaks leidma suuremat populariseerimist publiku hulgas, milleks tuleks: 1. anda teada publikule, millal ja kus kohas toimub militari maastikusõit, 2. märkida hippodroomil suurele tahvile publiku jaoks militari tagajärjed üksikute alade kaupa.

III. Takistussõit.

Takistussõidu eesmärgiks oli, nagu seda ratsavõistluse kava oma 40. punktis ütleb: „kindlaks teha, kui võrra hobused pärast eelmise päeva pingutavat tööd on veel võimelised kandma teenistust sõja- ja jahisõiduhobustena“.

Takistused ja sõidutee oli täpne koopia Berliini olümpialt, välja arvatud takistuste üldine kõrgus ja

Maastikusõit.

Kapten Thomson (USA) hobusel „Jenny Camp“ viimast takistust ületamas.

Militari takistussõit.

Kapten Stubbendorf (Saksa) hobusel „Nurmi“. Militari kuldmedali võitja 1936. a. olümpiamängudel.

takistuse nr. 9 tüüp (vt. „Die Reitkunst der Welt“ lk. 164). Teiseks, Berliinis leidis kasutamist üks pöördelipp, meil aga viis lippu. Suurt arusaamatust tekitasid kaks pöördelippu takistuste nr. 10 ja nr. 11 vahel, mille valesti võtmisel võistlusest välja langes üks võistlejaist.

Kokku võttes peab tähendama, et vähemalt ratsastamine ja takistussõit peaks toimuma edaspidi publiku ees. Samuti peaks võimaldatama maastikusõidu juurde pealtvaatajaid. Ühtlasi tuleks selgitada rahvale seda tähtsat võistlusala rohkem, kasutades selleks ajalehte ja võistlusprogramme. Neis tuleks mainida, kus ja millal toimub murdmaastikusõit ja kuidas hõlpsamini sinna juurde pääseb. Arvan, et leidub küllalt asjast huvitatuid, kes niisugust võimalust ei jäta kasutamata.

Oleks soovitav, et meil tulevikus korraldataks ratsaspordi kohtunike kursusi, kus kursusest osavõtjad saaksid kohtunikukutse. Ei saa nõustuda „Ratsasportlase“ väitega „Sõduris“ nr. 37-38, et võistluse juhi abiks tulevikus peaks olema suurtükiväelane, sest võistlused olid korraldatud ratsaväe inspektori poolt ja võistluste korraldajal peaks olema õigus valida endale abi oma äranägemise järgi.

Lõppeks olgu tähendatud, et käesoleva kirjutise eesmärgiks on ainult tutvustada ratsasportlasi selle tähtsa võistlusalaga, lootes, et järgmistest üleriigilistest ratsavõistlustest osavõtt oleks palju elavam, millele võiks veel palju kaasa aidata Ratsaväeinspektor, avaldades viimasel militari-võistlusel saavutatud tehnilised tagajärjed.

N.

IX üleriigiliste ratsavõistluste militari tagajärjed.

Ratsastamise tagajärjed.

Hobune ja sõitja	„Maksim“ ltn. Reinmaa	„Seldi“ kapt. Gerst	„Morgan“ ltn. Nolcken	„Pärl“ ltn. Sillaots	„Niksi“ koltn. Bergmann
Major Andree (vääriskpunkte) . .	130	124,5	112,5	119,5	112
Leitn. Raamat (vääriskpunkte) . .	150	121,5	126,5	109,5	106,5
Major Jänes (karistuspunkte) .	—	17	22	27	32
Hinne vääriskpunktides	140	106	97,5	87,5	77,25
Jääks karistuspunktidenä (200—n) . .	60	94	102,5	112,5	122,75

Maastikuosa teelõikude ning takistussõidu tagajärjed.

Teelõik ja norm. aeg	A = 3 km 12' 30"		B = 1,1 km 2' 06"		C = 8,8 km 44' 00"		D = 4,2 km 12' 00"		E = 2,4 km 10' 00"		Takistussõit 3' 00"		Kokku punkte	
	Sõidu-aeg	Karistus-p.	Sõidu-aeg	Vääriskpunkte	Karistus-p.	Sõidu-aeg	Sõidu-aeg	Vääriskpunkte	Karistus-p.	Sõidu-aeg	Sõidu-aeg	Karistus-punkte	+	—
„Maksim“ ltn. Reinmaa . . .	11' 39"	—	1' 47,8"	12	—	41' 10"	10' 54"	21	40 ¹⁾	8' 00"	2' 36"	—		7
„Pärl“ ltn. Sillaots . . .	12' 18"	—	1' 51,5"	9	—	41' 54"	9' 49"	42	—	8' 20"	2' 55"	10	41	
„Morgan“ ltn. Nolcken . . .	10' 15"	—	1' 43,2"	15	—	37' 32"	8' 04"	72	× ²⁾	6' 50"	2' 26"	10+10	67	
„Niksi“ koltn. Bergmann .	12' 47"	20	1' 55"	9	—	42' 18"	10' 34"	21	× ³⁾	7' 59"	3' 17"	10+9		9
„Seldi“ kapten Gerst . . .	12' 00"	—	1' 52,6"	9	20 ⁴⁾	38' 23"	8' 51"	57	—	8' 03"	—	× ⁵⁾	46	

× — võistlusest kõrvaldatud. 1) Kukkus; 2) valettee, ei ületanud takistust nr. 5; 3) valettee, ei ületanud takistust nr. 1; 4) tõrge; 5) valettee.

Nagu tabelist nähtub, möödunud võistluste militaris kolm osavõtjat on langenud saatusliku vea, eksimuse ohvriks. Nendest olid kindlad šansid 1. kohale ltn. N o l c k e n'il ja 2. kohale kapten G e r s t'il. Need eksitused on seda kurvemad, et neid o l e k s v õ i n u d vältida terasema tähelepanu juures.

Üldiselt mõjutas kohaletulekut kõige rohkem võistluste esimene päev, s. o. ratsastamine. Selle katse osatähtsus oli tingimustes kalkuleeritud 2, murdmaastikuosa 8 vastu, või keskmiselt üksikute võistlusalade vastu kui 1:2. Tegelikest tagajärgedest aga ilmneb, et ratsastamise osatähtsus osutus märksa suuremaks, sest ratsastamisel iga võistleja kohta tuli keskmiselt 98 karistuspunkti, kuna aga kõigis teistes osades iga võistleja kohta tuli keskmiselt 27 vääriskpunkti!

See asjaolu kergitab esile küsimuse, kas ratsastamise ülesanne oli liiga raske või muu osa oli liiga kerge?

Ratsastamise ülesannet raskeks nimetada

ei võiks, sest see ei sisaldanud ülesandeid, mis ei oleks ette nähtud meie RE I-ses. Teiseks peab tähendama, et rahvusvahelistel militarivõistlustel ratsastamise osatähtsus on üles seatud poole kõrgem (4:8) kui oli see meie võistlustel, ning seda kavatsetakse veelgi tõsta.

Ülejäänud osa võistlustest ei võiks ka kergeks nimetada, sest see sisaldas meie RE I nõudeid väikese suurendamisega.

Nii jääb üle vist ainult üks tulemus: meie oleme ratsastamises liialt maha jäänud, kuna maastikusõidu oskus ratsanikel ja hobustel on võrreldes ratsastamisega võrnatult kõrgem.

Kui järgmisel militarivõistlusel jäävad püsima umbes samad ülesanded, siis võistlustest osavõtjail kindlasti tuleb panna erilist rõhku ratsastamisele. See oleks ka kasuks meie ratsaasjandusele, sest on ju ratsastamine, militari raamides, see aluspõhi, millele rajaneb igasugune hobuse kasutamine, olgu see siis teenistuseks, spordiks või võistlusteks.

V. S.

Koolapähklite mõju võitleja organismile raskete füüsiliste pingutuste ja üleväsimuse korral.

A. Kümmel.

Võitleja organismi vastupanuvõime rasketele füüsilistele jõupingutustele sageli suurel määral mõjutab sõjalise operatsiooni edu või ebaedu.

Sõdade ajaloo on küllalt juhtumeid, kus geniaalsed kavad ja hiilgavad võiduvõimalused on jäänud realiseerimata põhjusel, et surmaniväsinud vägede füüsilised pingutused olid jõudnud piirjoonele, kust edasi minnek tähendanuks inimorganismi paratamatut kokkuvarisemist.

Võitleja füüsilised võimed on surutud enamvähem kindlatesse piiridesse, milliste ületamine on seotud raskustega.

Tõsi, üheltpoolt sihikindla kasvatus ja pideva treeningu abil, teiselt poolt relvastuse, riietuse ja toitlusolude ratsionaliseerimise abil on saavutatud võrdlemisi häid tagajärgi võitlejate füüsilise vastupanu tõstmises; samuti võimaldab tugev tahtejõud, sügav kohuse- ja vastutustunne tarbe korral ületada otse imestusväärseid raskusi, — kuid kõik see vajab pikaajalist ettevalmistust ja annab

tulemusi ainult eliit-inimmaterjali juures. Keskmine võitleja vajab füüsilise maksimumi saavutamiseks ikkagi välispidist stimuleerivat vahendit. Seda silmas pidades ongi välismaade asjaomased ringkonnad intensiivselt tegelemas uurimistega — leiutada niisugune stimuleeriv vahend, mis inimorganismi viiduna võimaldaks tõsta selle füüsilist töövõimet ja vastupanu ajutistele üleelavatele raskustele. Loomulikult eeltin-gimusega, et forsseerivat efekti esile kutsuv vahend ise ei tooks inimorganismis esile mõjusid, millised oma pahedega üle kaaluvad ajutiselt saadud paremusi. Selles mõttes algusest peale tuleb kõrvale jätta kõik alkoholi sisaldavad vägijoogid ja sellased ained, nagu kofeiin, kokaiin jm., mille poolt väljakutsutud ajutisele suurele ergutusele järgneb alati veel suurem depressioon, lödvenemine.

Rohkearvuliste uurimiste objektiks on üle poole sajandi seisnud koolapähklite (*nucis colae*) probleem.

Koolapuu kodumaaks on palavad Lääne-Aafrika maakonnad, nagu Togo, Kamerun jt. Siit on levinud ta juba kultuurtaimena Lääne-India, Tseiloni ja Jaava saartele.

Koolapähklid on viimaseil aastail leidnud laialt kasutamist arstimite- ja maitseainetelööstusis. Nendest valmistatakse mitmesuguseid ärritavaid ja ergutavaid arstimid, tinktuure, likööre, tablette. Laialt on tuntud välismaal ka koolašokolaad ja sportlaste ergutav jook „Cakes“.

Esimese põhjapaneva töö koolapähklite üle avaldas Heckel 1891. a., kasutades oma töös rohkearvulisi vaatlusi ja uurimusi Aafrika pärismaalaste harjumusist ja kombeist. Ta kirjutab: „Aafrika neegrite keskel koola on tuntud juba vanemaist aegadest peale väga lugupeetava ja kõrgelthinnatava ärritus- ja ergutusvahendina. Koolapähklitele omistavad nad suuri tervendavaid võimeid peavalu, migreeni, düsenteeria jt. korraldadel.“

Kuid kaaluvamat osa etendab koola raskeil ja vältavil rännakuil. Koolapähklite närimine võimaldab neegritel ületada troopilise Aafrika päikese lõõmas päevas üle 80 km ulatuvaid distantse. Nälja ja viljaikalduse aegadel koola võimaldab pärismaalasil minimaalsema toitainete kasutamise juures edukalt võidelda näljaga. Edasi koola kasutab neegrite veendumise järgi janu, muudab halvad veehulgad kõlblikuks jne.“

Nende vaatluste põhjal Euroopa õpetlased eesotsas Heckel'iga hakkasid korraldama katseid oma inimestega. Seda toetasid kõigiti sõjaväevõimud ja -asutised. Oli ju päevselge, et katsete õnnestumisel avaneb avarad perspektiivid sõja korral kriitilistel momentidel väeosade füüsilise vastupanu- ja töövõime tõstmiseks. Heckel'i poolt korraldatud laiaulatuslikud katsetamised andsid kõigiti positiivseid tulemusi ja oma töös ta kriipsutab alla fakte, kus koola eriliselt hästi mõjus sportlaste, jalgratturite ja alpinistide organismile.

Ka E. E. Wissor'i poolt korraldatud vaatlused 10-päevaseist raskeist manöövrist osavõtivate sõdurite juures näitasid, et koolapähklite kasutamise korral manöövrite 10-päevane erakordselt raske füüsiline töö ja pingutus ei ületa lõpuks väsimuse keskmist astet. Kui aga toitlustamine on olnud hea, võis konstateerida isegi kosumist. Nendest katsetamistest saadud tulemused olid niivõrra meelitavad, et toleaeagne Saksa Riigi-päev võttis vastu sooviavalduse, et asumaa-de administratsioon juhiks võimalikult suurt tähelepanu koolapuu-kultuurile ja igati mõjutaks selle levikut. Võib-olla, et sellega tulebki seletada Maailmasõjas saksa väeosade

mõnikord otse üllatavaid füüsilisi võimeid. Igal juhul on kindel, et Inglise-Buuri sõjas viimased kasutasid koolapähklite konserve ja ühenduses sellega ületasid inglasi kaugelt füüsilises vastupanus.

Üks hilisemaid koolapähklite probleemi uurijaid prof. Jablonsky kirjutab: „Koolapähklites evime väärtuslikku vahendit, mis vastuoksa teistele ärritavatele ja ergutavatele aineile mitte üksnes ei suurenda tähtsal määral organismi üldist energiat, vaid vahendab ka tema energia kadu; pähkli kasutamine on soovitatav mitte üksnes juhtumeil, kus on nõutav suur füüsiline töö tervelt organismilt, vaid ka juhtumeil, kus seda tuleb nõuda nälja ja väsimuse mõjul nõrkenud organismilt. Lõpuks on see pähkel eduga kasutatav igasugustel kiirendatud iseloomuga füüsiliste tööde juures, ta on asendamatu, kui näiteks suurte forsseeritud rännakute sooritamiste järele väeosad seisavad vajaduse eest otsekohe lahingust osa võtta.“

Vaatamata sellele, et koolapähklite probleem iseenesest on vana, on temas teadusele veel paljugi tumedat. Veel vaidlevad õpetlased tema keemiliste komponentide ehituse ja nende poolt väljakutsutavate reaktsioonide mõjude üle.

Ühed seletavad tema mõju organismile kofeiini olemasoluga, teised jälle erilise keemilise ühendi „Rouge de cola Heckel'i“ (koolapuna) tegevusega, kolmandad komplitseeritud keemilise ühendi colaniini-glükosiidiga. Viimane lahustub Knebeli teooria järgi kas vee mõjul või suusoleva sülje mõjul kofeiiniks, glükosiidiks ja koolapunaks. Järelikult kofeiin ei mõju siin enam hariliku kofeiinina, vaid kui kofeiin *in statu nascendi*, seega ka tema efekt on sootuks teisem. Knebeli teooria leiab osaliselt tuge selles, et pähklite esialgne kibekas maik muutub suus närvides magusaks, mida Knebeli järgi tuleb seletada magusa glükosiidi tekkimisega.

Viiks kaugemale üksikute õpetlaste poolt püstitatud hüpoteeside sõelumine. Üks on kindel: kuivõrra õpetlaste vahel on valitsemas lahkuminekuid koolapähklite efekti seletamise alal, niivõrra selge ja käegakatsutav on nende väline mõju organismile.

Viimaseil aastail Nõukogude Vene sõjaväes I. Bortševsky ja I. Silbermanni poolt korraldatud katseil selgusid järgmised tulemused:

Katseid teostati kahe inimgrupiga. Ühe grupi juures selgitati koolapähklite mõju organismi põhikäibele*), kusjuures fiksee-

*) Põhikäibeaks nimeatakse sissehingatava õhuhapniku ja väljahingatava süsihappe suhet. Tema kaudu on võimalik määrata, kuivõrra

riti katsetavate subjektiivseid ja objektiivseid tundeid ja sümptomeid, mis avaldusid organismis koola mõjul. Teine grupp sooritas 10- ja 20-km suusaretked, kusjuures selgitati koolapähklite mõju organismi füüsilisele vastupidavusele.

I laboratoorne grupp koosnes 6 isikust. Kõigil osavõtjail tuli lamada enne koola sissevõtmist 1—1,5 tundi täielises rahus. Seejärel määrati kindlaks põhikäibe Krogi meetodi järgi. 20 minuti järele anti igaühele 6 g koolapulbrit ja 1—1,5 tunni täieliselt rahuliku lamamise järele määrati põhikäibe teist korda (vt. tabel).

Osavõtjate nimed	Ilma koolata	Standard	Pärast koola võtmist
	Tegelik põhikäibe		Tegelik põhikäibe
1. A	1588	1509	1693
2. B	1311	1414	2116
3. K	1270	1542	1835
4. W	1311	1328	1768
5. S	1958	1754	2116

Huvitavad on katsealuste eneste subjektiivsed ülesmärged.

1. „S“. — 15 minut pärast koola võtmist oli märgata selle ärritavat mõju kerge peapöörituse kujul. Samal ajal oli tunne, nagu kattuks tegevuse orienteerumine mingi kerge looriga. Palged hüperimeeritud (liigverestunud); muskulatuuri üldine toonus ei suurene, samuti pole märgata ka hingamise kiirendumist. 1 tunni järele muutus hingamine ühtlaseks. Silmatorkavalt avaldub tung teotsemiseks, arvestamata tõkkeit ja raskusi. Tähelepanu kontsentratsiooni väime lan-gus. Üldiselt käesolevat seisundit võib võrrelda kerge alkoholse joogi mõjuga, selle vahel, et koolal ei langeta muskliste tegevusvõimet.

2. „A“. — 1,5 kuni 2 tunni järele pärast koola võtmist tundsin kerget ärritust, mis vältas ca. 4 tundi. Ilmus erakordne aktiivsus, tahe liikuda, laulda, vestelda. Kõnnak muutus kindlaks, eneseteadvaks. Üldiselt oli tekkiv ärritus meeldiv, meeleoluliselt ülev. Palged liigverestusid, nagu kerge joobumise korral.

3. „W“ (daam). — Tunni aja järele pärast koola võtmist tundsin ennast hästi. Soe. 4—5 tunni järele saabus nõrkus. Kogu päev oli depressiooni meeleolu.

4. „B“. — Koola tundus suus veidi kibeka maitsega. Tunni aja järele tundsin vere-

intensiivselt toimub meie organismis ainete oksüdatsioon. Mida kiirem on oksüdatsioonprotsess — seda elujõulisem on organism ja ümberpööratud.

valangut palgedesse. Ilmus tung teotse-da, laulda, mürgeldada. Energia üliküllus. Tõõvõime paranes, ühes sellega ka vastupanu väsimusele. See kestis kuni kella 23.00. Üldiselt tundsin end koola mõjul jõulisemana.

Katsete korraldajate vaatlused olid esimese grupi suhtes: „Laboratoorse grupi enesetunded olid erinevad; samal ajal, kui ühed katsealused viibisid kogu aeg ülevas meeleolus, püsis teiste juures see hingeline seisund vaid lühimat aega, s. o. mitte üle 15—30 min., mille järele saabus lõdvenenud seisund. Muskliste toonus ja suur aktiivsus vältas ühede juures 1 tund, teiste juures 6—8 tundi. Edasi esines mõnede katsealuste juures peapööritus ja peavalud, kusjuures depressioon ületas toonilisust. Üldreeglina võis märkida, et koola mõjul hingamine muutus ühtlaseks.

Sootu teissuguse pildi andis suusavõistlusest osavõtjate katsetamine. 25-mehelisest suusatajategrupist võeti proovimisele 8, kuna 3 meest määrati kontrollgruppi.

Enne jooksu algust määrati Krogi järgi kindlaks katsealuse põhikäibe ja anti igale 5—6 g koolapähkleid kas pulbrina või šokolaadina. Kontrollgrupp ei saanud midagi. Selgus:

1. 1—1,5 tunni järele pärast koola võtmist saabus kõigile katsealustele hea enesetunne.

2. Aktiivne liikumine ja muskliste toonus muutus eriti teravalt silmnähtavaks ja kõrgemaks.

3. Sihile jõudes ei tundnud nii 10 km kui ka 20 km jooksust osavõtjad mingit väsimust.

4. Koolat mitte saanud 3-mehelise kontrollgrupi juures esinesid kõik tavalised väsimuse sümptoomid.

5. Koolat saanud katsealuste juures puudusid täielikult need musklistalvad, mis teki-vad harilikult pikamaiste suusajooksude sooritamisel.

6. Koolat saanud katsealuste hingamine oli kerge ja ülespidamine eneseteadlik.

7. Kontrollgrupi hingamine oli ebahütlane ja väga suurelt varieeruva amplituudiga.

8. Üldreeglina võis märkida, et koola sissevõtmise järele saabus rütmiline hingamine kergendatud väljahingamisega.

9. Põhikäibe ei suurene mitte teravalt.

10. Öhuhapniku (O₂) absorbeerimine suureneb kuni 400 cm³/min.

11. Koola efekt saabus 1—1,5 tunni järele pärast sissevõtmist. Tema mõju vältab kuni 1 ööpäevani.

Vanemallohvitser

Jaan Oja 50-aastane.

Jaan Oja sündis 15. oktoobril 1888 Tartumaal Tähtvere vallas.

Sundaega teenis end. vene sõjaväes 10. 10. 10. — 15. 03. 14.

Maailmasõja puhkemisel mobiliseeriti 19. 07. 14. ning määrati 24. Srtv. Brig. 2. patarisse, kus teenis kuni 01. 03. 18., viibides patareiga kogu aeg eesliinil ning võttes lahingutest osa Varssavi, Mlava, Soldova, Lomsa, Grodno, Lutski, Dvinski, Minski, Kovno ja Riia rajoonides.

19. 12. 18. astus Eesti sõjaväkke ning viibis eesliinil 28. 01. 19. kuni Vabadussõja lõpuni.

Vabadussõjas lahinguis ülesnäidatud vahvuse eest sai tasuta maa normaaltalu suuruses.

Demobilisatsiooni puhul 08.04.20. jäi tegevasse sõjaväkke üleajateenijana edasi teenima suurtükiväes.

15. 06. 27. viidi üle teenistuse huvides Sv. Varustusvalitsuse Relvastusosakonna relvalattu ja määrati I järgu lukusepaks. Alates 01. 08. 37. teenib samas laos I järgu meistrina.

Vao. J. Oja.

Vanemallohvitseri auastme omandas Maailmasõja ajal.

Kaasteenijate peres on J. Oja tuntud kui heasüdamlik, lahke ja korraarmastaja allohvitser, kes alati on valmis oma hea nõu ja jõuga teisi abistama.

Soovime juubilarile palju õnne ja loodame, et ta veel palju aastaid püsib sõjaväes nooremaile eeskujuks. A. A.

12. Kõik koolat võtnud näitasid paremaid resultate kui teised jooksust osavõtjad.

13. Kõigi katsealuste üksmeelse arvamise alusel võib konstateerida koola positiivset efekti, kusjuures võis märgata koolasõkolaadi eelistamist ja paremust.

Nende vaatluste alusel autorid jõudsid kokkuvõttele:

- Koolapähklite mõjul suureneb põhikäibe, kuigi mitte just teraval kujul.
- Hapniku kasutamine ajaüksuses suureneb.
- Katsetavate subjektiivsed tunded olenevad annusest ja organismi konstitutsioonilisest omadusist.
- Töövõime paraneb — vastupidavus suureneb.
- Koola kutsub organismis esile kiirelt positiivse efekti, mis aitab teda sooritada akte, milliste ületamine seotud füüsiliste raskustega.

Värskete koolapähklite transport Euroopasse nurjus palju aastaid. Tänapäeval see

probleem on lahendatud. Transport toimub kahel viisil: kas pakitakse värsked pähklid plekist kastidesse niiskete puulaastude või turbasambla vahele, või jälle konservitakse suhkrulahusega ja vähese sidrunihappega. Suurem osa pähkleist läheb müügile aga kuivatud kujul.

Loomulikult on kuivatud pähklite väärtus värsketest kaugelt madalam. Aafrika pärismaalaste juures on koolapähklite kasutamine omaette kunst. Noid kasutatakse tublisti niisutatud kujul või lastakse enne läbi teha eelkäärimine.

Meil Eesti apteekide praktikas on kasutusel järgmised koolapreparaadid: 1) *Cola Astier granulé* — koola ekstraktiga immutatud suhkruterakesed; toonikum; 2) teelusika täit päevas. 2) Ephagi poolt on müügile lastud *Nuc. cola* 0,5 g tabletid; soovitatav neurasteenia, asteenia, vaimse ja füüsilise väsimuse ja närviliste depressioonide puhul; 3—6 tabletti päevas. 3) Koola ja letsitiini tabletid (*Nuc. cola tabl. cum lecithino*); sisaldavad *nuc. cola* 0,5 ja *lecithini* 0,05.

Peale selle on saadaval veel koolapähklite ekstrakte: 1) kuiv ekstrakt (*Extr. Colae spir. sicc.*), sisaldades 11,0% kofeiini + teobromiini (isegi 14—15%). Ühekordne annus 3,0 g; suurim päevane annus 10,0 g. 2) Vedel ekstrakt (*Extract Colae fluidum*), sisaldab kofeiini + teobromiini 1,0—1,2%. Pruun,

selge koolapähklite maitse ja lõhnaga vedelik.

Literatuur: Dr. R. v. Weltstein: „Handbuch der Systematischen Botanik“. — Schuchardt: „Die Kolanuss“. — Hagers Handbuch der Pharmatzeutischen Praxis. — J. Bortševsky ja J. Silbermanni artikkel ajak. Vojenno-sanitarnoje djelo. 1934. — Dr. pharm. H. Salasoo: Farmatseutiline käsiraamat. II osa. Eesti farmakopõa I osa.

Bibliograafia.

Kauge õppesõit.

„Artilleristische Rundschau“ k. a. augustikuu numbris ilmus huvitav artikkel, milles kirjeldatakse patarei juhtkonna lahingulise väljaõppe viimistlemiseks teostatud õppesõitu, kus 3½ päevaga sooritati umbes 200 km pikkune ratsarännak.

Sõidu eesmärgiks oli:

- anda ohvitseridele, allohvitseridele ja meeskonnale oskusi ja kogemusi pikkade rännakute sooritamiseks raskeis maastikutingimustes ning hobuste hooldamiseks peatustel ja ööbimiskohtades;
- lahendada tundmatul maastikul luure- ja laskeülesandeid kergegrupi piirides;
- pakkuda osavõtjaile mõnusat vaheldust igapäevase väljaõppe töös ja tutvuda ümbruskonna maastikuga.

Sõidust võttis osa 2 ohvitseri (nende hulgas patareiüleml), 10 allohvitseri (nende hulgas hobuserautaja) ja 10—12 sõdurit (nende hulgas 2 meest jalgratastel taretajatena).

Sõidu maršruut määrati kindlaks 1:100 000 kaardi järgi, kusjuures peeti silmas õppe-eesmärki ja mitmesuguseid muid tegureid. Ööbimiskohtade saamise asjus astuti aegsasti ühendusse vastavate sõjaväe- ja omavalitsusasutistega. Toit ja keert osutati kohapealt. Sõiduga seoses olevad kulud kaeti õppusteks ja manöövriteks ettenähtud summadest.

Enne sõitu hobustele ei korraldatud mingisugust erilist treeningut. Ainult 14 päeva vältel enne väljaastumist anti kõigile sõidust osavõtvaile hobustele päevas 2 naela kaeru rohkem kui harilikult. Hobused valiti ratsahobuste ja patarei juhtimisrühma hobuste hulgas, nii et rakendid jäid terveks ja koju jäänud meeskond sai teostada suurtükisõidu õppusi. Sellaseks sõiduks on eriti kohased nn. raiuvad ja hamustavad hobused, sest harilikult nad on

väga vastupidavad ja maastikusõidul nad unustavad kiiresti oma halvad kombes.

I päeval alati liikumist kell 0700 ja sõideti umbes 60 km. Ratsanikud olid rännakuvarustises, kuid relvadeta, g-torbikuta ja kiivrita. Kõik sadulad olid sadulapau-nadega, milles oli I päeva kaerad, sidumisabinõud, tagavara-hobuserauad, -naelad jne. Keskpäeval tehti umbes 2-tunnine peatus, kus joodeti ja söödeti hobuseid ja võeti ka sadulad maha. Kogu sõidu vältel tehti iga 1½—2 tunni järele 10—15 min. seisakuid. Ööbimiskohta jõuti kell 1800.

II päeval sooritati umbes 35-km rännak. Väljaastumisel selgus, et hobused olid eelmise päeva sõidust veidi kanged ja märgatavalt väsinud. Seepärast algul jalutati hobuseid käekõrval umbes ½ tundi ja pärast seda kõik läks juba normaalselt. Peatustukohta jõudes hobused olid täiesti värsked.

III päeval läbiti analoogiliselt I päevale 60 km 11 tunniga. Seejuures polnud märgata midagi hobuste eelmise päeva kange-stusest ega väsimusest.

IV päeval sõideti 35 km 6 tunniga, kusjuures tehti ainult ½-tunnine peatus, ilma et oleks söödud hobuseid. Teekonna lõpul enne koju jõudmist sooritati umbes 2 km galoppsoitu ühes mõningate takistuste ületamisega.

Sõidul selgus, et harilikud rivihobused suudavad erilise treeninguta kaunis hõlpsasti sooritada sellaseid rännakuid võrdlemisi raskel Badeni ja Württembergi maastikul, kus ületati kuni 400 m kõrgusi tõuse ja lange. Rännaku lõpul hobused ei olnud kehast alla jäänud. Ka rautus oli korras.

Sõidu eesmärgiks ei olnud rekordite püstitamine, vaid see oli harilik õppesõit. Autor soovib sellaseid sõite tulevikus sooritada sagedamini, sest nad evivad suurt väärtust nii ratsanike kui ka hobuste lahingulises väljaõppes.

Väeosaarsti ülesandeid spordiarstina.

(„Deutsche Wehr“ nr. 35, 1938. Dr. V. Krainz.)

Pärast Maailmasõda, kui spordiharrastamine levis laialdastes hulkades, spordiselsid olid sunnitud spordivigastuste vältimiseks ametisse palkama spordiarste.

Tekkis spordiarstikond, kes seadis endale ülesandeks uurida võimlemisharjutuste ja igasuguste spordialade mõju organismile, eesmärgiga vältida spordivigastusi ja anda hügieenilist nõu sportlastele, spordijuhtidele ja spordiõpetajatele.

Alguses spordiarstide tegevus seisnes selles, et nad vaatasid läbi sportlasi ambulantsides ja ravisid spordivigastusi.

Pärastpoole hakati sportlastele ka nõu andma, millist spordiala valida ja kuidas oma saavutusi tõsta.

Selle uue põhimõtte rakendamine nõuab, et spordiarstina teetseda soovija võtaks osa vastavatest praktilistest ja ka teoreetilistest õppustest ning eviks teatavaid praktilisi kogemusi spordialadel. Ainult spordialadel aktiivselt teotsev arst võib sportlastele otstarbekat nõu anda. Spordiarst peab tundma kehaliste harjutuste füsioloogiat ja patoloogiat, tööfüsioloogiat, spordi- ja töövigastusi ja sportlaste psühholoogiat.

Et hinnata väeosaarsti tegevust spordiarstina, tuleb selgitada, millist tähtsust evib kehaline kasvatus sõduri kasvatuses.

Kehaline kasvatus on tähtis ning eraldamatu osa inimese üldises kasvatuses. Sõjalises väljaõppes kehaline kasvatus arendab sõduri füüsilisi ja ka psüühilisi omadusi, mida tänapäeva lahing võitlejailt nõuab. Seega kehaline kasvatus moodustab olulise osa kodaniku sõjalises ettevalmistuses.

Lisaks kehalistele harjutustele võistlustahte ja kehaliste võimete arendamiseks tuleb korraldada sõdureile kompanites, pataljones ja rügemendes individuaal- ja meeskonnavõistlusi, millele järgnevad diviiside või keskasutiste poolt korraldatavad esivõistlused. Peale selle andekaile sõdureile tuleb võimaldada erilist treeningut tippsaavutisteks, mis oleks teistele eeskujuks ja ergutuseks.

Sporti sõjaväes väljaspool õppetööd tuleb soodustada ja sõdurite osavõttu eraspordiselside tegevusest tuleb soovitada.

Intensiivne kehaline kasvatus nõuab harmoonilise keha arendamise huvides spordiarstilt rahva rassiliste omaduste ning kehaliste harjutuste õiget tundmist. Kehaline

kasvatus peab esile kutsuma isikus ärritusi, mis arendavalt mõjuvad tema sünnipäras-tele omadustele. Õigesti esilekutsutud ärritused mõjuvad kui ärritusteraapia, kusjuures ärritustugevus, ärritussagedus ning ärrituspuhkus ärrituste mõjul on mõõduandvad. Liikumise-, valguse-, õhu-, temperatuuri-, kliimaatiliste, keemiliste ja psüühiliste ärrituste mõju doseerimiseks (järgustamiseks) on seni aluseks Lamark'i, Virchow'i ja Arndt-Schulz'i poolt püstitatud teoreetilised alused.

Ainult see, kes tunneb eespoolmainitud ärrituste füsioloogilist mõju ja organismi reaktsiooni nendele, võib anda asjatundlikku nõu ning juhatust sünnipärase omaduste arendamiseks kehalise kasvatuses abil.

Saksa sõjaväes vastavalt sellele väeosaarstile on tehtud ülesandeks koos kehalise kasvatuses eest vastutatavate juhtidega valvata sõdurite tervise järele ning vältida kehalises kasvatuses ülepingutusi.

Väeosaarst selgitab sõduritele tervishoiuküsimusi, valvab nende tervisliku seisukorra järele ja võtab osa kehalise kasvatuses tundidest ja spordiharjutustest. Ta peab evima praktilisi kogemusi kehalise kasvatuses alal, et teadlikult spordialal küsimusi otsustada ning anda asjatundlikku nõu.

Saksa sõjaväes loetakse vajalikuks, et iga sõjaväearst eviks saksa riigispordimärki. See on väliseks tunnusemärgiks, et tema kandja on teotsenud spordi alal aktiivselt.

Kehalise kasvatuses juhtimisel väeosaarsti ülesandeks on anda juhendeid kehalise kasvatuses kava koostamiseks ja avaldada oma arvamisi selle kava täitmise kohta tervishoiu seisukohalt.

Noorte järele vaatuste ja terviseramatu (kaardi) järgi väeosaarst õpib tundma noorte kehalist seisukorda. Täielikuma pildi saamiseks nende kehalisest seisukorrast on soovitatav tervisekaarti täiendada spordiarstlikult seisukohalt tähtsust evivate andmetega. Need spordiarstlikud täiendused võib üles kirjutada eraldi, kui neid võib ka spordiarstliku järelevaatuslehe juurde lisada eri lehel, nagu seda tehti endises saksa sõjaväes. Nõrgatervislikud kantakse eri nimestikku, kes kuuluvad erilise arstliku järelevalve alla.

Kuna vigu vältida on parem kui ravida, siis väeosaarst enne noorteõppe algust peab

vastavate ohvitseridega ja allohvitseridega läbi arutama noorte riietuse, treeningu ja spordivigastuste küsimused, et õppustel ei esineks väärnähteid tervishoiu alal.

Noorte kehalise arengu kontrolli tuleb teostada iga kuu, kusjuures tuleb anda näpunäiteid ka õpetajatele. Seejuures noorte kehakaalu kontroll on tingimata tarvilik.

Kõigi suuremate õppuste eel peab leidma aset arstlik järelevaatus, et eraldada nõrku sõdureid, nende kaasavõtmine õppusele ei ole soovitatav.

Väeosaarstil tuleb jälgida noorte tööd võimlas ning spordiväljakuil, et saada ülevaade nende kehalisest seisukorrast ja saavutusvõimetest.

Sõduritele, kelle tervis on nõrk ja saavutised mitterahuldavad, korraldatakse kehalisi harjutusi erikava järgi.

Saksa kehalise kasvatuses põhialuste järgi noorsoo iseloomu ja kehalise kasvatuses arendamise ulatus on kindlaks määratud järgmiste perioodide kaupa: 6—10. aastani varajase lapseea kursus; 10—14. aastani — lapseea kursus ja 14—18. aastani küpsemisea kursus. See on maksev kõigi nende kohta, kes õpivad 18. eluaastani koolides. Teisiti on lugu nendega, kes 14-aastasena astuvad kutsekoolidesse või enam koolis ei käi. Viimaste süstemaatilise kehalise kasvatuses eest seni pole hoolitsetud. See on noorsoo eneste hooleks jäetud ja seepärast tuleb sõjaväkke noori, kes kehaliselt ja vaimselt ei ole sõjaväeküpsed. Nende kehaliste võimete arendamine on raskendatud seepärast, et ühekülgne tegevus kutsekoolides ja maal ei mõju kehale arendavalt. Kutsekooliõpilaste ning maanoorte juures leidub palju halva kehahoiakuga ning kehaliselt ühekülgset arenenuid.

Sellest näeme, et noored sõdurid iseloomult ja kehaliselt arengult ei ole ühtlased. Neid puudusi ei saa tasandada kehalise kasvatuses üldine kava. Kehaliselt puudulikult arenenutega tuleb korraldada eriharjutusi.

Saavutusvõime arendamine on seotud toitlustamisega; toitlustamine peab olema kohandatud tehtavale tööle ja teotsejate konstitutsioonile. Üldiselt sõduri toit (3500 kal. — 120 g valke, 500—600 g süsihüdraate ja 80—100 g rasvu) vastab sõjaväeteenistuses sooritatavale tööle. Erilist tähelepanu suurema kehalise tegevuse juures tuleb pöörata C- ja B-vitamiinidele ja fosfaatidele. Sõjaväearsti ülesannetesse peab kuuluma ka toidu hulga ja väärtuse järelevalve.

Õppustel, mis kestavad mitu päeva ja nõuavad kehtvat füüsilist pingutust, väeosa-

N-allohvitser Otto Torim †

2. okt. s. a. suri veremürgituse tagajärjel nao. Otto Torim. Nao. O. Torim sündis 26. novembril 1909 Valgamaal Hummuli vallas. Sõjaväeteenistusse kutsuti 29. 10. 30. Reserv-allohvitseride ettevalmistamise õppekursuse lõpetamise puhul 29. 05. 31. kõrgendati kapraliks ning 15. 09. 31. nooremallohvitseriks. Vabanes sõjaväeteenistusest 30. 09. 31.

Nao. O. Torim.

Piirivalve teenistusse astus üleajateenijana 01. 06. 33., teenides algul valvuri, hiljem mootorrattajuhi ametikohal.

Varalahkunud sõpra ja head seltsimeest leiavad kaasteenijad ja sõbrad. Olnud alati sõbralik, õiglane ja abivalmis ning hoolas ja kohusetruu oma ametikohuste täitmisel, jättis kadunu endast parimaid mälestused kõigile, kes teda tundsid.

Head und — puhka rahus!

R. U.

arst peab mitte ainult valvama sõdurite tervise järele, vaid ühtlasi hoolika vaatluse abil jälgima väeosade saavutusvõime astet ja oma tähelepanekutest teatama väeosa ülemale. Näiteks, ta peab tegema ettepanekuid, kuidas rännakut hõlbustada ja mil-lal puhkeaegu korraldada. Igakord pärast suuremat õppust väeosaarst peab kandma ette väeosaülemale, milline on väeosa tervislik seisukord ja teotsemisvõime ning mida teha teotsemisvõime tõstmiseks.

Erilist arstlikku järelevalvet vajavad need sõdurid, keda treenitakse esivõistlusteks või kes osa võtavad mitmesugustest spordikursustest. Saksa spordiseaduse punkt 22 järgi iga sõdur, kes end võistluseks ette valmistab, on vastutav oma treeningu teostamise ja eluviiside eest. Treeningujuhi ülesandeks on koos arstiga valvata treeningu käigu järele ja anda juhatust treeningu praktiliseks läbiviimiseks.

Enne treeningu algust väeosaarst toimetab treeneri juuresolekul võistlusmeeskondade järele vaatust. Tagajärjed kantakse spordiarstlikku järele vaatuse-lehte. Nendel järele vaatustel evib erilist tähtsust hingamise ja vere ringvoolu kontroll. Kui eriarstlik järele vaatatus on tarvilik, siis teostatakse see väeosaarsti ettepanekul garnisoni haiglas. Nende järele vaatuste põhjal sportlased saavad väeosaarstilt tunnistuse, mis neil võimaldab treeningust osavõttu.

Iga kuu noortele korraldatavate järele vaatuste ning meeskonna jälgimise kaudu võimlas ja spordiväljakul väeosaarst peab igat noort tundma õppima. See võimaldab temal sõduritele nõu anda spordialade valikul ja saavutusvõime tõstmises. Sõdur peab seejuures tundma, et teda ei kohelda objektina, vaid et mõõduandvad on tema isiklik seisund ja sportlik tase.

Enne võistlust väeosaarst kontrollib, kas võistlusest osavõtjad on suutelised võistlust sooritama. Puudulikult ettevalmitatud sõduritelt võetakse arstlik tunnistus. Arsti loata ei tohi keegi võistlustest osa võtta.

Vigastuste vältimiseks väeosaarst käsitleb loengutel spordihügieenilisi küsimusi, eluviise, toitlust, riietust, keha hooldamist, treeningu korraldust, saavutuste suurendamise võimalusi, spordivigastusi, ületreeningut jne.

Treening teostub väeosaarsti kontrolli all. Ta määrab kindlaks, millal suurendada nõudmisi harjutamisel, kunas pidada puhkeaegu ja milliseid keha harmoonilist arengut taotlemaid harjutusi teostada.

Spordivigastuste vältimiseks väeosaarst enne treeningut kontrollib koos vastavate ohvitseridega spordiväljaku seisukorda. Kui maapind on kaetud muruga, tuleb kontrollida, kas seal leidub tetanuspoore. Spordiväljakul peab olema vastavalt sisustatud kast esmasabi andmiseks.

Väeosaarst peab külastama tihti treeningut, eesmärgiga sportlasi jälgida ja kui tarvis neid järele vaadata. Ta teeb kindlaks ületreeningu sümptoomid (närvitsemine, kehakaalu langemine jne). Kelle tervis on ohustatud, see enam treeningust osa võtta ei või ja temale antud tunnistus võetakse ära.

Spordivigastuste vältimiseks on väga tähtis, et harjutustund lõpetataks õigel ajal. See peab teostuma enne kui tekib väsimus, mis tihti on vigastuste põhjuseks.

Väeosaarst peab viibima võistlustel ja jälgima võistluste käiku. Ta peaks valima endale koha võimalikult finiši lähedale.

Sealt ta võib parimini jälgida võistlejate seisukorda võistluste lõpul ja pärast võistlust. Võit on ainult siis väärtuslik, kui võitja pärast võistlust on veel kehaliselt tugev. Ta jälgib, et võistlejatel pärast võistlust oleks ümberriietumise sellane võimalus, et see nende tervisele kahju ei teeks.

Võistluste jälgimine igasugustel spordialadel (poks, ujumine, kergejõustik, rännak, ratsutamine, suusatamine jne.) võimaldab väeosaarstil teha tähelepanekuid võistlejate tervisliku seisukorra hindamiseks. Väeosaarstil on eriti tarvilik olla rännaku- ja meeskonnavõistlustel.

Kokku võttes peab rõhutama, et väeosaarsti spordiarstliku tegevuse üldeesmärgiks on kaasa aidata kogu rahva kehalisele arengule. Kui väeosaülem ja väeosaarst töötavad kokkukõlas spordiõpetajatega, siis ainult saab täielikult kasutada kõiki kasvatuvõimalusi, mida pakuvad kehalised harjutused.

A. N.

POOLA.

„Przegląd Piechoty“, aprill-mai 1938. a.

1. Taandumine ja kontaktiosad. Major dipl. K. Banach. — Küsimust käsitletakse konkreetsete näidete abil pataljoni raamides öises olukorras ilma vastase surveta, ja kompani ešelonis — päeval vastase tule all. Seejuures avaldatakse kokkuvõtlikult järgmisi mõtteid: a) kontaktiosade jõud on normaalselt $\frac{1}{3}$ — $\frac{1}{6}$ pataljonist, olenedes igakord ülesandest, oma ning vastase tegevusest ja maastikust; b) kui kontaktiosade ülesandeks on ka pataljoni tegevuse maskeerimine, siis neil tuleb organiseerida kaitset, kusjuures nad vajavad kõvendamist raskete jalaväerelvadega ja toetamist suurtükitelega; tagasitõmbumist kontaktiosad sel juhul võivad alata ainult patüli korraldusel; c) „kontaktijoone“ organiseerimine vastupanuks peab toimuma päevavalges, määrates selle kaitseks osad, kes teotsesid seal päeval; d) kontaktiosadele antavad käsud ning korraldused peavad sisaldama: kaitseülesande, kus tuleb märkida, missuguse ja kustkohalt antava signaali peale tuleb alata tagasitõmbumist; kontaktiosade vastupanujoone julgestamisviisi (vaatlus- ja kuuldepostid, patrullid jne.); taandumisteed ja koondamiskohad kontaktiosadele; raskete jal-relvade ja suurtükite tule väljakutsumise viisi; tulesideme hoidmise naaberosadega; side korraldamise (KP, käskjalad, optiline signaalsat-

sioon jne.); korraldused sideme hoidmiseks vastasega taandumisel vastase surveta paevalges (vaatluspostide mahajätmine, nende taandumisteed jne.); varustamise (võimalikult rohkem laskemoona ja rakette) ja sanitaarala küsimused.

2. Saksa jalaväepataljon lahingus.

N. T. — Saksa jalaväepataljonis on: juhtimisrühm, siderühm, 3 l-kompanit, 1 rk-kompani ja voor. Pataljoni kõvenduseks harilikult antakse: 1 rühm mortiire (jal-srt.), 1 rühm tt-srt., rattureid ja r-luurajaid. Iseseisva ülesande täitmisel pataljoni tavaliselt saab juurde veel teisi relvaliike. Pataljoni staapi kuuluvad: juht, adjutant, side-, med- ja vet-ohvitserid, juhtimisrühma ülem, 2 kirjutajat, kelledest üks jalgrattal, 2 vaatlejat ja virgatsid. Lahingutegevusel staap jaguneb: a) juhi ešeloniks, mis evib suurt liikumisvõimet ja koosneb: juhust, adjutantist, 1 kirjutajast jalgrattal ja virgatsist; b) 1. ešelonist, mis samuti on hästi liikuv ja hõlmab: sideohvitseri, rk-kompani ülema, mort-rühma ülema, tt-rühma ülema, srtv. sidemeeskonna (kui srtv. on pat. juurde antud), r-luurajate ja ratturite ülemad (kui on juurde antud); c) 2. ešelonist: juhtimisrühma ülem, kirjutajad, virgatsid, vaatlejad, sidemeeskond jne. Siderühma koosseis: 4 telefonitöökonda (à 4 km juhtmeid), kaks opt. side töökonda, 1 koertetöökond ja 2 raadiotöökonda, võimaldades pataljoni raamides: 3 telefoni-, 1 helk-, 1 koera- ja 1 rio-sideühenduse. L-kompani koosneb juhtimisrühmast ja 3 l-rühmast à 3 jagu. Rk-kompanis 3 rühma à 2 jagu à 2 rk; üks rühmadest (Begleitungszug) 4 hobuse rakendisega, evides seetõttu suurt liikuvust. Rügemendi 13. kompani on varustatud mortiiridega (jal-suurtükkidega) ja 14. kompani — tt-suurtükkidega. Pi-rühm moodustub vastava ettevalmistusega laskureist ja tema erialavarustis veetakse üldises lahinguvõoris. Viimane jaguneb 3 ešeloniks: a) lahinguvõor: 5 välikööki, 1 relvatöökoja vanker, 1 vanker pi-tarvetega, 1 sanitaarveok ja 1 väljasepikoja veok; pat. laskemoon veetakse rüg. kerges laskemoonakolonnis; b) kraamivarustise voor — 5 veoautol; c) toidumoonna voor: 6 hobuveokil ja 2 veoautol. Seega pat. voor on osaliselt motoriseeritud. Kokku pat. tulejõud: 12 rk., 27 kk., 250 püssi, 2 jal-srt. (mortiiri) ja 3 tt-srt. Tanke antakse pataljonile enamasti ainult siis, kui ta teotseb iseseivalt.

Puhkuseel pööratakse erilist tähelepanu õhukaitsele ja vaatlus-alarmitteenistu-

sele. Viimast teostab: öösi — sisetoiakond ja päeval — rk-kompani, kes organiseerib õk-grupid à 3 rk., sidudes neid omavahel telefoniga. Õk-otstarbel iga kompani ehitab oma rajoonis kaevikud (kui pole võimalik soetada varjendeid); tuld ei lubata teha isegi külmadel aastaaegadel. Igale kompanile nähakse ette oma kogumiskoht alarmi korraks. Asulates puhkamisel kogu telefonivõrk võetakse sidemeeskondade valve alla, kusjuures telefoni kasutamine erisikutel on keelatud.

Rännaku kiirus päeval ei ole reglementeeritud; öösi arvatakse võivat seda tõsta soodsetes tingimustes kuni 4 km tunnis ja väljaspool teid — 2 kuni 3 km tunnis. Rännakukolonnid moodustatakse ilma eelkogumisteta, üksikute osade (kompanite) läbiviimisega antud kellaaegadel lähtepunktist. Matkrännakul pataljoni liikumisvalmis seadmiseks arvatakse tarvis minevat kuni 1½ tundi, ühes inimeste ja hobuste söötisega enne väljaastumist. Lahingurännak korraldatakse lühikeste eelkäskudega, milliseid kinnitatakse pataljoni üldise kirjaliku käsuga, mis saadakse kompanites kätte harilikult alles lühikest aega enne väljaastumist. Kolonn moodustatakse nagu matkrännakul, kusjuures pööratakse erilist tähelepanu sügavuse saavutamisele (Fliegermarschtiefe). Eelväena teotseva pataljoni kolonni pikkus sel juhul oleks: eelsalk — 250 m; peajõud — 1450 m; kaugused: eelsalgast eelpatrullini 500 m ja eelväest peajõududeni — 1200 m. Kokku pataljoni kolonni pikkus 3400 m. Peajõududes liikuvate pataljonide kolonnide sügavus normaalsest 2 korda suurem. „Fliegermarschtiefe“ võetakse suurematelt kolonnidelt väljaastumisel; vähemad võivad seda teha ka rännaku ajal. Tavaliselt hajatamist laiusse ei tehta, kui kolonni grupeerimine sügavusse on juba läbi viidud. Eelväena teotsevat pataljoni harilikult kõvendatakse tt-srt. rühmaga ja pioneridega (1 rühm). Välisuurtükiväge eelväele üldiselt ei anta, küll aga mõnikord kergeid jal-suurtükke. Õk. teostatakse rk-saaterühmaga, milline asetatakse selleks positsioonile eeskätt kitsandike juures. Tt-rühm tavaliselt jaotatakse: 1 srt. eelpatrulli juures, 1 srt. eelsalga alges ja 1 srt. pat. kolonni lõpus, lahinguvõori taga. Liikumine lahingurännaku korras sünnib juba kuni 80—100 km kaugusel vastasest, arvestades, et selle maa peal tõenäoselt võib oodata kokkupõrget vastase motoriseeritud osadega.

Puhkekaitsepataljoni — kui kaugus vastaseni 60—100 km ning võib oodata ainult s-jõudude kallaletungi — paneb välja vastase poole viivatele tähtsamatele teedele ja suundadele vahipostid, varustades neid tt-srt. ja rk-ga. Vahipostid asetatakse võimalikult looduslike tõkete taha, sulgedes ülekäigud neist tuledega ja barrikaadidega, takistades kiiresti liikuvate s-masinate tungimist puhkerajooni. Pataljonilõik — kui peale s-masinate on oodata ka vastase jalaväe kallaletungi — võrdub üldiselt 3 km. Sel juhul pataljon organiseerib nn. eeljulgestusjoone, mis koosneb vahtkondadest või ainult 3-mehelistest valvepostidest ja 500 m nende taga asuvast l-kompaniite joonest, mis on korraldatud plaanikindla kaitse põhimõtteil.

Kallaletungi lähtealuselt teostub selleks varakult ning õigeaegselt antava käsu järgi. Pataljoni kallaletungiriba 400—1000 m. Rk-kompani ülemaale antakse väga palju iseseisvust lähtealusele asumisel ja kallaletungi läbiviimisel. Rk-lt ei nõuta marulist tuld, kui jalavägi algab liikumist kallaletungi lähtealuselt, et seega mitte paljastada oma vägede tegevust, vaid nad peavad vaikides ära ootama, millal avaneb tõsine tarvidus nende sekkalöömiseks lahingusse. Tt-relvad liiguvad koos esijoone osadega.

Kohtamislahingus eelväena teotseb pataljon võib: a) tungida kallale; b) asuda kaitsele, et hoida käes vallutatud maastikku; c) isegi taanduda, kui see peaks osutama tarvilikuks, et luua paremaid tingimusi peajõudude lahinguks.

Kaitse korraldamisel, kui aeg lubab, patül võtab osa ka rügüli luurest. Kompülidele antakse varakult eelkäsk positsiooni luureks; selle toimudes pataljon jätkab liikumist adjutandi juhtimisel. Ajal, kui kompülid on luurel, patül korraldab julgestamist, annab ülesanded pioneeridele jne. Kompülid tagasi jõudnud ja nende ettekanded ära kuulunud, patül annab suuliselt lahingukäsu. Pataljoni lõik kaitsele 1—1½ km; esijärgus 2 komp., tihti ka kõik 3 komp. Juba kaitsele asumise eelkäsus märgitakse, millised kindlustamistööd kompanid peavad läbi viima oma lõikudes, kusjuures jalaväelt nõutakse sellel alal võrdlemisi suuri oskusi.

Viivitustlahingus nõutakse pataljonilt suurt jõupingutust. Lahing algab harilikult tulevõitlusega suurematelt kaugustelt. Vastase lähenedes kuni 800 m, pat. osad algavad tagasitõmbumist järgmi-

sele vastupanujoonele, jättes maha katteosad, millised pärastpoole vastase survele omakorda taanduvad teise vastupanujoone taha jne.

Üldiselt saksa pataljoni lahingu-tegevuses ei osutata mitte niipalju tähelepanu õige taktikalise lahenduse leidmisele kui tegevuse tehnilisele organiseerimisele. Pataljonile antavad ülesanded harilikult on lihtsed ja nende lahendamisel hoidutakse šablonist ja asja keeruliseks tegemisest. Seevastu aga nõutakse oskust üksusi tehniliselt juhtida ja selleks otstarbekohaselt kasutada juhtimise aparatuuri, mis sakslaste arvates moodustabki lahingulise ettevalmistuse raskuspunkti. Manöövreerimine lahingus — arvatakse — kuulub suuremate üksuste ülesannete hulka. Seepärast saksa pataljoni tegevuses ka ilmneb tublisti vähem puhast taktikat kui tavalisimat sõdurlikku käsitööd. Isegi niisugustel juhtumitel, kui pataljon teotseb iseseisvalt, on temale lahendamiseks esitatavad taktikalised probleemid kaunis algelised, võib-olla seepärast, et lahingus tihtigi tuleb juhtida seda üksust ohvitseridel, kes on tulnud reservist ning ei evi põhjalikumalt taktikalist ettevalmistust. Käsud on enamasti suulised, lakoonilised ja vabad igasugusest šabloonist. Pataljoni juhtimisel mängib tähtsat osa adjutant, kelle ülesannete hulka kuulub kompülide jne. tutvustamine olukorraga, säästes seega patülile aega käsklemisel.

Kokkuvõttes pataljoni tegevust, nähtub, et saksa jalavägi arvestab tõsiselt kaasaja tule mõju lahingus ja vastavalt sellele põhjalikult ning üksikasjalikult valmistub ette võitluseks. Pealetungi ettevalmistamiseks antakse tavaliselt rohkem aega kui kaitsele asumiseks.

3. Rügemendi adjutant sõja ajal. Koltn. dipl. F. Vasovicz. — Sõja ajal rügemendi adjutandi ülesandeks on lisaks rahuaegsetele ülesannetele veel: a) rügemendiülevalt antavate käskude ning korralduste redigeerimine ja edasiandmine asjaomastele isikutele; b) side tagamine rügüli igas olukorras; c) rügüli abistamine allüksuste tegevuse kontrollimisel; d) lahingu-tegevuse kokkuvõtete redigeerimine. Nende ülesannete täitmisel rügemendi adjutant on rügüli abiks selle sõna tõsisel mõttes. See nõuab temalt kõrget intelligentsi, tugevat iseloomu, häid teadmisi ning oskusi taktikas, vilumust selgesti ning loogiliselt väljendada oma mõtteid kirjas, oma rügemendi ja temaga koostöötavate osade

taktikaliste ja tehniliste võimete põhjaliku tundmist, head kehalist tervist ning vastupidavust. Kõiki neid omadusi tuleb arendades adjutantides juba rahu ajal, korraldades neile vastavasisulisi kursusi ja lastes aktiivselt osa võtta kõigist rügemendis korraldatavatest juhtimisharjutustest kaardil ja maastikul, tegelike üksustega ja nendeta.

4. Jalaväelase kantav varustis. S a n - m a j o r S. R o s t a d. — See on praegu liialt raske. Tuleks ära jätta palitu (vähe- malt aprillist oktoobrini) ja seljakott; tagavarapesu vedada kompani vooris, kust see võetakse kasutamiseks võimalust mööda. Käterätt, seep, püssipuhastamise abinõud jne. kanda leivakotis. Sel viisil võiks vähendada kantava varustise kogukaalu 19,550 kg-ni, mis ei oleks juba sõdurile ülejökäiv.

Kk.

LEEDU.

„Musu Žinynas“ nr. 4 — 1938.

Diviisi varustamine toidu ja keerdiga varustuskeskuses. Intendant koltn. Š l i o - g e r i s. — Sõjategevuse spetsiifilised tingimused Leedus ei võimalda täielikult kasutada raudteid sõjaväe varustamiseks. Tuleb kasutada kohapealseid ülejääke rekvisitsioonide kaudu.

Toiduga varustamiseks on täiesti kohased veoautod. Diviisi varustamiseks läheb vaja 31—33 1,5-tonnist veoautot. Hobuveokite kasutamisel vajaneks neid 100—120. On toodud rida praktilisi nõuandeid varustamisküsimuste alalt.

Üleajateenijate-allohviteride kandidaatide puhul. A. B-s. — Hea üleajateenija-allohviter kujuneb välja kauaaegses teenistuses; õppekompanis teoreetiline ettevalmistus ei ole küllaldane.

Peale kohustuste sõdurite väljaõppe ja kasvatusel alal üleajateenijad-allohviterid kannavad ka veel suurt materjalset vastust: jalaväe rühma vara võib hinnata 10 000 litile (umbes Kr. 6000.—), kuid kuulipildurite rühma oma — 50 000 litile (umbes Kr. 30 000.—). Üleajateenijate-allohviteride kandidaadid on väga kasulikud. Nad peavad elama kasarmuis, sõdurite keskel; rügemendis kuni 30—40 kandidaati. Ei tule otsida kandidaate, kes on 3—4 aastat olnud gümnaasiumis. Üleajateenija-allohviteri hariduseks on küllaldane algkool, milliseid teadmisi hiljem arendatakse allohviterile vajalikus suunas.

Toimetus ei poolda täielikult autori seisukohti haridustsensuse suhtes. Eestis ja Lätis üleajateenijate-allohviteride kohtadel on isikuid, kes on keskkooli lõpetanud. Leedus kehtib juba ammu üldine koolisundus (4-aastaselt kursuselt minnakse üle 6-aastasele). Allohviter peab seisma oma hariduselt kõrgemal alluvaist.

*

„Musu Žinynas“ nr. 5 — 1938.

Naiste osa totaalsõjas. A-tis. — Tulevikusõda kaheldamatult tõmbab kaasa ka naised. Saksa sõjaväeteenistuse seadus 12.05.35. näeb ette naiste osavõttu riigikaitsest. Õhukaitse alal ning töölise ja ametnike asendamises langeb naistele väga suur osa. Seepärast on vaja naised moraalselt kui ka füüsiliselt ette valmistada sõjaks. See omakorda sunnib ümberorganiseerima naisühinguid ja -liite. Ettevalmistamiseks on väga sobivad õhtused kursused.

Mõtteid tulevikusõja pikkuse üle. Koltn. Š e p e t y s. — Maailmasõja kogemuse hoiatab, et ei tule ülehinnata sõjatehnika ja -keemia määratumaid saavutisi. Sama kinnitab sõjategevus Abessiinias, Hiinas ja Hispaanias. Pikad sõjad ei ole veel möödas.

*

„Musu Žinynas“ nr. 6 — 1938.

Varustusorganite organisatsioonist. Major intendant Baršauskas. — Autor paneb ette olemasolevat varustusorganite organisatsiooni osaliselt muuta.

Sõjamineistrile (ja sõjavägede juhatajale) tuleks allutada:

— Administratiivvalitsus, mille koosseisus:

1. kantselei,
2. isikliku koosseisu jaoskond,
3. juriidiline jaoskond,
4. pensionijaoskond,
5. majandusjaoskond.

Kaitseministeeriumi peasekretärile (ministriabile) alluksid:

— I n t e n d a n d i v a l i t s u s (1. toitlusjaoskond, 2. kraamijaoskond, 3. korterijaoskond, 4. küttejaooskond, 5. vastuvõtukomisjon).

— S õ j a t e h n i l i n e v a l i t s u s (1. relvastusjaoskond, 2. laskemoonajaoskond, 3. insenerijaoskond, 4. õhuasjandusejaoskond, 5. sõdejaooskond, 6. tehniline komisjon).

— **Organisatsiooniline valitsus** (1. organisatsiooni jaoskond, 2. põllumajanduse jaoskond, 3. kaubandustööstuse jaoskond, 4. sõjastatistiline jaoskond, 5. uurimiste komisjon).

— **Finantsvalitsus** (1. arvejaoskond, 2. assigneerimisjaoskond, 3. ostude jaoskond).

— **Tervishoiuvalitsus** (1. meditsiinijaoskond, 2. veterinaarjaoskond, farmatsöitiline jaoskond).

Peale muu autor selgitab vajadust riigikontrolli reformeerimiseks. Riigikaitse revisjonidepartement tuleb komplekteerida ainuüksi ohvitseridest — tegevteenistusest ja tagavaraväest.

Hävitajate tõelised kiirused. Kpt. Mikenas. — Ajakirjanduses ilmub kirjutusi hävitajate sensatsioonilisest kiirusest, mis sageli suureks on puhutud. Tõeline hävitajate kiirus on 310—460 km tunnis.

Poola operatiivseid ja taktikalisi vaateid. K R. — Algul poolakad olid prantsuse mõju all, hiljem aga vabanesid sellest. Poola oma strateegilise asetuse tõttu peab hoiduma kaitsesõjast. 1931. a. välja antud „Üldised lahingu põhialused“ väljendab selgesti kaasaegse poola sõjalist doktriini. Eriline tähelepanu on osutatud lahingurännakule. Norm: 30—40 km päevas, päev puhkust pärast 3-päevast liikumist; eriti tähtsail juhtumel nõutakse 80 km läbimist 30 tunni vältel.

Sõjaväelisi teateid välisriikidest.

Madsen 20-mm ja 37-mm tt-kahurite omadusi.

Kopenhaagenis asuv Madseni relvavabrik on peale kuulipildujate valmistamise spetsialiseerunud veel tangitõrjerelvade valmistamisele. Ta inseneride ja mehaanikute kõik püüded ja energia on pühendatud 20-mm automaatkahuri ja 37-mm kahuri viimistlemisele. Seejuures on saavutatud nii võrra häid tulemusi, et maailmaturul need relvad suudavad edukalt võistelda teiste omasugustega.

37-mm tt-kahurile on konstrueeritud harulafett, mille tõttu kahurit on võimalik kiiremini laskevalmis seada.

Muud kahuri tähtsamad omadused on järgmised:

- algkiirus 900 m/sek.,
- horisontaalne laskeväli 60°,
- vertikaalne laskeväli 10° kuni +24°,
- lahingukaal 340 kg,
- 1000 m kaugusel läbib 70° kohtamisnurga juures 30 mm paksuse kroonnikkelterase, mille tugevus Brinelli järgi on 470.

20-mm automaatkahurit veetakse harilikult korviga mootorrattal. Ta on hea relv tangitõrjeks ja õhukaitseks. Ta tähtsamad andmed on järgmised:

- algkiirus 730—890 m/sek.,
- granaadi kaal 112, 146 ja 160 g,
- raua kaal 53 kg,
- kerge lafeti kaal ratasteta 30 kg,
- kerge lafeti kaal ratastega 45 kg,
- universaallafeti kaal 200 kg,

- universaallafett võimaldab tõstenurga —5° kuni +85°,
- Praktiline laskekiirus 150 lasku minutis,
- soomusgranaat läbib 600 m kaugusel 30 mm paksuse kroonnikkelterase, mille tugevus Brinelli järgi on 490. („Artilleristische Rundschau“ nr. 7 — 1938. a.)

*

Šveitsi rahvusmeeskonna treeningutulemusi sõjapüssist laskmises.

(„Schweizerische Schützen-Zeitung“ nr. 39, 29. 09. 38.)

Ettevalmistuseks 1939. a. Luzernis peeta-vaiks MM-võistlusiks käib šveitslasil juba pikemat aega intensiivne treening, eesmärgiga jätta Helsingis 1937. a. võidetud marsal Mannerheimi kuldpoakaal Šveitsi ja mitte end lasta lüüa oma kodus ja oma relvaga. Seni on treeningu tulemused olnud väga head.

Näit. viimasel treeninglaskmisel 25. septembril s. a. viie parima kogutulemus oli parem maailmarekordist esimesel laskmisel (2614) 28 ja teisel laskmisel (2592) 6 silmaga.

Individuaalselt ületasid maailmarekordi põlvelt asendist Horber 1 silmaga (186) ja Eichelberger 4 silmaga (189). Üldiselt on šveitslastel põlvelt asend eriti tugev. Parim saavutis kolmest asendist kokku oli 529 s. (Horber) ning 15 laskuri keskmine silm kahe laskmise kohta oli 505,6 silma.

1939. a. MM-võistlustel Luzernis kõigil rahvusmeeskondadel, kes võtavad osa sõjapüssi võistlustest, tuleb lasta šveitsi sõjapüssist. Šveitslased sel võistlusel on seega tunduvalt paremais tingimuses kui kõik teised. Pealegi Šveitsi sõjaministeeriumi korraldusel šveitsi sõjapüssi väljavedu on keelatud, seega teiste rahvaste meeskonnad end selle püssiga ette valmistada ei saa. Soomlased on hankinud endile möödunud aastal kuidagi viis šveitsi sõjapüssi, kuid teistel, nende seas ka meil, tuleb ajada läbi eeltreeninguta.

Šveitsi sõjapüss oma 611-mm rauapikkusega on lühem kui meie püstkõrv (raua pikkus 695 mm), kõrgemate tulemuste saavutamise selle püssiga on tunduvalt raskem kui meie või soome sõjapüssiga. Šveitslaste lasketase sõjapüssist, nagu toodud eespool, on aga õige kõrge. Meie sõjapüssimeeskonnal, kellel tuleb võistelda 1939. a. Luzernis Eesti rahvusvärvide eest, on seega ees tükki pinevat ja hoolsat tööd, et esineda šveitslastele väärilise vastasena.

A. R.

Šveitsi laskurite hülgetulemused.

2. ja 3. oktoobril Šveitsi rahvusmeeskonna laskurid sooritasid järjekordse treeninglaskmise ettevalmistuseks 1939. a. MM-võistlustele.

Tulemused olid järgmised:

V a b a p ü s t o l i s t :

	Laup., Pühapäeval,		Keskm.	
	01. 10. 38.	02. 10. 38.		
Muster	547	536	549	544,0
Büchi	543	539	545	542,3
Andres	538	552	536	542,0
Schaffner	534	542	529	535,0
Crivelli	—	536	532	534,0
Ambühl	536	538	523	532,3
Wiederkehr	526	531	532	529,7
Vuille	530	516	524	523,3
Gämperli	—	513	523	518,0
Keskmiselt	536,3	533,7	532,6	533,4
Viie parima silmade summa	2698	2707	2694	2697,3

Meeskonna-maailmarekord on 2651 silma, seega šveitsi viis parimat ületasid maailmarekordi laupäeval 47, pühapäeval 56 ja 43 silmaga.

Šveitsi laskurimeeskonnad treenivad juba kevadest saadik, kusjuures kontrolltreeninglaskmisi sooritatakse igal laupäeval ja pühapäeval. See on andnud ka väga häid tulemusi, nagu näha toodud tagajärgedest.

V a b a p ü s s i s t ei olnud tulemused nii kõrged, kuid siiski täiesti head. Pealegi viimasest kontrolllaskmisest ei võtnud osa sellaseid kuulsusi nagu Zimmermann ja teisi.

Viis parimat saavutas kokku:

	lamades põlvelt püsti kokku			
— laupäeval	1893	1840	1735	5469
— pühapäeval	1893	1835	1725	5453
Maailmarekord	1923	1866	1752	5526

(„Schweizerische Schützen-Zeitung“ 06. 10. 38. nr. 40.)

A. R.

*

Inglise-Rootsi maavõistlus.

Hiljuti võistlesid Inglise ja Rootsi rahvusmeeskonnad väikekalibripüssist laskmises. Lasti kümnemeheliste meeskondadega lamades asendist 40 lasku.

Tulemused olid järgmised:

Inglased.		Rootslased.	
1. W. J. Brown	399	1. C. B. af Buren	399
2. G. A. J. Jones	397	2. K. A. Larsson	397
3. J. Hall	395	3. O. Henderen	395
4. T. Walker	395	4. E. Koch	395
5. T. W. Biggs	394	5. N. Johansson	393
6. A. R. Johnsson	394	6. O. Ericsson	393
7. N. C. Mansey	392	7. T. Eriksson	392
8. L. R. A. Harvey	391	8. G. Andersson	391
9. T. J. Knight	391	9. K. Johansson	391
10. A. Johnsson	386	10. N. Grufman	385
Kokku 3934		Kokku 3932	

Viis parimat saavutas inglastel 16 silma ja rootslastel 15 silma üle maailmarekordi. („Ampujainlehti“ nr. 19 s. a.)

A. R.

Juriidilisi küsimusi.

Toim. kolonel E. Leithammel.

1. Küsimus: Kuidas tempelmaksustada kindla tähtaja peale sõlmitud hankelepingut, mille tingimuste kohaselt tellijale on antud õigus: 1) vajaduse korral suurendada või vähendada hankeobjekti kogumit kuni 20% võrra, 2) reservlaste õppuste korral nõuda hankijalt väeosa varustamist hankeobjektiga tegeliku vajaduse piirides?

Vastus: Tempelmaksu seaduse (RT 1928, 45, 262) § 6 p. 3 eeskirja järgi, kui toimingut sõlmimisel ühele pooltest on antud õigus määrata teatud piirides seda või teist täitmise ulatust, arvatakse tempelmaksu toimingut objekti kõige kõrgemalt võimalikult hinnalt. Sama seaduse § 7 p. 3 järgi lepingu lisakohustuste toimingud, millede täitmise ulatus on piiritlematult jäetud määrata ühele pooltest, kuuluvad tempelmaksustamisele sama seaduse § 7 p. 2 ettenähtud korras, s. o. hiljemalt kuu aja jooksul pärast toimingut tõelist täitmist, igal juhul aga hiljemalt ühe kuu jooksul pärast lepinguaasta möödumist — proportsionaalselt tähendatud tähtaegadeks selgunud maksete summadele, arvesse võttes varerõhitud tempelmaksu.

Küsimuse p. 1 tähendatud juhul on lepinguobjekti kogumi kõikumine %-ga piiritletud. Kuna see kogum ühes üksikhinnaga võimaldab ära määrata eeltähendatud lisahanke hinna, siis järelikult kuuluks ka see lisahange eelmainitud seaduse § 6 p. 3 kohaselt arvestamisele hankelepingu tempelmaksustamisel.

Küsimuse p. 2 tähendatud juhul aga hankeobjekti kogum ei ole kindlaks määratud, vaid see on antud juhul väeosa tegelikust vajadusest. Kuna hanke hinna kindlakstegemine on teostatav üksnes hankeobjekti üksikhinna ja kogumi põhjal, siis järelikult ei saaks sel juhul lepingu tempelmaksustamisel kohaldamisele tulla Tempelmaksu seaduse § 6 p. 3, vaid sama seaduse § 7 p. 3 eeskiri, kuna lisahanke hind on selgusetu.

Neil kaalutlustel tuleb asuda seisukohale, et küsimuses tähendatud hankeleping kuulub p. 1 tähendatud osas tempelmaksustamisele ühel ajal põhihankega Tempelmaksu seaduse § 6 p. 3 alusel, p. 2 tähendatud osas aga § 7 p. 3 alusel täiendavalt ühe kuu jooksul pärast lepingu tähtaja möödumist või ühe kuu jooksul pärast le-

pinguaasta möödumist, vastavalt lepingu kehtivuse ulatusele.

2. Küsimus: Kas sõjaväelane on õigustatud riigilt tagasi saama oma haiguskindlustusõigusliku perekonnaliikme sõidukulud, mis on tekkinud sõidul raudteel sanatoorset ravi määravasse arstlikku komisjoni ja tagasi, kui tähendatud arstlik komisjon asub teises garnisonis?

Vastuseitav. Sõjaväe haiguskindlustuse korraldamise juhendi (RT 1938, 5, 30 ja 138, 69, 645) § 58¹ ja 58² selgesõnaliste eeskirjade järgi kindlustuskandja kulud teostuvad ainult sõjaväelaste ja ohvitseride ametikohtadel teenivate riigiteenijate sõidud arstlikuks järelevaatuseks arstlikesse komisjonidesse, kuna sõjaväelaste perekonnaliikmete eespooltähendatud kulud jäävad sõjaväelaste endi kanda.

3. Küsimus: Missuguse ametikoha palka on õigustatud saama ohvitser, kes olles ametikohal kohustetäitjaks, on ülemuse algatusel teenistuse huvides üle viidud teisele sama ametiastmelisele, kuid madalamapalgalisele ametikohale: kas uue ametikoha palka või Sõjaväelaste palgaseadluse (RT 1932, 28, 228) § 14 kohaselt eelmise kõrgemapalgalise ametikoha palka?

Vastus: Sõjaväelaste palgaseadluse § 14 eeskirjas on tehtud otsene viide Ohvitseride teenistuskäigu seadluse (RT 1931, 85, 335) neile eeskirjadele, mis käsitlevad ülemat vabastamist seniselt ametikohalt ühes määramisega teisele ametikohale ülemaks (§ 121 ja 133). Õigusnormide tõlgendamise reeglite järgi aga otseste viidete laiendav tõlgendamine ei ole lubatav. Seepärast tuleb asuda seisukohale, et Sõjaväelaste palgaseadluse § 14 eeskiri ei ole kohaldatav kohustetäitjate suhtes ning et seepärast viimased sama ametiastmelisele, kuid madalamapalgalisele ametikohale üleviimise puhul on õigustatud saama mitte endise kõrgemapalgalise ametikoha, vaid uue ametikoha palka.

4. Küsimus: Kas sõjaväelane on õigustatud kasutama sõjaväe veokirja oma isikliku kraami veoks väeosa alatisest asupaigast laagrisse või laagrist väeosa alatisse asupaika juhul, kui väeosa laagrisse asumise või sealt lahkumise ajal sõjaväelane viibis puhkusel, lähetusel või haigemajas?

Vastus: Ametisõitute tasu seaduse (RT 1935, 33, 285) § 13 järgi tasutakse ametisõidule lähetatule riigi arvel ainult ametikohuste täitmiseks kaasavõetud kraami veokulud väeosa ülema kinnitusele.

Neil põhjusil tuleb asuda seisukohale, et küsimuses tähendatud juhul sõjaväelane õigustatud on kasutama sõjaväe veokirja oma isikliku kraami veoks üksnes siis, kui tähendatud kraami kaasavõtmine laagrisse on väeosa ülema poolt tunnustatud ametikohuste täitmiseks vajalik olevat. —lu—

5. Küsimus: Kas Riigiteenijate, -töölise ja õppejõudude haiguskindlustuse seaduse alla kuuluvale riigiteenijale, kes garnisoni arsti korraldusel sõidab provintsilinnast Sõjaväe keskhaiglasse ravimisele, tasutakse sõidukulud raudteel provintsilinnast Tallinna ja tagasi?

Vastus: Riigiteenijate, -töölise ja õppejõudude haiguskindlustuse seaduse (RT 1937, 41, 366) § 13 viimases lõikes ettenähtud sõidukulude all tuleb mõista nii haige sõitu raviasutisse kui ka tagasi. Sama seaduse kohta antud määruse (RT 1937, 79, 646) § 14 neljanda lõike põhjal tasutakse haige sõidukulud raviasutisse ai-

nult sel juhul, kui haige sõit raviasutisse oli raviasutise või raviva arsti tõendusel vajaline haige tervisliku seisundi tõttu. Kuna haige paigutamise puhul teises asulas asuvasse raviasutisse vajalikuks osutuvate pikemate sõitude kohta raudteel, laeval või muul sõidukil eespooltähendatud määruses erandeid ei ole ette nähtud, siis peab arvama, et ka nende sõitude vajadus kuulub raviasutise või raviva arsti otsustamisele. Vastavatest sõidukuludest tasutakse kindlustuskandja poolt haiguskindlustuse seaduse § 28 p. 1 või 2 ettenähtud normide ulatuses. —k.

6. Küsimus: Kas ajateenija omaste poolt väeosa ülemale esitatud palve ajateenija erakorralisele puhkusele lubamise asjas kuulub tempelmaksustamisele või on see palve tempelmaksuvaba?

Vastus: Kuna küsimuses tähendatud palve ei ole loetud Tempelmaksu seaduse § 4 ega ka tariifis tempelmaksuvabaks dokumendiks, siis järelikult kuulub see tempelmaksustamisele üldises korras, käesoleval juhul tariif 1 alusel, kui palve, mis on esitatud riigiametnikule eraisiku poolt erahuvides. —lu—

Vabadussõja veteran jutustab.

„Vahipost olgu väljas!”

See juhtus Anjal jaanuaris 1919, millal punaväe laine — venelased, hiinlased ja mitmed teistest rahvustest jõugud — Eestimaa vallutamise hoos jõudsid juba peagu Tallinna alla.

Punased pidasidki juba ühendust meie pealinnaga. Nende salajased kullerid hiilisid ööpimeduses läbi rinde, et meie vägede seljataga rahvamasse üles ässitada ja andmeid koguda.

Ühel tormisel ööl meie üks soomusronglastest koosnev luuresalk, olles teel polgumeeste juurde, märkas endist mitte just kaugel mehekogu. Kuna viimane hüüete peale ei peatunud, tõstis ohvitser püssi palgesse ja tulistas.

Pauk kajanud, oli ka kogu õhe kadunud. Lühikese peatuse järele meie luuresalk jätkas teekonda. Arvati, et ehk keegi kohalik elanik oli liikumas. Või kui see oligi vaenlane, poleks mõtet üksikut taga ajama minna.

Liikunud ringi, meie luure tuleb mingi maja juurde. Siin elab nähtavasti vaene perekond, sest maja sisemus ei kõnele külusest.

Soomusrongimehed puhkavad jalgu ja soojendavad. Meeleldi nad jooksid ka sooja teed ning hammustaksid midagi peale, sest väsimus annab tunda ja söödud on päris ammu.

Maja elanikud ei osuta aga meie sõduritele esiti mingit vastutulekut. Küsimustele vastatakse vaevu. Voodis lamab noor naine — ja oigab. Ta olevat haige, väga raskestigi, nii seletatakse.

Soomusronglased arvavad, et vahest haige majasolek mõjubki pererahvasse nii, et nad on kaotanud lahkuse kui ka jutukuse. Ainult meie sõdurite juttu nad kuulavad meelsasti. Pärivad isegi, kuidas on meie poolle lood, ja et küllap vist halvasti, sest punased olevat võidukad, ja mis küll nende tõkestamiseks on mõteldud teha.

Soomusronglased, nagu arvata võib, hooplevad pererahva ees, et mis meil enam viga — rongidele jõudsid kohale abiks mustad... jaa — mustad! Maad mööda lähivad soomlased ja inglased.

Selle jutu ajal voodis oigaminegi lakkab, see jutt näib haiget väga huvitavat.

Pereema esitab uusi küsimusi, et kuidas see võiks võimalik olla, et abiks tulevad soomlased ja inglased, või paljude neid ikka tuleb ja vaevalt ka nemad suudavad avaldada tõsisemat vastupanu...

„Küll suudavad,“ on vastuseks, „kui küllalt palju tuleb...“

On heakene aeg möödas, meie luure tõuseb, et edasi minna. Kuid miskipärast pererahvale enam ei meeldi, et meie sõdurid otsekohe minema hakkavad. Pereisa, vaadanud kella, nagu tuksatab ja lausub:

„Kuhu te säärase tuisuga ruttate, ehk naine keedab enne teed...“

Perenaisel ongi kohe tuli ülal, teevesi tulel, et tõepoolestki on kahju minekut teha. Üks sõdureid tahab õue minna. Aga juba on pereisa ees, et läheb hagu tooma, ja kui hetke on väljas olnud, teatab nagu oodatud sõnumina: „Ei kihku ega kahku väljas, ei punased vististi armasta säärast ööd...“

Üks meie sõdureid käib aegajalt vaatamas väljas — tõepoolest, ringi vaid lumentuisk, nii et viiekümne sammu pealegi pole midagi näha.

Teevesi on valmis. Pereema katab laua. Tõsi, see on vilets tee ja leib, kuid ses olukorras, millal liinil vaid tühja kõhtu tunti, see tundub meie meestele pulmalauana.

Kõik on valmis laua taha istuma, kui ohvitser tähendab ühele sõdurile: „Vahipost olgu väljas! Ega me venelased pole, kes soojas istudes postid unustavad...“

Sõnalausumata tõuseb sõdur, võtab käele lewis'e, et lahkuda välja.

„Vaeseke, väljas on nii külm,“ kahetseb perenaine. „Vanamees võiks minna hetkeks...“

Ja juba vanamees ongi minemas, kusjuures haarab pihku ka laterna.

„Ei, sõdur läheb ise,“ on ohvitseri otsus, kuigi vanamees miskipärast laternaga õue trügib ja tagasi tuleb.

Ei lähe palju aega, kui õuest kostab hüüd: „Pea!“ ja siis kuulipilduja lagin — meie sõdur tulistab...

Väljas selgub, et kolm kahtlast isikut olid hiilinud maja peale. Et nad meie sõduri hüüdu kuuldes põgenesid, pidi arvama, et olid punased.

Tee joodud, meie sõdurid tõusevad ja on minekul. Juba nad tänulikuna soovivad pererahvale head ööd ja on rõõmsad, et punased said paha tegemata eemale hirmutatud — nende jõuke liikus ju kõikjal, — kui ukse lävelt ohvitser pöördub ümber, läheb voodi juurde ja revolver pihus käsutab haiget:

„Tõuske üles!“

Kõik ringi on üllatatud. Kuid meie ohvitseri pilk on käskiv. Haige tõuseb istukile.

„Voodialune läbi vaadata!“ lausub ohvitser edasi.

Sealt tõmmatakse välja kergesti haavatud punane.

Järelepärimisel selgub, et see oli sama mees, kelle pihta varem teel ohvitser laskis. See oli vene agent, kes pidas ühendust punaste liini ja Tallinnaga. Ta talutati loomulikult välja ja lasti siinsamas maha.

Kui meie ohvitser käärtas majarahva peale, et teie kõik olete äraandjad, puhkes pereema kibedasti nutma ja hakkas seletama, et nende juurde oli tulnud haavatud punakaartlane, kes jumalakeeli oli palunud end varjata, kuna teda lastavat maha, kui meie vägede kätte satub. Kaastundest õnetu punase vastu nad alustanud siis mängu, mis aga tuli avalikuks.

Meie luure tuli ära, sest kes teab, vahest kehvik tõepoolest isegi ei andnud endale aru, mida antud korras toimis. Kuid kui meie sõdurid olid lahkunud, siis kogu pere põgenes, sest selle väikese maja kaudu punased olid kauemat aega toimetanud luuret meie vägede seljataha.

Tekib lõpuks küsimus: mis reetis, et voodis lamab ebahaige?

Meie ohvitser seletas: „Toas olles minu pilgud kiskusid voodi poole. Seal lamas noor neiu, ja pealegi ilus. Minu üllatuseks ta näovärv oli tavaline, otse värskegi, ennem vereküllane kui kahvatu. Kuid nii raske haiguse korral, et kogu aeg oigab — see tundus kahtlasena. Ühel hetkel tabasin ka ta pilgu. See oli luuraja, mitte aga haige oma. Kui me pilgud ootamatult kohtasid, sules ta ehmudes silmad ja seda kõvemini kostsid siis oiged. Mulle oli nüüd selge, et miski pole siin korras.“

Nii pääsesid meie soomusronglased punaste lõksust ning ühtlasi nende konspiratiivkorter eesliinil sai likvideeritud.

Kõik võinuks lõppeda teisiti: kui polnuks väljas meie tunnimeest, siis soomusronglaste luuret oodanuks hukkimine.

J. Pert.

Perekondlikke teateid.

Abiellumisi Piirivalves.

Kordoniülem veltv. Johannes Läänsalu — Alide Herd'iga. Kordoniülem vao. Arvo Vahar — Amilde-Leontine Peikel'iga. 1. j. kirjutaja vao. Veli Kauts — Erna-Valentine Seping'iga. Raadiotelegrafist nao: Richard Harjaks — Leida-Rosina Kuddu'ga. Nao. Karl Rillo — Hildegart Kasuk'aga. Kapral Albert Keero — Heile Tamm'ega. Kapral Erik Mihkelsoo — Vera Hermelin'iga. Kapral August Kalanüp — Anna Hordo'ga. Kapral Heinrich Alla — Ella Heide'ga.

Sünde Piirivalves.

Kordoniülem veltv. Jaan Kokka abikaasal poeg Mart. Kordoniülem vao. Eduard Isopi abikaasal poeg Ants. Motorist vao. Erich Parve abikaasal poeg Märt-Aare. Nao. Jaan Lutsari abikaasal poeg Tõnis. Nao. Jaan Ihese abikaasal poeg Rein. Nao. Ants Kruusimägi abikaasal poeg Heino. Nao. Jaan Kaldma abikaasal poeg Aldo. Nao. Johannes Kalveti abikaasal poeg Ants. Nao. Jüri Vanni abikaasal poeg Mati. Nao. Elmar Pooli abikaasal tütar Maie-Eili. Nao. Voldemar Velingi abikaasal tütar Tiiu. Kapral Helmuth Leinsalu abikaasal poeg Matti. Kapral Jaan Moormaa abikaasal poeg Rein. Kapral Aleksander Püvi abikaasal tütar Mare. Kapral Arnold Leeti abikaasal poeg Jüri. Kapral Rudolf Karro abikaasal poeg Härmo. Kapral Aleksander Sipelgase abikaasal tütar Viivi. Rms. Ago Heloste abikaasal poeg Hillar. Rms. Edmund Vara abikaasal tütar Evi.

Reservohvitserid!

Tellige ja lugege
„Sõdurit“

Kindralmajor N. Reek'i

Saaremaa kaitsmine ja vallutamine a. 1917.

Hind:

brošeeritult . . Kr. 2.50

kalinguriköites. „ 3.50

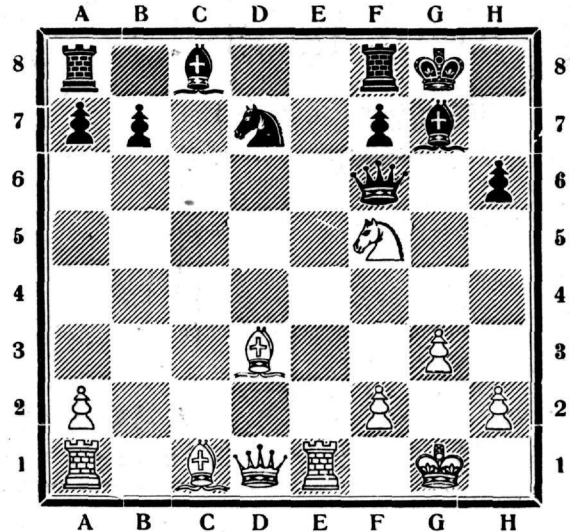
Müügil „SÕDUR'i“ toimetuses,
Tallinn, Sakala 33. Telef. Sõjaväe 1-63

Male.

Toimetaja: K. Rootare.

Ülesanne nr. 22.

Mustad.

Valged.

Kas mustad võivad mängida 1. ... Lf6:a1 ja kuidas jätkub siis partii?

Leida lahendus, mis ilmub järgmises malenurgas.

Ülesande nr. 21 lahendus.

1. a5—a6! h7—h6+ 2. Kg5—f6! h5—h4 3. c6—c7 Kd6:c7 4. Kf6—e7 h4—h3 5. d5—d6+ Kc7—c6 6. d6—d7 h3—h2 7. d7—d8L h2—h1L 8. Ld8—a8+ ja valged võidavad.

Kui 1. ... h5—h4, siis 2. Kg5:h4 h7—h6 3. Kh4—g3 g6—g5 4. Kg3—g4 Kd6—c7 5. Kg4—f5 Kc7—d6 6. Kf5—f6 g5—g4 7. c6—c7 Kd6:c7 8. Kf6—e7 g4—g3 9. d5—d6+ Kc7—c6 10. d6—d7 g3—g2 11. d7—d8L g2—g1L 12. Ld8—d6 matt.

ILMUS TRÜKIST

Sõjavägede Staabi
VI Osak. väljaandel

Suuskratturi eeskiri

HIND 75 senti

Müügil „SÕDURI“ toimetuses

Tallinn, Sakala tän. 33. Tel. Sõjaväe 1-63